

PART II.

THE GOSPEL BY ST. LUKE.

THE
GOSPEL BY ST. LUKE

TRANSLATED INTO

THE LANGUAGE

OF THE

A W A B A K A L

BY

L. E. THRELKELD.

NOW FOR THE FIRST TIME PRINTED.

FROM THE ORIGINAL MANUSCRIPT,
IN THE 'SIR GEORGE GREY COLLECTION' OF THE PUBLIC LIBRARY,
AUCKLAND, N.Z.

Sydney :
CHARLES POTTER, GOVERNMENT PRINTER.

1891.

THE AUTHOR'S PREFACE.

IT is a matter of fact that the aborigines of these colonies and of the numerous islands of the Pacific Ocean are rapidly becoming extinct. The cause of their extinction is mysterious. Does it arise from the iniquity of this portion of the human race having become full?—or, that the times of these Gentiles are fulfilled?—or, is it but the natural effects of iniquity producing its consequent ruin to the workers thereof in accordance with the natural order of God's government of the universe? Whatever may be the result of speculative theories in answer to these queries, there remains one grand question incontrovertible, “Shall not the Judge of all the Earth do right?”

The providence of God has permitted ancient nations, together with their languages, and numerous tribes, with their various tongues, to pass away and others to take possession of and dwell in their tents, just as we in New South Wales and the neighbouring colonies now do, in the place of the original inhabitants of the land.

The numbers of the aborigines, both in Australia and the South Sea Islands, have always been overrated, and the efforts that have been made, on Christian principles, to ameliorate their condition, have been more abundant in proportion to the number of these aborigines, than have ever been any similar efforts towards the hundreds of millions of heathens in other parts of the world.

My own attempt in favour of the aborigines of New South Wales was commenced in the year 1824, under the auspices of the London Missionary Society, at the request of the deputation from that Institution sent out for the purpose of establishing Missions in the East, and urged likewise by the solicitations of the local Government of this colony. The British Government sanctioned the project by authorizing a grant of 10,000 acres of land, at Lake Macquarie, in trust for the said purpose, at the recommendation of Sir Thomas Brisbane, the then Governor of the Australian Colonies.

In 1839, the London Missionary Society abandoned the mission, broke faith with me, and left me to seek such resources as the providence of God might provide, after fifteen years' service in their employ. The Colonial Government, being perfectly acquainted with all the circumstances of the case, stepped in and enabled me to continue in my attempt to obtain a knowledge of the aboriginal language, and the British Government subsequently confirmed the new arrangement.

Circumstances, which no human power could control, brought the mission to a final termination on December 31, 1841, when the mission ceased, not from any want of support from the Government, nor from any inclination on my own part to retire from the work, but solely from the sad fact that the aborigines themselves had then become almost extinct, for I had actually outlived a very large majority of the blacks, more especially of those with whom I had been associated for seventeen years. The extinction of the aborigines is still progressing throughout these colonies. The last man of the tribe which formerly occupied the site of Sydney may now be seen sitting by the way side, a paralytic, soliciting alms from passers by, and this he does from choice, rather than enter the Benevolent Asylum. Those who drive by in their carriages along the South Head Road often throw him a sixpence or so, and thus he is bountifully provided for in his native and beloved state of freedom.

Under such circumstances, the translation of the Gospel by St. Luke can only be now a work of curiosity,*—a record of the language of a tribe that once existed, and would have, otherwise, been numbered with those nations and their forgotten languages, and peoples with their unknown tongues, who have passed away from this globe and are buried in oblivion.

Elliot, the missionary to the North American Indians, made a translation of the Scriptures into their language, which has recently been published; but only one Indian now remains who knows that dialect.

This translation of the Gospel of Luke into the language of the aborigines, was made by me with the assistance of the intelligent aboriginal, M'Gill, whose history is attached.† Thrice I wrote it, and he and I went through it sentence by sentence, and word for word, while I explained to him carefully the meaning as we proceeded. M'Gill spoke the English language fluently. The third revisal was completed in 1831. I then proceeded with the Gospel of Mark, a selection of prayers from the Book of Common Prayer, with which to commence public worship with the few surviving blacks; I prepared a Spelling book; I had also commenced the Gospel of Matthew, when the mission was brought to its final close.

Not long ago, I accidentally found at a book-stall a copy of the first specimens of an Australian language, which I published some

time in 1826; this was done to satisfy my friends of the impropriety of introducing the English sound of the vowels instead of those of the Continent, which are also in use in the South Sea Islands.

This present copy of the Gospel by Luke is the fourth re-written revisal of the work, and yet it is not offered as a perfect translation; it can only be regarded by posterity as a specimen of the language of the aborigines of New Holland, or, as a simple monumental tablet, on which might be truthfully inscribed, as regards the unprofitable servant who attempted to ameliorate the pitiable condition of the aborigines and attain a knowledge of their language:—"He has done what he could."

L. E. THRELKELD,
Minister.

Sydney, New South Wales,

15th August, 1857.

[Note.—The original manuscript was illuminated for Sir George Grey by Annie Layard, daughter of Sir A. H. Layard, the explorer of Nineveh.

The original title page is this:—

EVANGELION

UNNI TA

JESU-ŪM-BA CHRIST-KO-BA.

UPATOĀRA

LOŪKA-UMBA.

Translated into the language of the aborigines, located in the vicinity of Hunter's River, Lake Macquarie, &c., New South Wales, in the year 1831, and further revised by the translator, L. E. Threlkeld, Minister, 1857.—Ed.]

* Our author did not know that his Awabakal blacks were only a sub-tribe, and that their brethren, for some hundreds of miles along the coast to the north and south of Lake Macquarie, spoke a language which is essentially the same. Northwards from the Hunter River to the Macleay, this language is still spoken.—ED.

† See page 68.—ED.

EUANGELION UPATÓARA LUKA-ÚMBA.

WINTA I.

WONTO ba kauwállo mankulla unnoa tara túgunbilliko gurránto géen kinba,

2. Yanti bo gearun kin bara gúkulla, unnoa tara nakillikan kurri-kurri kabirug gátun mankillikan wiyellikanne koba.

3. Murrárag tia kátan yantibo, koito bag ba tuig ko gíroug Teopolo murrárag ta,

4. Gurra-uwil koa bi tuloa, unnoa tara wiyoatoara banug ba.

5. Yanti-kalai ta Herod noa kakulla, Piriwál noa kakulla Iudaias ka, kakulla noa tarai thiereu Dhakaria yitirra, Abia-úmba konara : gátun nukug gíkoúmba yinálkun koba Aaron-úmba, giakai bountoa yitirra Elidhabet.

6. Buloara bula kakulla murrárag Eloi kin, mikan ta gúrrai-yelléun bula Yehóa-ko noa ba wiyoellikanne yarakai ma korien.

7. Keawaran bula wonnai korien kulla, bountoa Elidhabet gúrrauwai ; gátun bula ba gúrrógbai kakulla.

8. Gátun yakita kakulla, umullielo noa ba Eloi kin makan ta yirrug ka gíkoug kin thiereu koba,

9. Yanti kiloa thiereu koba uman, yirrug ka gíkoúmba ta upulliko bon porapora koiyug ko uwa noa ba fnao koba Yehóa kai koba

10. Gátun yanti bo yantinto konara kúri wiyoelliela warai ta yakita winelliela ba porapora.

11. Gátun paipéa noa jaélo Yehóa-úmba gíkoug kin, garokiliela noa túgkaíkiri ka koiyug kón ta porapora ka.

12. Gátun nakulla bon noa ba Dhakaria ko, unma bon noa ba, kinta gáya noa ba kakulla.

13. Wonto ba aélo wiya noa, Kinta kora bi kauwa, Dhakaria kulla gúrra ta wiyoellikanne gíroúmba, gátun nukug ko gíroúmba ko wonnai kánún gíroúmba, gátun wiyanún bi giakai yitirra Ioanne.

14. Gátun pitál bi kánún, pitál kauwálkan kánún pórkullinín gíkoug kinbirug.

15. Kauwál wal noa kánún, mikan ta Yehóa kin, gátun keawai wal noa fwain pitánún, keawai tarere, gátun warakág wal noa wíellinún Marai yirriyirri kan birug ko, waraka birug tunkán ta birug.

16. Gátun noa wiyanún wal barun kauwál-kauwál wonnai Ithael-úmba Yehóa-kin ko Eloi ta barúnba.

+ This mark is placed before all common nouns which are adapted from Greek, Latin, or English; whichever equivalent word in these languages suits the aboriginal tongue best, that word I have introduced into the text. In the original text, many of the borrowed words, and especially the proper names, could not be pronounced by a native black.—ED.

17. Gátun wal noa uwánún gíkoug kin mikan ta kaiyu ka Marai ta Elia-úmba, warbuúggulliko búlbúl biyuúgbai tara koba wonnai kolaág, gátun barun kinko tuloa kako; uma-uwil koa barun kúri kurrikurri Yehóa kinko.

18. Gátun noa Dhakariako wiya bon aéelonug, Yakoai kan bag gúrranún unni ? kulla bag gúrrogbai, gátun nukug emmoúmba gúrróg géen.

19. Gátun noa aéloto wiya bon, Gatoa Gabriel, gákkillin Eloi kin mikan ta ; gátun yuka tia wiyoelliko gíroug, gátun túgunbilliko gali tara ko pitalmullikanne ko.

20. A ! gúrrulla bi, góóg ko wal bi kánún, gátun kaiyu korien wal bi kánún wiyoelli ta, yaki-kalai tako purreág kako unni tara kánún ba, kulla bi ba gúrra korien wiyoellikanne emmoúmba, kabo kánún wal unni tara.

21. Gátun bara kúri ko mittia Dhakarianug, gátun kotelliela minnuúg-bullielo noa tunkéa noa fnao ka.

22. Gátun noa ba paikulléun warrai ta, kaiyu korien noa wiyoelli ko barun ; gátun bara gúrra Marai noa nakulla fnao ba; kulla noa wauwál-wauwál uma barun gátun, garokilliela noa góóg ko.

23. Gátun kirun kabulla purreág gíkoúmba umullikanne, waita gáya noa uwá kokera ko gíkoug ka tako.

24. Gátun yukita purreág ka Elidhabet gíkoúmba nukug warakág bountoa, gátun yuropulléun bountoa warán yellenna ka, wiyoelliela bountoa,

25. Yanti noa tia Yehóako umá nakulla noa tia ba purreág ka, mankilliko barun ba béelmulli tin kúri tin.

26. Tarai ta yellenna ka fhek ka, Gabriel ta aélo ta puntimai ta wiyabunbia bon Eloi kinbirug uwolliko, purrai kolag Galilaia koba, giakai Nadharet,

27. Mirrál lako wiyoatoara ko, kúri kako Yotheb kinko yitirra ko, wonnai taro noa Dabidúmba ; gátun mirrál giakai yitirra Mari.

28. Gátun noa aélo uwa bounnoun kin, gátun wiyoelliela, A ! murrárag umatoara bi Yehóa kátan gíroug katoa ba ; murrárag umatoara bi nukug ka.

29. Gátun bountoa ba nakulla bon, kinta bountoa kakulla wiyoelli gíkoug kin, gátun kotelliela bountoa minariág unni totog kátan.

30. Gátun aéloto wiya bounnoun, Kinta kora bi, Mari : kulla bin pitálmatoara Eloito noa.

31. A, gúrralia bi, warakág bi kánún, wonnai kan gíroug kin pika ka, gátun yinal pórkullinún, gátun bi giakai yitirra IETHU.

32. Gátun wal noa kauwál kánún, gátun wal bon wiyanún gíá kai Yinal ta wokka ka ko ; gátun noa Yehóako Eloito gúnún wa, bon yellowollikanne biyuúgbai koba Dabidúmba gíkoúmba :

33. Gátun noa wiyanún wal yanti-katai barun Yakobúmba ; gátun gíkoúmba piriwálkanne keawai wal kánún wirán.

34. Wiya gaiya bountoa bon a'gelonug Mariko, Yakoai ke unni kānūn, kulla ba'g kūri korien?

35. Gatun noa a'geloko wiya bounnoun, Tanan wal noa uwānūn Maraikan murrāragkān giroug kinko, gatun kaiyuko wokka tinto wutinūn wal giroug, koito ba unnoa ta murrārag pōrkullinūn giroug kin; wiyanūn giakai yinal ta Eloi koba.

36. A, gúrralía, giroumba wúggunbai Elidhabet, waraka'g bountoa yinal gúrrogéen koba bounnoun ba; gatun unni ta yellema t'hek ta bounnoun-kai-kan wiyatoara gúrra-uwai.

37. Kulla gúrakito ke noa Eloito kaiyukanto ke.

38. Gatun bountoa Mariko wiya, Kauwá yanti kámunbillia tia wiya bi ba; gatoa mankillikan Yehóa-úmba. Gatun noa a'gelo púntirkulléun bounnoun kinbirug.

39. Gatun bountoa Mari bugkulléun anti-tara pureag ka, gatun uwa bountoa karakai bulkára kolag, kokerá ko Yuda kako;

40. Gatun bountoa uwa kokera ko Dhakaria-úmba kako, gatun búgbúg ka bounnoun Elidhabetuug.

41. Gatun yakita gaiya gúrrá bountoa ba Elidhabetto pullí Marí-úmba, tulutilléun gaiya wonnai bounnoun kin pika ka; gatun warapál bounnoun ba Elidhabet kin Maraikanto murráragko:

42. Gatun bountoa wiyeelléun pullí wokka wiyeelliela, murrárag umatoara bi nukug ba; gatun murrárag umatoara peil giroumba pika koba.

43. Gatun minariig tin tia unni, tanan uwa tunkan piriwal koba emmoúmba?

44. Kullá ba'g ba gúrrá pulli giroumba gúrréug ka emmouug kin, wonnai gaiya tia tulutilléun emmouug kin pika ka pitál ko.

45. Gatun murrárag umatoara bountoa gúrrá; kulla unnoa tara kánún umatoara, wiyatoara bounnoun kin Yehóa kinbirug.

46. Gatun Mariko bountoa wiya, "Maraito emmoúmba ko wiyan murrai bon Yehóanug,

47. Gatun maraito emmoúmba ko pitál umulléun Elio kin Miro-ma emmoúmba.

48. Kulla noa nakulla mirrál bountoa ba umullikan gíkoúmba; A, anti birug yantinto tia wiyanún murrárag upatoara.

49. Kulla noa tia kaiyukanto unnoa tara kauwál uma; gatun yitirroa gíkoúmba murrárag upatoara kátan.

50. Gatun murrai gíkoúmba barun kinba kintakan bon kátan willuuggé kuri kabirug tarai kuri kabirug.

51. Túgunbilléun noa kaiyukan turruug gíkoúmba; wupéa noa barun garug gára yaroyaro búlbúl ban kottellikanne.

52. Upéa noa baran parrán kaiyukan yellowolligél labirug barúmba, gatun wupéa noa barun mirrál wokka lag.

53. Gukulla noa kipirrikan ko murrárag ta; gatun noa barun parólkán yuka mirrál ko.

54. Umulléun noa gíkoúmba umullikan Itháraelnuug, gúrrulli lirug gíkouug kinbirug murrai ta gíkoúmba;

55. Yanti wiya noa ba barun biyuugbai to gearúnba, Abáram-nug, gatun barun wonnai tara gíkoúmba yanti katai."

56. Gatun Mari bountoa kakulla bounnoun katoa góro ka yellen-na ka, gatun willug ba gaiya bountoa bounnoun ka tako kokera ko.

57. Yakita gaiya Elidhabetúmba kakulla wonnai pórkullinúun; gatun yinal bounnoun ba pórkulléun.

58. Gatun gúrra bara kótita ko bounnoun bako, yanti Yehóako noa ba murrárag uma bounnoun kin; gatun bara pitál kakulla gatun bountoa.

59. Gatun yakita gaiya purreag ka, uwa gaiya bara kulla-bulliko wonnai ko; gatun bara wiya bon giakai Dhakaria, biyuugbai tin yitirra tin.

60. Gatun tankanto wiya bountoa, Yanoa; kulla bon wiyanún giakai Ioanne.

61. Gatun bara bounnoun wiya, Keawaran giroúmba kótita wiya ba giakai unni yitirra.

62. Gatun bara túga umulléun bon biyuugbai ko gíkoúmba ko, wonnén noa bon yitirra wiyanúun?

63. Gatun noa wiya upulligél ko, gatun noa upa wiyeelliela, Yitirra noa giakai Ioanne. Gatun bara yantinto kota.

64. Gatun tanoa-kal-bo kurakka bugkulléun gíkoúmba, gatun bon gíkoúmba tallag balbal kakulla, gatun noa wiya, gatun noa wiya murrai Eloinug.

65. Gatun bara kinta kakulla yantin ta untakál; gatun unni tara wiyeelliinne totog kakulla yantin ta kalog koa bulkaroa Yuda ka.

66. Gatun bara yantinto unnoa tara gúrra wúnkulla barun kin búlbúl la, wiyeelliela, Yakoai unni ta wonnai kánún! Gatun mättara Yehóa-úmba gíkouug kin kátan.

67. Gatun noa Dhakaria ko biyuugbai gíkoúmba, warapal bon wupéa Marai to yirriyirri to, gatun noa wiyeelliela giakai,

68. "Kámunbillia bon Yehóanug Eloinug Ithárael koba pitállico; kulla noa uwa barun nakilliko, gatun wirilliko kúri ko gíkouug kaiko.

69. Gatun bougbúgga noa nulka-nulka gólo-mullikan gearun, kokerá Dabid-úmba ka gíkoúmba mankillikan;

70. Yanti noa ba wiya kurakka ko f'propet koba ko yirriyirri-kan to yantin to, purrai yantin kurrikurri kabirug:

71. Goloma-uwil koa gearun gearúnba bukka tukulla birug, gatun mättara, birug barun kinbirug yantin tabirug yarakai wilug kabirug,

72. Umulliko murrai ko wiyatoara barun kin biyuugbai ko gearúnba, gatun gúrrulliko gíkoúmba wiyatoara yirriyirri ta;

73. Pirral-man noa gáli wiyeelliela bon Abáramnuug biyuugbai gearúnba,

74. Gúwil koa gearun noa, mankilliko gearun mättára birug bukkakan tabirug gearúnba, gúrra-uwil koa géen bon kinta kriien ko,

75. Yirriyirrikan gatun murrārāgkan mikan ta gikoug kin, yan-tin ta purreag ka moron gearünba.

76. Gatun gintoa, wonnai ta, wiyanun bin yitirra tpropet ta wokka kako ; kulla bi uwānūn ganka mikan ta Yehoā kin, upulliko yapug ko gikoúmba ;

77. Gukilliko gurrulliko moron ko gikoug kaiko kuri ko, ware-warekan yarakai barünba,

78. Murrat tin kauwollin Eloi koba tin gearünba, gurrakan wokka kabirug tanan uwa gearun kinko,

79. Gukilliko purreag barun ko yellawilli ta ba ko gorogorā ba ko, gatun komirra kaba tetti koba, yutilliko tinna ko gearünba ko yapug koa pitál koba koa.

80. Gatun wonnai poaikulléun, gatun guraki noa maraikan ko, kulla noa korug koa yakita ko purreag kako paipéa noa ba Ithārael kinko.

WINTA II.

YAKITA purreag ka, wiya noa Kaithariko Augútoko, upa-uwil koa bara yantin kuri murrapulliko.

2. Gatun unni murrapullikanne una yakita Kurinio noa ba tko-bana kakulla Thuria ka.

3. Gatun yantin bara uwa murrapulliko barun ka tako.

4. Gatun noa Yotheb uwa wokka-la-g Galilaia kabirug, kokerá birug Nadharet tabirug, Iudaia kolag, kokerá kolag Dabidúmba kolag, giakai yitirra Bethlehem ; (kulla noa kokera koba gatun kotita koba Dabidúmba ;)

5. Murrapulliko bon gatun Mari bounnoun katoa, wiyatoara nukug gikoúmba, wonnai kan bountoa warakaag.

6. Gatun yakita kakulla, kakulla bara ba unta, purreag ka katan pörkulli koa bountoa ba wonnai.

7. Gatun bountoa pörbüggulléun kurri-kurri yinal, gatun bountoa muiggama bon kirikin to, gatun bon wunkulla takilligélla butti-kaag koba ka ; kulla wal tantullan kokera takilligél.

8. Gatun bara tceipu-kál untoa kakulléun, tumimillin wirral barun ba tokoi ta.

9. Gatun noa ageloko Yehoá-úmba tanan uwa barun kin, gatun kullaburra Yehoá-úmba kakulla barun katoa; kinta gaiya bara kakulla.

10. Gatun noa ageloko wiya barun, Kinta kora ; kulla nurun baag wiyan murrārāg totog kakilliko pitál ko, kakilliko yantin ko kuri ko.

11. Kulla nurúmba pörkulléun unni purreag, kokerá Dabid-úmba ka, Golomullikan ta, noa Kritht ta Piriwal ta.

12. Gatun unni túga kánun nurúmba; nanun nura bobognug gamatoara kirikin taba, kakillin ba takilligél laba.

13. Gatun tanoa kal bo paipéa konara morokokal gikoug katoa ageloko katoa, muriarag wiyellin bon Eloinug, giakai,

14. Wiyabùnbilla bon murrārāg Eloinug wokka kaba moroko kaba, gatun kámùnbilla pitál purrai tako, murrārāg umatoara barun kuri ko.

15. Gatun kakulla ba, waita uwa bara ba, aélo barun kinbirug moroko kolaag, wiellan bara tceipu-kál taraikan-taraikan, Waita géen yakita Bethlehem kolag, na-uwil koa unnuug tara kakulla ba, gala Yehoako noa wiya géarun.

16. Gatun bara uwa kurrikai, gatun nakulla Marinug, gatun bobog pirikilliela takilligél laba.

17. Gatun nakulla bara ba, wiyabùnbéa bara yantin ta purrai ta unnoa wiyellikanne wiyatoara barun wonnai tin.

18. Gatun bara yantinto gurra, kotelliela unnuug tara, wiya barun bara tceipu-kál-lo.

19. Wonto ba bountoa Mariko miromá unni tara, gatun kota bountoa minki ka búlbúl-la bounnoun kin.

20. Gatun bara tceipu-kál willug ba kakulla, murrārāg wiyellin gatun pitálfullin bon Eloinug gala birug natoara birug gurra-toara birug bara yantita wiyatoara ba barun kai.

21. Gatun purreag téta kakulla ba, kullintiela ko túga-witia wonnai, giakai bou wiya Iéthu, gala ba wiya noa ageloko kurri-ku noa ba pika ka kakulla kunto ka.

22. Gatun purreag ka góloin ta killibínlín bounnoun ba, yanti Mothé-ko noa ba wiya, mankulla bara bon tHierothalem kolag, gúkilliko bon Yehoá kin ;

23. (Yanti wupa ba wiyellikanne ta Yehoá-úmba giakai, Yantin kuri tara ganka-ganka pika kabirug yirri-yirri wal kánun yitirroa Yehoá koba ;)

24. Gatun gúkilliko gutoara, gala wupa ba wiyellikanne taba Yehoá-úmba, giakai, Buloara purrougkan ga keawai wurog buloara poppolameri.

25. A ! gatun kakulla noa tarai kuri tHierothalem kaba, giakai noa yitirra Thimeon ; gatun unnoa kuri wiyellikan tulooakan, gatun gurullikan, mittillin pitál ko Ithārael-úmba ko ; gatun Marai yirri-yirri-kan kakulla gikoug kin.

26. Gatun bon wiyatoara Maraito yirri-yirri-kan-to, keawai noa nanun tettibullikanne, na-uwil koa noa Krithtnuug Yehoá-úmba.

27. Gatun noa uwa Marai toa tHieron kako : gatun bula ba porikullaito puruma wonnai Iéthu kin, umulliko bon yanti ko upatara ko wiyellikanne tako,

28. Mankulla gaiya bon noa gikoug kin turruug ka, gatun pitálma noa bon Eloinug, gatun wiyelliela,

29. "Wamùnbilla bi tia Yehoá yakita pitálkan, yanti wiya bi ba :

30. Kulla baag nakulla gaikuug ko gólofullikan giroúmba,

31. Gali ko kakilliko gíntoa yantin ko kuri ko mikan tako ;

32. Kaibuug kakilliko barun tethanékál ko, gatun pitál kakilliko kuri ko Ithārael giroúmba ko."

15. Gatun bara ba kúri kotelliela, gáutun yantinto kúriko kotelliela murruğ ka ba ko, búlbúl la ba ko barun kin ba ko gíkóug Ioannenuğ, minariğ noa Kritht ta, mirka keawaran.

16. Ioanneto noa wiya barun yantin ta, wiyeiliela, Korimulliko bag káatan nurun bato ko; wonto ba wakál kaiyukan kauwál-kauwalkan gátoa kiloa uwánún, murrárág korian bag poruğbuğullikó túgganúg ko gíkoúmba ko; niuwoa ta korimanún nurun Marai ko yirri-yirri ko gáutun koiyug ko:

17. †Pitouñ gíkoúmba mankillin mättára ba, gáutun murkun noa umánún búnkiliğél laba gíkoúmba, gáutun noa ka-umánún †wíet gíkoúmba tako kokerá ko; wonto, ba tirri koiyug-banún wal noa koiyug ka talokulli korian ta.

18. Tarai ta yantin kauwál-kauwál wiya noa: gáutun wiyeili ta ba ko barun kúri.

19. Wonto noa ba Herodnuğ †tetráknug píralma bon, noa boun noun kin Herodia kin nukug ka Pilip-úmba gíkoúmba kóti koba, gáutun yantin yarakai noa ba uma Herodto,

20. Yanti unni uma, wirrigbakulla bon noa Ioannenuğ †jail ka.

21. Yakita barunbo karima yantin kúri, kakulla gáya kori-mulliela bon Iéthunuğ, gáutun wiyeiliela, moroko gáya waruğkal-léün,

22. Gatun uwa barán Maraikan yirri-yirrikan murrin kiloa purrouğkan kiloa, gíkoúg kin; gáutun wakál pullí kakulla moroko pitál-tin, wiyeiliela, Gíntoa ta emmoúmba yinal pitál-mullikanne; pitál-man bag gíroúg.

23. Gatun niuwoa bo Iéthu kakilliliela wunál la †triakontaka gi-ko-úmba, puntelliela bon yinal Yotheplúmba, wonto yinal Elio-úmba; &c., &c.,

38. Wonto yinal Enoth-úmba, wonto yinal Thet-úmba, wonto yinal Adam-úmba, wonto yinal Elio-úmba.

WINTA IV.

GATUN noa Iéthu warapálkan Maraikan yirri-yirri-kan, willugbo kakulla Iorádan tabiruğ, gáutun bon yutéa Maraito koruğ kolag.

2. Nupitoara bon purreág ka †tettarakonta ka †diabollo. Gatun una tara purreág ka keawai noa ta ba: gáutun góloin ba una tara kakulla, kapirri gáya noa kakulla.

3. Gatun noa †diabollo wiya bon, Wiya, bi ba yinal Elio koba, wiyeiliun tunuğ ka-uwil koa kunto.

4. Gatun noa Iéthuko bon wiya, wiyeiliela, Wupatoara ta, Keawai kúri kánún moron kunto kabiruğ, wonto ba Elio koba pullí tabiruğ.

5. Gatun noa †diabollo yutéa bon waita bulkára ko, nanunbáa bon yantin piriwál koba purrai ta ba tanoa-kal-bo kurra.

6. Gatun noa †diabollo wiya bon, yantin kaiyu kako gúnún bag-giroúg, gáutun pitál-mulliko gáli tara ko; koito ba gúkulla tia emmouğ; gáutun bag gáutun gánúmbo pitál bag ba káatan.

7. Gíntoa ba wiyanun tia, kánún bin yantin gíroúmba.

8. Gatun noa Iéthuko wiya bon, Kauwa bi, Thátan, willug ka emmouğ kin; koito ba wupatoara, Wiyanun wal bi Yehóanuğ gíroúmba Eloinuğ, gáutun gíkoúg bo gúrranún wal bi.

9. Gatun noa bon yutéa †Hierothalem kolağ gáutun wúnkulla bon búlwarrá ka †hieron ka, gáutun wiya bon, Yinalla bi ba unni Eloikoba, warekulla bi unti biruğ barán :

10. Kulla ba wupatoara ta, Wiyanun noa barun ágelo ko nakilli-ko gírouğ, gólonulliko gírouğ;

11. Gatun bara bin manún mättárró wokka lag, tinna koa gírouğ pultea-kún tunuğ ko yantin ta.

12. Gatun Iéthuko, wiyeiliela, wiya bon, Wiyatoara ta, Yanoa, wal bi numa yikora bon Yehóanuğ Eloinuğ gíroúmba.

13. Gatun noa †diabollo góloin kakulla unni tara nupatoara, waita gáya noa uwa gíkoúg kinbiruğ yakita ko.

14. Gatun noa Iéthuko willug ko kakulla, kaiyukan Maraikan, Galilaiia kako: gáutun totog bon kakulla yantin ta purrai kariğ ka.

15. Gatun noa wiyeiliela †thunagóg ka barun ka ta, pitál wiyo-toara bon yantinto.

16. Gatun noa uwa Nadharet tako, kakulla noa poaikulléün unta; gáutun, yanti katai noa ba, uwa noa †thunagóg kako purreág ka thabat, gáutun gárokéa wokka lag wiyeilliko.

17. Gatun gúkulla bon †biblion ta †propet koba Ethaia koba: gáutun buğbuğga noa ba †biblion, nakulla gáya noa gíakai upatoara,

18. Marai ta unni Yehóa koba emmouğ kinba, kulla noa tia putia wiyeilliko Euagélion barun kin mirrál la; yuka noa tia turon umulliko minkikan ko, wiyeilliko barun wúntoara ko wamunbilliko, gáutun na-uwil koa bara munmin to, buruğ buğgulliko barun búntoara,

19. Wiyelliko * * * gúrrabunbilliko wunál la pitál-mullikanne Yehóa koba.

20. Gatun noa wirrig-buğga †biblion, gáutun noa gútéa kan bon umullikan ko, gáutun yellawa barán. Gatun bara bon pímilliela gákuğ ko, yantin †thunagóg ka ba ko.

21. Gatun noa barun tanoa bo wiya, Turin-pai-béa unni wiya upatoara nurun kin gúrréug ka unti purreág ka.

22. Gatun yantinto bara gúrrulliela bon, gáutun kota bara pullí murrai kurra kabiruğ gíkoúg kinbiruğ. Gatun bara wiya, Wiya, unni ta Yotheplúmba yinal?

23. Gatun noa barun wiya, Nura ta wiyanun tia unni wiyeili-kanne, Karákal, turon bi umulla gíntoa bo; gúrra géen ba umatoara Kapernaum ka, umulla bi unti yantin ta purrai ta gíroúmba ka.

24. Gatun noa wiya, Tuloa nurun bag wiyan, keawai †propet gúrra korien gíkoúg ka ta purrai ta kóti ka.

25. Wonto bag ba nurun wiyan tuloa, kauwál-kauwál ta mabogun Ithárel kúlléün purreág ka Elía-úmba ka, yakita wirrigbakulla moroko ta wunál ta góro gáutun yellenna †hek ta, tara-wará kakulla yantin ta purrai kariğ ka;

26. Keawai Elíanuğ yuka ba barun kinko, wonto ba Tharepta kako Thidoni kako nukuğ kako mabogun tako.

27. Gátun kauwál-kauwálkan tleprokan Ithárael ka, yaki-kalai Eliú koba t̄propet koba ; keawaran walàl barun kinbiruğ turon umatoara, wonto ba noa Naaman Thuriakál.

28. Gátun yantin bara kakulla t̄thunagóğ ka, gúrra bara unni tara, bukka kauwál kakulla,

29. Gátun bouğkulléün, gátun yipa bon kokerá biruğ, gátun bon yutea pita kako bulkárá ko kokera ko wittitoara ko, wareka uwil koa bara bon walluggón barán.

30. Wonto noa ba uwollielia willi koa barun katca, waita uwa.

31. Gátun noa uwa barán Kapernaum kako, kokerá ko Galilaia kako, gátun wiyelliela barun purræág ka thabbat ka.

32. Gátun bara kota wiyellikanne tin gíkoúmba tin ; kulla gíkoúmba pullı̄ kaiyukan.

33. Gátun kakulla wakál kúri t̄thunagóğ ka, gíkouğ kin minki ka marasi kakulla t̄diabol koba yarakai koba, gátun noa kaipulleün wokka,

34. Wiyelliela, Kámunbillá gearun ; minnuğ banún géen bin gíntoa Iéthu Nadharetkál? uwa bi gearun tetti-umulli kolağ? gímillin banuğ giutoa ta ; wakál bo ta yirri-yirri-kan Eloi koba.

35. Gátun bon Iéthuko koakulla, wiyelliela, Kaiyellá bi, gátun paikulléa gíkouğ kinbiruğ. Gátun bon ba wareka willi ka t̄diabollo, paikulléün noa gíkouğ kinbiruğ, gátun keawai bon tetti búntima ba.

36. Gátun bara yantinto kota, gátun wiyelliela barabo-barabo, Minariğ unni wiyellikanne ! kulla noa wiya kaiyu-kan-to barun t̄diabolnuğ yarakaiyan, gátun barun paikulléün warrai tako.

37. Gátun totóğ gíkoúmba kakulla yantin toa purrai kariğ koa.

38. Gátun noa uwa t̄thunagóğ kabırúğ, gátun polóğkulléün Thimon kinko kokera ko. Gátun tunkan Thimonúmba nukuğ koba munni kakulla karinkan ; gátun bon bara wiya bounnouñ kai kolağ.

39. Gátun noa gárokéa bounnouñ kin turruğ ka, gátun noa koakulla karin ; gátun wareka gáya bounnouñ karinto ; gátun bountoa bouğkulléün tanoa-kal-bo, gátun umullielia barun kaiko.

40. Gátun punnlába puloğ-kullléün, yantin bara mankulla munni-munni-kan gíkouğ kinko ; gátun noa wupilléün barun kin mât-tára yantin ta, gátun turon umáa barun.

41. Gátun t̄diabol kauwál-kauwál paikulléün kauwál-kauwál labırúğ, kaibullielia, Gíntoa ta Kritht ta, yinal ta Eloi-koba. Gátun noa barun koakulla wiya korién ; kulla wal bara gímilléün bon Kritht ta noa unnoa.

42. Gátun purræág ba kakulla, waita noa uwa korariğ ; gátun bara kúriko tiwa bon, gátun uwa gíkouğ kin, gátun mima bara bon, keawai noa waita wapa barun kinbiruğ.

43. Gátun noa wiya barun, Wiyánun bo ta wal bağ piriwálğél la Eloi koba taraikan ta kokera ; kulla wal tia galiko yuka.

WINTA V.

GATUN yakita kakulla, warapa bon ba bara kuriko, gúrrulliko wiylelikanne Eloi koba, gárokéa noa pitta ka waraka Gennetharet ta,

2. Gátun nakulla buloara murrinawai kakilliela wara ka ; wonto ba bara makoroban waita uwa murrinawai tabiruğ, gátun bara umullielia pika mirkun.

3. Gátun noa uwa wakál la murrinawai ta Thimon koba ka, gátun wiya bon yógyóğ umullia purrai tabiruğ. Gátun noa yellawa barán, gátun wiyelliela barun kúri murrinawai kabiruğ.

4. Gátun góloin noa ba wiya, wiya noa Thimónnuğ bon, Tuirkullia pirriko kako, gátun wura pika nurúnba mankilliko.

5. Gátun Thimónsto, wiyelliela, wiya bon, Piriwál, uma géen tokoi ta yanti-katai, gátun man korien ; kulla bi wiyan wupinuñ wal bağ barán pika.

6. Gátun uma bara ba unni, kokoi-kokoi bara uma makoro katai kal ; gátun pika kilpaya.

7. Gátun bara wokkaimulléün barúnba tarai taba murrinawai taba ; wa-uwil koa barun wintamulliko. Gátun bara uwa, gátun warapál bara wupéa buloara murrinawai, pillukullielia gáya bara.

8. Nakulla noa ba Thimónsto Peterko, puntimulléün noa Iéthu kin warómbuğ ka, wiyelliela, Ela Piriwál ! yuriğ bi wolla emmouğ kinbiruğ ; kulla bağ yarakairán kúri káatan.

9. Kulla noa kota, gátun yantin bara gíkouğ katoa ba, kauwál-lin makorrin mankulla bara ba.

10. Gátun yantibo bara Yakobo gátun Ioanne, yinal ta Lebedaio koba, mankillai bulu ba Thimon katoa. Gátun Iéthuko noa wiya bon Thimónnuğ, Kinta kora bi ; yakita biruğ maniuñ wal bi barun kúri.

11. Gátun mankulla bara ba murrinawai barán purrai tako, wúnkulla bara yantin, wirroba bon bara.

12. Gátun yakita kakulla, kakulla noa ba tarai ta kokerá, a! wakál kúri kauwál tleprokan ; nakilliela noa Iéthunuğ puntimulléün górrá ko, gátun wiya bon, wiyelliela, Piriwál, wiya, bi ba kaiyukan kánúñ, umánúñ bi tia turon.

13. Gátun noa bon wupilléün mât-tára gíkouğ kin, wiyelliela, Kauwá ; turon bi kauwa. Gátun tanoa-kal-bo tleprota wareka gíkouğ kinbiruğ ko.

14. Gátun noa bon wiya, wiyeákun koa noa barun kíri ; wonto ba yiruğ uwa túğunbilliko gíntoa bo tħiereu kinko, gátun gúwa kulla bi turon umatoara, yanti to Mothé ka noa ba wiya, gúrulliko kakilliko barun.

15. Wonta ba yantin kakulla totóğ gíkouğ yantin toa purrai toa : gátun kauwálko naro uwa gúrrulliko, gátun turon kakilliko barun munni-munni gíkouğ kinbiruğ ko.

16. Gátun noa uwa koruğ kako, gátun wiyelliela.

17. Yakita kakulla tarai ta purræág ka, wiyelliela noa ba, yellawa ba Parithaioi gátun t̄didathkaloi wiyellikanne koba, yantin

tabirug kokerá biruug Galilaia kabiruug, gatun Iudaia kabiruug, gatun †Hierothalem kabiruug; gatun kaiyuto Yehoa-úmba kakulla turon umulliko barun.

18. A! gatun bara kuri wakal kuri kurréa pirrikilligél la munnikan karál; gatun numa bara bon kurrilliko kokerá kolag, gatun wunkilliko bon gíkouug kinko mikan tako.

19. Gatun keawai bar a napa wonnén kurrilliko murruug kolag konara tin, uwabara wokka lag kokera búlwarrá ka, gatun wupéa bon barán kulla koa willi-willi kako pirrikilligélkan Iéthu kin mikan ta.

20. Gatun nakulla noa ba kotellikanne barúnba, wiya noa bon, Ela kuri, yarakai giroúmba wareka gírouug kinbiruug.

21. Gatun bara †gárammateu gatun Parithaioi kota, wiyeiliela, Gan-ke unni wiyan ba yarakai? Ganto kaiyu-kan-to warekulliko yarakai, wonto ba wakallo Eloito?

22. Wonto noa ba Iéthuko gúrra kotatoara barúnba, niuwoa wiya wiyeiliela barun, Minarig tin nura kotelliela búlbúl lako nurun kin ba ko.

23. Wonnén murrárag wiyeiliko, Giroúmba ko yarakaito wareka gírouug kinbiruug; ga wiyeiliko, Bougkullia gatun uwolliko?

24. Wonto ba gúrra-uwil koa nura kaiyukan noa yinal kuri koba purrai taba yarakai warekulliko (wiya noa munni karál), Wiyan banuug, bougkullia gatun mara giroúmba pirrikilligél, gatun waita unwolla gírouug ka tako kokerá ko.

25. Gatun tanoa-kal-bo bougkulléun noa barun kin mikan ta, gatun mankulla unnuug gíkoúmba pirrikéa noa ba, gatun waita uwa gíkouug ka tako kokera ko kota kako, pitalmulliea bon Eloinug.

26. Gatun yantin bara kotelliela, gatun bara gaiya pitálma bon Eloinug, gatun kinta lag bara kauwál, katan wiyeiliela, Nakulla gíeen minariú konéin buggai.

27. Gatun yakita yukita waita uwa noa, gatun nakulla wakal †telónenuug, giakai yitirra Lebi, yellowollin wunkilligél la; gatun noa wiya bon, Yettiwolla tia.

28. Gatun noa wunkulla yanti bo bougkulléun, gatun noa bon yettiwa.

29. Gatun Lebiko bon noa upéa kauwál takillikanne gíkouug ka ta kóti ka kokera: gatun kauwál kakulla konara telónai ko gatun tarai to yellawa barun katoa.

30. Wonto ba barúnba †gárammateu gatun Parithaioi koakillan bara barun wirrobullikan gíkoúmba, wiyeiliela, Minarig tin nura tatan gatun pittan barun katoa †telónai koa gatun yarakai toa?

31. Gatun noa Iéthuko wiya barun, wiyeiliela, Bara ba moron tai katan keawai bara wiyan karákál; wonto ba bara munni katan.

32. Uwa bag wiya korien ko murroog taiko, wonto ba yarakai willug ko minki kakilliko.

33. Gatun wiya bon bara, Minarig tin bara mupai katan mur-

rínmurrín wirrobullikan Ioanne-úmba, gatun wiyan wiyeilikarne, gatun yantibo bara Parithaioi koba; wonto ba gíroúmba ko tatan gatun pittan?

34. Gatun noa wiya barun, Wiya, nura kaiyukan mupai umulliko barun wonnai kakillaikanne, yakita-kalai poribai ba katan barun katoa ba?

35. Wonto ba purreág kánün wal, mánün wal bon ba poribai barun kinbiruug, gatun yakita gaiya bara mupai-kakillinún purreág ka una tara.

36. Gatun wiya noa barun wakal †parabol giakai: Keawai kuri ko wupillinún buggaijal korokál la; ga ba, yanti buggaijal yiir-bugganún gaiya wal, gatun pontol buggaijal labiruug keawai korokál kiloa katan.

37. Gatun keawai kuri ko wupinún buggaijal †wain pika ka korokál la; kulla buggaijal potopai-yánün wal pika ka, gatun kiroabullinún, gatun pika kánün yarakai.

38. Wonto ba buggaijal †wain wunün wal buggaijal la pika ka; gatun buloara murrárag katan.

39. Gatun keawai kuri koba pittanún korokál †wain keawai noa manún buggaijal †wain, kulla noa wiyan korokál ta murrárag.

WINTA VI.

GATUN yakita thabbat ka buloara, yukita thabbat ka kurri-kurri, uwa gaiya noa murruug koa yeiágé loa; gatun bara wirrobulli-kanto gíkouug ka to tittia wolluug yeai, gatun takulla mirro-mirromá mättära barun kin.

2. Gatun tarai kanto Parithaioi koba wiya barun, Minarig tin nura uman unnoa keawaran murrárag umulliko untí tara purreág ka thabbat ka?

3. Gatun noa Iéthuko wiya, wiyeiliela, Wiya nura, wiya nura, wiya ba unni, Dabid-to noa ba upa, niuwoabo ba kapirri kakilla gatun bara gíkouug katoa;

4. Uwa noa ba kokera kai Eloi koba, gatun mankulla takulla nulai nakillikanne, gatun gúkulla barun gíkouug katoa ba ko, keawaran murrárag takilliko, wonto ba barúnba ko †thiereu koba?

5. Gatun noa barun wiya, Yinal ta kuri koba, piriwál noa katan yantin ko thabbat ko.

6. Gatun yakita kakulla tarai ta thabbat ta, uwa gaiya noa †thunagóg ka gatun wiyeiliela: gatun wakal kuri una kakulla, mättära gíkoúmba túggakkeri tirrai kakulla.

7. Gatun bara †gárammateuko gatun Parithaioiko tumiméa bon, wiya bon noa ba turon umulla purreág ka thabbat ta; wiayemma-uwil koa bara bon.

8. Wonto noa ba kota barúnba gúrrulliela, wiya bon noa mätära kan tirraikan, Bougkullia, gatun garokilla willi ka. Gatun noa bougkulléun, gatun garokéa.

9. Wiya gaiya noa Iéthuko barun, Wiyánün wal baág nurun

unui ; wiya tula ta umulliko, murrārāg ġa yarakai umulliko pur-reāg ka thabbat ta ? moron umulliko, ġa warekulliko ?

10. Gatun nakilliela kari-kari yantin barun, wiya bon noa, Tuttulia bi māttāra ġiroúmba. Gatun upulléun ġaiya noa, ġatun māttāra ġaiya bon turon uma yanti tarai ba.

11. Gatun bara warapalkan bukkakan kakulla; ġatun murrārāg wiyeLLan barabo-barabo, minnuġ banún bara bon ba Léthunug.

12. Yakita unta pureāg ka, uwa noa bulkāra kolaġ wiyeLLiko, yanti-katai noa tokoi ta wiyeLLiela bon Eloi-nug.

13. Gatun yakita pureāg ta, kaai ba noa barun wirrobullikan ġikoúmba; ġirimulléun noa barun kinbiruġ †dodeka niuwoa, barun wiya ġiakai yitirra †apothon.

14. Thimónnuġ (wiya noa ġiakai yitirra Peternuġ), ġatun ġikoúmba kurrikóġ Andrea, ġatun Yakobo gatun Ioanne, ġatun Filip ġatun Bátolomai,

15. Mattaio ġatun Thoma, ġatun Yakobo Alpai-úmba, ġatun Thimon ġiakai wiya yitirra Dheloté,

16. Gatun Iudath kurrikóġ ta Yakobo-úmba, ġatun Iudath Ithakriot, niuwoa ġakoiyayé noa.

17. Gatun noa uwa barán barun katoa, ġatun ġarawan tako ġarokéa noa, ġatun konaró wirrobullikan ġikoúmba, ġatun kauwál konara kúri Iudaikál, ġatun †Hierothalemkál, ġatun korowátarí Turokál ġatun Thidonikál, uwa bara ġurrulliko bon, ġatun turon umulliko barun ba munni ;

18. Gatun bara wonkalman yarakai to marai to : gatun barun uma turon.

19. Gatun yantinto konaró numulla bon bara ; kulla murrārāg paibéa ġikouġ kinbiruġ, ġatun noa turon uma yantin barun.

20. Gatun noa wokkalan nakulla ġaikuġ ko ġikoúmba wirrobullikan, ġatun wiya, Murrārāg umatoara mirrálko ; kulla nurun ba piriwalġél la Eloi koba.

21. Murrārāg umatoara nura kapirrikan yakita : kulla nura warapan wal kakilliko. Murrārāg umatoara nura túnkillin yakita, kulla nura kintellinūn wal.

22. Murrārāg umatoara nura, yarakai umánün ġaiya nurun kúri ko, ġatun warekanún nurun, gatun yarakai wiyanán nurun, ġatun warekanin yitirra nurúnba yanti yarakai ba, ġikouġ kin biruġ yinal kíri koba kabiruġ.

23. Pítal nura kauwa ġatun úntellia unta pureāg ka ; kulla nurúnba ġukillikanne kauwal katan moroko kaba; yanti uma bara biyuġbai tako barun ka to barun †propetnuġ.

24. Yapal nura porólkhan kátan ! kulla nura mankulla ta pítal nurúnba.

25. Yapal nura warakan ! kulla nura kapirrikánün. Yapal nura kintellan yakita ! kulla nura ġirellinūn ġatun túnkillinún.

26. Yapal nura, murrārāg wiyanún ba yantinto kuriko nurun ! yantibo barúnba biyuġbai ta ko barun ġakoyaye †propetnuġ.

27. Giakai baġ wiyan nurun ġurrullikan, Pitálumulla barun yarakai willuġ nurúnba ; murrārāg umulla barun yarakai nurúnba uman,

28. Murrārāg barun wiyeLLa koatan nurúnba ; ġatun wiyeLLa bon Eloinuġ wiyeLLa barun yarakai nurúnba uman.

29. Gatun búnnún ba wakál ġan kulló tarai to, tarai ġukillia ; ġatun niuwoa manún wurabil ġiroúmba, wiya yikora wiwi manki yikora unni doan.

30. Guwa barun yantin ko wiyeLLinún ba ġirouġ kin ; ġatun niuwoa ba mankulla tullokán ġiroúmba wiya yikora kari bon.

31. Gatun unnoa la kotan nura la murrārāg umulliko barun kúri nurun, umulla nura yantibo ta barun.

32. Kulla nura pitálman barun pitálman nurun, minariġko-ke unnoa ? kulla bara yarakai-kan-to yantibo uman.

33. Gatun murrārāg nura umánün ba barun ġali murrārāg nurun uman, minariġko-ke unnoa ? kulla bara yarakai-kan-to yantibo uman.

34. Gatun mumbinún nura ba barun kotan nura willuġbo upilliko barun, minariġko-ke unnoa ? kulla bara yarakai willuġ mumbillan barun willuġbo upilliko yantibo.

35. Wonto ba nura pitálumulla barun yarakai willuġ nurúnba ; ġatun murrārāg umulla, ġatun mumbilla kotan keawai willuġbo upilliko ; ġatun ġutoara kauwál kánün nurúnba, ġatun nura wonnai kánün wckka koba ; kulla noa murrārāg uman barun wiyapaiye kórien ġatun barun yarakai.

36. Kauwa nura minkikan, yantibo Biyuġbai nurúnba minki kátan.

37. Kota yikora yarakai, ġatun keawai nurun kotánün yarakai : pírríralmai yikora nura, ġatun keawai nurun pírríralmanún : warekilla nura, ġatun nurúnba warekánün.

38. Guwa, ġatun ġunún wal nurun ; warapal, upulla barán, gatun tolomulla kaumulliko, ġatun kiroabullin barán, ġunún wal kúri nurun gielkaġ ka nurun kin. Kulla yantibo upitoara nura upillin, upéa kánün nurun.

39. Gatun noa wiya barun wakál †parabol ; wiya, munminto yutinún tarai munmin ? wiya, wal bula-buloarabo warakullinún barán kirun tako ?

40. Wirrobullikan ta keawaran noa kauwál kórien ġikouġ kin piriwal la ; wonto ba tuloa kátan, kánün noa yanti piriwal ba ġikouġ ba.

41. Gatun minariġ tin bi natan moriġ ġirouġ ka ta ba ġaikuġ kaba kurrikóġ kaba, wonto ba na kórien bi tulkirri ġaikuġ kaba ġirouġ kinba kóti kaba ?

42. Ga, yakooi bi wiyan bon kurrikóġ ġirouġ ba, Biġġai, yakooi tia poruġbuġgabunilla moriġ ġirouġ kinba ġaikuġ kaba, keawai bi ba nakillin tulkirri ġirouġ kaba ? Gintoa ġakoyaye ! buruġbuġ ġala kurri-kurri tulkirri ġaikuġ kaba ġirouġ kinba kóti

kaba, gatun nanün gaiya bi murra-murrarág umulliko moriǵ gai-kuǵ kaba kurrikóǵ kaba gírouǵ ka ta ba.

43. Kulla ba kúlai murrarág ta kátan, keawai yeai yarakai upin ; ga keawai kúlai yarakai ta kátan, yeai murrarág upin.

44. Wonto ba yantin kúlai gímilliko kóti tin yeai tin ; kulla bara kúri mán korien kokug tulkirri-tulkirri tin, ga titi korien bara tbotru maro tin.

45. Murrarágko noa kúriko wupillin noa murrarág wunkilligél labirug minki kabirug búból labirug gíkouǵ kinbirug ; gatun noa yarakai wupillin noa yarakai wunkilligél labirug yarakai ta birug minki kabirug búból labirug gíkouǵ kinbirug ; kulla gíkoúmba ko curraka ko wiyan kauwál labirug ko búból labirug ko.

46. Gatun minariǵ tin nura tia wiyan, Piriwál, Piriwál, gatun uwa korien nura unnoa tara wiyan nurun baǵ ba.

47. Gan tia ba uwánún emmoúǵ kin, gatun gúrran wiyellita emmóúmba, gatun galoa uman, túgúnbínun baǵ nurun ǵan kiloa noa :

48. Niuwoa ba wakál yanti kúri kiloa, wittia noa kokera gatun pinnia pirriko, gatun wupéa tuǵga tunuǵ ka ; gatun poikulléun ba tunta-tunta, waiumbul murrá koribibi kokeroa, gatun ǵeawai tolomá pa ; kulla wal wittia tunug ka.

49. Wonto ba gúrran gatun uma korien, kúri kiloa noa wittia kokera tuǵga korien purrai ta : waiumbul murrá koribibi galí, gatun warakulléun tanoa-kal-bo ; kauwálla unnoa warakullin kokera koba.

WINTA VII.

WIYA noa ba góloin gíkoúmba wiyellikanne, mikan ta yantin ta kúri ka, uwá noa Kapernaun kako.

2. Gatun tarai koba tkapátin koba umullikan munni kakilliela, mulugkilliliela tetti, pitál umatoara noa gíkoúmba.

3. Gatun, gúrra noa ba Iéthunug, wiyabunbá noa barun ǵarokál Hebáraioi koba, wiyelliela bon uwa-wuil koa noa pirbuǵgulliko gíkoúmba ko umullikan ko.

4. Gatun uwá bara ba Iéthu kin, wiya gaiya bon bara tanoa-kal-bo, wiyelliela, Murrarág noa uma-wuil koa noa bon yanti :

5. Kulla noa pitálman ǵearúmba kúri, gatun noa wittia ǵearun tħunagóǵ.

6. Uwa gaiya noa Iéthu barun katoa. Gatun kalog korien ta noa ba kakulla kokerá kolaǵ, yuka noa barun tkapátinto kóti ta gíkouǵ kin, wiyelliela bon, Piriwál, yanoa bi ; kulla baǵ keawaran murrarág korian uwa-wuil koa bi emmoúǵ kin kokera :

7. Yaki tin baǵ kota murrarág korien baǵ uwolliko gírouǵ kin-ko ; wonto ba wiyella wakál wiyellikanne, gatun emmoúmba umullikan pirkullinun wal.

8. Kulla baǵ ba kaiyukan wiyelliko, emmoúǵ kinba bara kakillin fámy-kan ; gatun baǵ wiya wakál, Yuriǵ, gatun waita gaiya noa uwa ; gatun tarai, Kaai, gatun noa uwa tanan ; gatun emmóúmba umullikan, Umulla unni, gatun uma gaiya noa.

9. Iéthuko noa ba gúrrá unni tara, kotelliela noa gíkouǵ, gatun warrakulléun noa, wiya gaiya noa barun wirroba bon ba, Wiyan baǵ nurun, keawaran baǵ na pa yanti gúrrullikanne kauwál, keawai yanti Ithraael la kátan.

10. Gatun bara yukatoara, willugbo uwollielo kokera kolaǵ, nakulla bon umullikan munni birug pirbuǵgatoara.

11. Gatun yakita purreág ka yukita, uwa noa kokeroa, giakai yitirra Nain ; gatun kauwál uwa gíkoúmba wirrobullikan gatun taraiakan kúri gíkouǵ katoa.

12. Gatun uwa noa ba papai pulogkulligél la kokera kolaǵ, ga, tetti kulwon kurrilliela kúri warai kolaǵ, wakál bo ta yinal tunkan koba bounnouń ba, gatun mabogun bountoa, gatun kauwál-kauwál kúri kokera birug uwa bounnouń katoa.

13. Gatun nakulla bounnouń noa ba Piriwállo, gúrrira bounnouń noa kakulla, gatun wiya gaiya noa bounnouń, Túgki yikora.

14. Gatun uwa gaiya noa, numa kurrilliégél ; gatun bara kurriá bon ba ǵakéa korun. Gatun noa wiya, Wuǵgurra, wiyan banug, Bouǵkullia.

15. Gatun niuwoa tetti kabirug yellawa, gatun tanoa-kal-bo wiya. Gatun willugbo bon noa ǵukulla bounnouń kin gíkoúmba ka tunkan ta.

16. Gatun bara kakulla kinta yantin ; gatun bara bon pitálman Eloinug, wiyelliela, Kauwál tpropet ta paipéa ǵearun kin, gatun noa Eloito nakulla gíkoúmba kúri.

17. Gatun unni totog gíkoúmba kakulla yantin to Iudaia koa, gatun yantin toa purrai kariǵ kua.

18. Gatun Ioanne-úmba-ko wirrobullikanto wiya bon unni tara.

19. Gatun noa Ioanneto wiya bulun wirrobullikan gíkoúmba, yuka bulun Iéthu kinko, wiyelliko, Gintoa ta uwánún ? ga, na-teá kánún ǵéen taraiakan ?

20. Uwa bara ba kúri gíkouǵ kinko wiya bara, Ioanneto kormullikanto ǵearun yuká gírouǵ kinko, wiyelliko, Gintoa ta uwánún ? ga, na-teá kánún taraiakan ?

21. Gatun tanoa-kal-bo tħora ka pirbuǵga noa kauwál-kauwál munni-munni, gatun marai yarakaijan ; gatun kauwál-kauwál munni uma noa barun nakilliko.

22. Wiya gaiya noa barun Iéthu, wiyelliela, Waita laǵ nura, gatun wiyella bon Ioannenuǵ unni tara nakulla nura ba gatun gúrra ; munmin-tabirug-ko natan, wiirwiir-birug-ko uwan, wamun-wamun-tabirug turon kakulla, wogkál-labirug gúrran, tetti-kabirug bouǵkulléun, barun mirrál ko wiyan ta Euagelion.

23. Gatun pitál-umatoara yantinto niuwara korien kánún emmoúǵ kin.

24. Gatun waita ka ba bara ba puntimai Ioanne-úmba, wiya gaiya noa barun kúri Ioannenuǵ bon, Minariǵ tin nura korug kolaǵ nakilliko ? koǵka toloman wibbi ko ?

25. Minariğ ko nura uwa koruğ kolağ nakilliko! wakal upuléun kuri poitoğ korikin to? A! bara upulléin konéin to gatun bara murrarág káatan takilliko, yellawa bara piriwálgl̄ la.

26. Minariğ ko nura uwa koruğ kolağ nakilliko? wakal tpropet? Kauwa, wiyan nurun bağ kauwállan noa ba tpropet kiloa.

27. Gali noa wiyatoara upa unni, A! yukan bağ puntimai emmoúmba girouğ kin mikan ta, umánun wal noa yapuğ girouğ.

28. Kulla bağ wiyan nurun, Keawai tpropet kauwál káatan yanti Ioanne noa ba korimullikan porkullitoara nukuğ labiruğ: niuwoa waréa ta káatan piriwálgl̄ la Eloi koba ka, kauwál noa káatan niuwoa kiloa.

29. Gatun yantinto kúriko gurra bon, gatun bara ttelónai, pitálma bon Eloi-nug, korimatoara káatan bara Ioanne kaibiruğ kari-mulli biruğ.

30. Wonto ba bara Parithaioi gatun bara tnomikoi gurramaiga wiyellikanne Eloi koba barun kin, keawai korimatoara korien Ioanne kai.

31. Gatun noa Piriwallo wiya, Yakosi kiloa bara kúri untilkí willuğgél? gatun minariğ kiloa bara?

32. Bara yanti wonnai kiloa yellawollin gúkilligél la, gatun kaipullin taraikan, gatun wiyellin, Tirkima géen nurun, gatun keawai nura úntelli korien; minki géen kakulla nurun, gatun keawai nura tuğkilli korien.

33. Kulla noa Ioanne korimullikan uwa, keawai kunto ta pa ga t'wain keawai pitta pa; gatun nura wiyan, tdiabol noa gíkouğ katoa ba.

34. Yinal ta kúri koba uwa takilliko gatun pittelliko, gatun nura wiyan, A! mataye kúri unni, gatun t'wain pittaye, kóti ta ttelónai koba gatun yarakai willuğ koba!

35. Wonto ba yantinto wonnaito gúraki koba ko piralman bon iuraki.

36. Gatun wakallo Parithaioi koba ko wiya bon ta-uwil koa noa gíkouğ katoa. Gatun uwa noa kokera Parithaio koba, gatun yellawa noa barán takilliko.

37. Gatun, a! gápal wakal yarakaikun bountoa gúrrá bountoa ba Iéthunuğ bon yellawai takilli taba kokera Parithaio koba ka, man-kulla bountoa wúnkiliğél alabathro putillikanne,

38. Gatun gárokéa bountoa tinna ka bulka ka gíkoung kin, túğkillin, gatun bountoa puntia bounnouñ ka to gurrun to tinna gíkoúmba, gatun pirripa bounnouñ ka to kittuğ ko wolluğ koba ko bounnouñ ka to, gatun búgbúgka bon tinna gíkoúmba, gatun putia bon putilligél lo.

39. Yakita nakulla noa ba unni gáli Parithaio, wiya bon ba, wiyelléun gáiyá noa niuwoabo minki ka, wiyelliela, Unni kúri tpropet ba noa gúrra pa noa wonta-kan-to ka gápallo numa bon; kulla bountoa yaraikan.

40. Gatun Iéthuko noa wiayelléun, wiyelliela bon, Thímón, wiya-uwil koa banuğ. Gatun noa wiya, Piriwál, wiyellia.

41. Tarai ta kakulla gúkillikan wakal buloara mumbitoara gíkoúmba ; wakallo noa mumbilléin tpentakothioi tdenari, gatun tarai ta tpentékonta mumbilléun.

42. Gatun keawai bula gúpaiye pa ba yaruğ ka bon, wareká gáiyá noa bulun ba. Wonta kin bulun kinbiruğ pitálmanin kauwál bon!

43. Thímonto noa wiya, wiyelliela, Mirka gíkouğ wareka noa ba kauwál. Gatun noa wiya bon, Kota bi tuloa.

44. Gatun noa warrakulléun gápal ko, gatun wiya Thímónnuğ Natan bi unni gápal? uwa bağ kokera ko girouğ ka ta ko, keawai bi tia gúpa bato tinna ko ; wonto bountoa ba puntia tia tinna bounnouñ ka to gurrun to, gatun watia bounnouñ ka to wolluğ kabiruğ ko kittuğ ko.

45. Keawai bi tia búgbúg ka pa : wonto ba unni gápal, búgbúg-kullielia tia tinna yakita biruğ uwa bağ ba.

46. Keawai bi puti pa emmoúmba wolluğ kipai to, wonto ba unni gápal putia emmoúmba tinna kipai to.

47. Giakai tin banuğ wiyan, Yarakai umatoara bounnouñ ba kauwál ta warekatoara bounnouñ ba ; kulla bounnouñ pitál-ma kauwál; kulla barúnba warekatoara waréa, pitál-ma bara waréa.

48. Gatun noa bounnouñ wiya, Wareká umatoara gíroúmba yarakai.

49. Gatun bara yellawan gíkouğ kinba takilli taba, bara bo wiyatán minki ka, Gan-ke unni warekan noa yarakai.

50. Gatun noa bounnouñ wiya, Gurrulli ta biruğ gíroúmba moron bi káatan; yurug bi pitál kakilliko.

WINTA VIII.

GATUN yakita yukita uwa noa yantin toa purrai toa kokera, wiyelliela gatun túğunbilliela totóğ pitál-mullikanne tbatheileia koba Eloi koba : gatun bara t'dodeka ta gíkouğ katoa ba.

2. Gatun bara nukuğ taraikan, turon umatoara marai yarakai tabiruğ gatun munni kabiruğ, Mari yitirra giakai Magdalakálin, bounnouñ kinbiruğ paipéa tdiabol thepta ta,

3. Gatun Ioanna porikunbai Kuthá-úmba, Herod-úmba umullikan, gatun Thu'hanna, gatun taraikan kauwál, gála bara gúkulla bon untakal tullokan ba biruğ barun kai.

4. Gatun uwittillin bara ba kúri kauwál-kauwál, gatun uwa gíkouğ kinko, yantin tabiruğ kokerá biruğ, wiya noa unni tparabol;

5. Upillikan noa uwa yeai ko upulliko gíkoúmba ko ; gatun upullielia noa ba, winta porkulléin kaiyinkon ta yapuğ ka ; gatun waita-wa barán, gatun tibbinto takulla moroko tinto.

6. Gatun winta porkulléin tunuğ ka ; gatun poaikulléin ba wokka lağ tetti gáiyá kakulla, koito ba bato korien ta.

7. Gatun winta porkulléin tulkirri-tulkirrá ; gatun poaikulléin tulkirri-tulkirri matti, gatun murruğkama.

8. Gatun tarai ta porkulléún purrai murrárag purrai ta, gatun poikulléún wokka lağ, gatun yeai kurria t̄hekaton ta. Gatun noa ba wiya unni tara, kaaipulléún gaiya noa, Niuwoa ba gurreúg kan kātan gurrulliko gurrunbunbilla bon.

9. Gatun wirrobulli-kan-to gikoúmba ko wiya bon, wiyeiliela, Minariğ ke unni t̄parabol ?

10. Gatun noa wiya, Gutan gurrulliko nurun pirtiral t̄bathileia koba Eloi-úmba ; wonto barun tarai ta t̄parabol la ; natan bara keawai bara na pa, gatun gurran bara keawai bara gímilli pa.

11. Giakai ta unni t̄parabol : Yeai ta wiyeiliikanne ta Eloi koba.

12. Bara kaiyinkon taba yapuğ kaba gurrullikan bara ; uwa gaiya noa t̄diabol, gatun mankulla wiyeiliikanne barun ba minki kabiruğ búlbúl labiruğ, gurréa-kún koa bara gatun moron koa bara katéa-kún.

13. Bara tunuğ kaba gurra bara ba wiyeiliikanne pitálkan to ; gatun unni tara wirra korien kātan, kota bara waréa ba, gatun yakita numullikanne ta waraka gaiya bara.

14. Gatun unnoa tara porkulléún tulkirri-tulkirrá, bara ba gurra, waita uwa gaiya, gatun murrugkama umullikannéto gatun porollo gatun pirunto moron koba, gatun yeai kurri korien murrárag kakilliko.

15. Wonto ba unnoa murrárag kaba purrai taba, bara ba gurra wiyeiliikanne, tuloakan gatun murráragkán búlbúlkán, tuman bara, gatun yeai kurrin murroi to.

16. Keawai kúriko wirrogbanún kaibug, wutinún gaiya tenti ko, ga wutinún bara ka pinkilliğélla ; wonto ba wupinún kaibug-gél la, na-uwil koa bara uwollita ba ko kaibug.

17. Kulla yantin ta getti biruğ gurranún wal kakilliko ; gatun yantin ta yuropatoara biruğ gurranún wal kakilliko, gatun paipi-nún wal.

18. Yakoai nura gurrulla ; kulla gíkouğ kinba günün wal gíkouğ kin ; gatun keawai noa ka korien, mantillinún wal bon gíkouğ kinbiruğ unnoa ta paipitoara gíkouğ kinba.

19. Gatun tunkan gíkouğ kinko gatun bara kóti ta gíkoúmba uwa, gatun keawai bara wa pa gíkouğ kinko konarrin, kulla kauwál waitawollan.

20. Wintako bon wiya giakai, Garokillin bara warrai taba gíkoúmba tunkan gatun kóti ta, na-uwil koa bara gírouğ.

21. Gatun noa wiyyelleúm barun, wiyeiliela, Unni tara tia kātan emmoúmba tunkan gatun kóti ta, gurrullikan wiyeiliikanne Eloi koba gatun umullikan.

22. Gatun yakita tarai ta purreág ka, uwa noa murrinauwai ta ko gíkouğ katoa wirrobullikan toa gíkoúmba ; gatun noa barun wiya, Waita géen waiğá-uwil kaiyin kolağ wara kolağ. Gatun bara tolka mureuğ kolağ.

23. Wonto ba bara uwollila, pirrikéa noa kóğóğ ; gatun wibbi kauwál kakulla wara ka ; gatun bara warapal, gatun kinta kakilliela.

24. Gatun bara uwa gíkouğ kin, bougbúrga gaiya bon, wiyeiliela, Piriwál, piriwál, tetti kolağ géen ! Bougkulléún gaiya noa, gatun wiya noa wibbi, gatun tulkun wombul koba ; gatun korunkakulla, gatun yurağ gaiya kakulla.

25. Gatun noa wiya barun, Wonnúg-ke nurun kotellita ? Gatun bara kinta kakulla, kotelliela, wiyalan taraikan-taraikan, Wontakan unni kúri ! kulla noa wiyan wibbi gatun bato, gatun gurra gaiya bon.

26. Gatun bara uwa purrai tako Gadarén tako, kaiyin taba Galilaia kaba.

27. Gatun noa ba yankulléún purrai tako, nuğgurrawa bon wakallo kúriko kokera biruğ ko, t̄diabolkan noa katalla yuraki, gatun keawai noa upillipa kirrikin to, keawai noa kātan kokera, nikki ka noa kakulla.

28. Nakulla noa ba Iéthunuğ, kaaibulléin gaiya noa, gatun puntimulléún gíkouğ kin mikan ta, gatun wokka wiyeiliéun wiyeiliela, Minnuğ banún ke bi tia, Iéthu, Yinal ta Eloi koba wokka kaba koba ? Yanoa bi tia piralmai yikora.

29. (Kulla noa wiya marai yarakaikan paikulliko kúri kabiruğ. Kulla bon mankulla murrin-murrin ; gatun wirria bon tilbon ko ; gatun noa tiirbuğga tilbon, gatun yuaipéa bon t̄diabollo korug kolağ).

30. Gatun Iéthuko noa wiya bon, wiyeiliela, Wonnén bi yitirra ? Gatun noa wiya, t̄Léjun bağ ; kulla kauwál-kauwil t̄diabol uwa murrárag gíkouğ kinko minki kako.

31. Gatun bara bon wiya, Yanoa, wiya yikora gearun bi pirriko kolağ kakilliko.

32. Gatun kakulla untakál wirrul takilliela bulkára ba ko ; gatun bara wiya bon pulóğkulliko barun minki kako t̄porák kako. Gatun noa wamunbéa barun.

33. Uwa gaiya bara waita t̄diabol minki tabiruğ kúri kabiruğ, gatun pulóğkulléin t̄porák ka koiro ka ; gatun wirrul murra barán karakai pirriko koba wara kako, kurrin to gaiya bara.

34. Nakulla bara ba tamunbéa unnoa tara umatoara, murra gaiya bara, gatun waita uwa kokerá kolağ, gatun góruğ kolağ ; wiya gaiya galoa.

35. Uwa gaiya bara nakilliko umatoara ko ; gatun uwa Iéthu kin, gatun nakulla bara bon unnoa kúri, paipitoara biruğ bara waita uwa, yellawolliela Iéthu ka ta tinna ka, kirrikinkan gatun tuloa gurrullikan ; gatun kinta bara kakulla.

36. Yantinto nakulla unnoa wiya barun, yanti bon ba turon uma t̄diabolkan kauwálkan.

37. Gatun yantinto konaró purrai tako Gadarén tako wiya gaiya bon waita uwolliko barun kinbiruğ ; kulla bara kintakan kauwál kakulla. Gatun noa uwa murrinauwai tako, gatun wulğbo kakulla.

38. Gatun unnoa kúri kabirúg †diabol bara waiita uwa, wiya bon ka-uwil koa noa gíkoug katoa : wonto noa Iéthuko yuka bon waiita, wiyeelliela,

39. Willugbo bi wolla gíroug ka tako kokerá ko, gáton gurabunbilliko unnoa tara uma noa ba Eloito gíroug. Gatun noa waiita uwa, gáton wiya yantin toa kokeroa, yanti Iéthuko noa uma bon.

40. Gatun yakita kakulla, willugbo noa ba Iéthu kakulla, pitál tara kakillielia kúri, kulla bara bon mittillielia yantinto.

41. Gatun yakita uwa wakál kúri tanan, gíakai yitirra Yaeiro, wiyeelliakan noa †thunagóo kako ; gáton noa puntimulléún Iéthu kin tinna ka, gáton wiya uwolliko gíkoug kinko kokera ko ;

42. Kulla bon wakál yinálkun kakulla, †dodeka wunál ta bounnou ba, gáton bountoa pirrikiliela tetti kakillielia. Gatun uwa gíaya noa, kúriko bon murruégkama.

* 43. Gatun wakál nukué, kumarakan †dodeka wunál ta bounnou ba, gúkilleún bountoa kirun tullokan bounnoúnba karákál ko, keawai bara bounnou turon uma pa,

44. Uwa bountoa bulká kako, gáton numa pita gíkoúmba kirrikin : gáton tanoa-kal-bo kumara gíaya kakulla korun.

45. Gatun noa Iéthuko wiya gíaya, Ganto tia numa ? Yantinto wiya keawai, wiya gíaya noa Peterko gáton bara gíkoug katoa, Piriwal, konaro bin murruégkama gáton waiita wa, gáton bi wiyan, Ganto tia numa ?

46. Gatun noa Iéthuko wiya, Wakállo ta tia numa : kulla bag gúrran waiita ka ba kaiyu emmoué kinbirúg.

47. Gatun bountoa ba nukúégo nakulla yuropa korien bountoa, uwa bountoa pulul-pulul, gáton puntimulléún gíkoug kin mikán ta, wiya bon bountoa milán ta yantin ta kúri ka, minarié tin bountoa numa bon, gáton tanoa-kal-bo bountoa kakulla turon.

48. Gatun noa bounnou wiya, Yinálkun, kauwa bi pitál ; gúrrullito gíkoúmba-ko turon bin uma ; yurié waiita pitál kakillielia.

49. Gatun wiyeelliela noa ba, tanan uwa wakállo wiyeelliakan ta birúg kokera birúg, wiyeelliela bon, Gíkoúmba yinálkun tetti kakulla ; yanoa, Piriwal pírríralmai yikora bon.

50. Wonto noa ba Iéthuko gúrra, wiyeelliakan noa bon wiyeelliela, Kinta kora bi ; gúrrulla wal bi, gáton turon gíaya wal bountoa kánun.

51. Gatun noa ba uwa kokera ko ba murrarié, keawai noa tarikan wommumbi pa gíkoug kin, wonto ba Peternúg gáton Yako-bonúg, gáton Ioannenué, gáton biyúgbai gáton tunkan murrakín koba.

52. Gatun yantin tugkilléún gáton minki kakulla bounnou kai : wonto noa ba wiya, Tugki yikora ; keawaran bountoa tetti korien, wonto ba garabo kakillin.

53. Gatun bara bon bélma, nakilliela tetti bountoa kakulla.

54. Gatun noa kirun barun yipa warai tako, gáton noa mankulla bounnou muttárriñ, gáton wiya, Murrakin, bougkullia.

55. Gatun bounnou ba marai katéakan, gáton bountoa bougkulléún tanoa-kal-bo : gáton noa wiya bounnou takilliko.

56. Gatun kintakan biyúgbai gáton tunkan bounnou ba : wonto noa ba wiya barun, yanoa wiya yikora taraikan kúri unni umatoara.

WINTA IX.

WIYA gíaya noa barun †dodeka ta gíkoúmba kaumulliko, gáton gúkulla barun kaiyu kakilliko gáton wiyeelliakan kakilliko yantin ko †diabol ko, gáton turon umulliko yantin munnikan ko.

2. Gatun noa barun yuka wiyeelliako †bathileia Eloi koba, gáton turon umulliko munnikan ko.

3. Gatun noa wiya barun, Manki yikora waiita kolág, keawai tupu-tupa manún, keawai yinúg, keawai kunto, keawai †money, keawai buoara manún kirrikin taraiko-taraiko.

4. Gatun uwánun nura ba tarai ta kokera, tanoa kauwa, gáton waiita uwolla untoa birúg.

5. Gatun bara keawai nurun wommumbi korien, waiita nura ba uwánun untoa birúg kokera birúg, tirri-tirrillia yullo kabirúg morié tinna kabirúg nurun kinbirúg, túga kakilliko barun kinko.

6. Gatun waiita bara uwa, gáton uwa kokeroa willi koa, wiyeelliela Euaéglion, gáton turon umullielia yantin ta purrai ta.

* 7. Gatun noa Herodto tetrákkö gurra unni tara uma noa ba ; gáton kotelliela niuwoa bo, kulla wiyoatoara tarai-kan-to Ioanne noa bougkulléa tetti kabirúg ;

8. Gatun winta ka, paipéa noa Elía ; gáton tarai-kan-to, wakál gagka-kál †propet tabirúg bougkalléún.

9. Gatun noa Herod wiya, Kolbúntia bag bon Iaonnenué wolug ; gan-ke unni gúrran bag unni tara ? gáton noa na-uwil koa bon.

10. Gatun bara †apothollo willugbo bara ba kakulla, wiya gíaya bon yantin unni tara uma bara ba. Gatun noa barun yutéa, gáton kara uwa mirrulla ko, kokera ko yitirra Betáthaida kaka.

11. Gatun bara kúri gúrra bara ba, wirropa bara bon ; garokéa noa wiyeelliako barun †bathileia Eloi koba, gáton uma barun turon kakilliko munnikan.

12. Gatun purreág kakillielia yaréakál, uwa gíaya bara †dodeka ta, gáton wiya bon, Yukulla barun konara waiita lag, uwa-uwil koa bara yantin toa purrai karié koa, yellawolliko, gáton takilliko ; kulla géen kátan unti mirrul la.

13. Wonto noa ba barun wiya, Guwa barun galoa ko takilliko. Gatun bara wiya, Keawai gearúnba kulla unni †pente kunto gáton buoara makoro ; wiya géen wirilla barun gáli ko takilliko yantin ko kúri ko.

14. Kulla wal kíri kauwíl †pentakikilioi ta. Gatum noa wiya barun wirrobullikan, Yellawabunbillá barun konara kakilliko †pentékonta tarai taba kakilliko.

15. Gatum uma gáya bara yanti, gáton yellawabunbáe barun yantin barán.

16. Mankulla gáya noa unnoa tara kunto †pente gáton makoro buloara ; gáton nakilliela wokka lağ moroko koba, murroi wiyeiliela unni tara, gáton yiirbugga, gáton gúkulla barun wirrobullikan ko wunkilliko barun kin mikan ta konara.

17. Gatum takulla bara, gáton warakan gáya bara kuttawan yantin ; gáton mankulla bara wanen †dodeka ka wimbi ka wuntawai birug barun kai.

18. Gatum yakita wiyeiliela noa ba niuwoa-bo púnbai, gíkoúmba wirrobullikan gíkouğ katoa ; gáton noa wiya barun, wiyeiliela, Gannuğ wiyan kíri ko gán bağ ba.

19. Wiyayelléün bara, wiyeiliela, Ioanne ta bi korimullikan ; wonto ba taraito wiyan Elífa ta ba ; gáton taraito wiyan wakál gağka-kal †propet koba, bouğkullikan katéa-kún.

20. Wiya noa barun, Ganto tia nura wiyan gán bağ ba? Peterko noa wiyayelléün, wiyeiliela, Krith ta bi Eloi-úmba.

21. Gatum noa barun piralma, wiyeá-kún koa bara unnoa tara tarai ko kíri ko ;

22. Wiyeiliela, Yinal ta kíri koba yarakai kauwál wal bon umánin, gáton warekánin wal bon bara gağkakal gáton bara †thiereukan piriwal, gáton bara †gárammateukan, gáton búnün wal tetti, gáton bouğgánün gáya bon tarai ta purreağ góro ka.

23. Gatum wiya noa barun yantin, Wanún tia ba taraikan kíri uwánin, gúrullia noa niuwoa-bo, gáton mara-uwil koa noa talığkabillikanne gíkoúmba yantin ta purreağ ka, gáton wirrobula tia.

24. Ganto ba mironán in moron gíkoúmba, warekánin wal noa? kulla noa warekánin moron gíkoúmba emmouğ kin, galoa noa moron umánin.

25. Wonnug-ke murrarág kíri ko, mankilliko purrai kariğ ko, gáton noa tetti wal gáya kánün niuwoa-bo, ga warekánin wal?

26. Gan tia ba koiyun kánün emmouğ kai, gáton wiyeilikanne emmoúmba, Yinal kíri koba koiyun gíkouğ kai, uwánin noa ba killibinbinkan kóti gíkouğ kinba, gáton Biyugbai koba, gáton ágelo yirri-yirri-kan koba barúmba.

27. Kulla bağ wiyan nurun tuloa, unni winta górokéün ba, keawai bara tetti kánün, kabo na-uwil koa bara †bathileia-nuğ Elio koba.

28. Gatum yakita kakulla purreağ ka †téta yurika-ta unni tara wiyeilikanne, yutéa noa barun Peternuğ, gáton Ioannenuğ, gáton Yakobonuğ, gáton uwa wokka lağ bulkára kolağ wiyeiliko.

29. Gatum noa ba wiyeiliela, takin bon tarai warrakulléün, gáton gíkoúmba kirrikin purrul kakulla, gáton killibinbin kakulla.

30. Gatum wiyeiliela bon kíriko Mothéko gáton Elíako :

31. Paipéa bula killibinbin, gáton wiya bula gíkoúmba teui tin ka-uwil koa †Hierothalem ko.

32. Wonto ba Peter noa gáton bara gíkouğ katoa porrólkan bara birikéa kóğög ; gáton bara kakulla tirag, nakulla bara gíkoúmba killibinbin, gáton buloara bula kíri górokéa gíkouğ katoa.

33. Gatum kakulla yakita bula ba waita uwolliela gíkouğ kinbirug, Peterko noa wiya bon Iéthunuğ, A! Piriwal, murrarág gárun uni ko kakilliko ; gáton umabunbillá góro kokera ; wakál bin, gáton wakál Mothénug, gáton wakál Elianuğ, gúrra korien minariğ noa wiya.

34. Wiyeiliela noa ba, yareil kakulla, gáton wútéa barun ; gáton bara kinta kakulla, waita bara ba wollielä murrarág yareil la.

35. Gatum pullí kakulla yareil labirug, wiyeiliela, Unni ta emmoúmba kóti yinal pitálmułlikan ; gúrullia bon.

36. Gatum pullí ba kakulla korun, Iéthu noa kakillila púnbai. Keawai bara unni tara wiya pa untatoara, natoara purreağ ka tarakan ta.

37. Gatum yakita kakulla purreağ ka tarai ta unta, uwa bara ba barán bulkára birug, kauwállo kíriko nüggurra wa bon.

38. A! gáton wakál kíri konara koba kaaibulléün, wiyeiliela, Piriwal, kai bi, na-uwillia yinal emmoúmba; kulla noa emmoúmba wakál wonnai.

39. A! gáton maraito bon mankulla, gáton gáya noa kaaibuléün wokka ; gáton yiirbugga bon, gáton kurragtoanbugga ; gáton búntoara noa, waita gáya gíkouğ kinbirug uwa.

40. Gatum bağ wiya barun wirrobullikan gíroúmba warekulliko bon ; keawai bara kaiyu korien.

41. Gatum noa Iéthuko wiya, wiyeiliela, A! gúrra korien gáton pírriral unni willug-gél! Yakounta-lağ bağ kánün nurun kin, gáton wal bağ kámunbinin nurun? Mara bon tanan gíroúmba yinal unti ko.

42. Gatum uwolliela noa ba tanan †diabollo bon puntima barán gáton yiiryir uma. Gatum noa Iéthuko koakulla bon marai yarakai ka, gáton bon wonnai turon uma, gáton gúteakan gáya bon biyuğbai ta gíkoúmba tin.

43. Gatum yantin bara kinta kakulla kaiyu tin kauwál lin Elio koba tin ; gáton kotelliela bara ba yantin unni tara Iéthuko noa ba uma, wiya gáya noa barun wirrobullikan gíkoúmba,

44. Kámunbillá unni tara wiyeilikanne murrarág gúréug kako nurun kin ; kulla noa Yinal kíri koba wupinün wal bon mattára kíri ka.

45. Keawai bara gúrra pa unni wiyeilikanne, gáton yuropa góli barun kinbirug, keawai bara gímilli korien ; gáton bara kinta kakulla wiyeiliko bon góli tin wiyeilikanne tin.

46. Yakita gáya bara wiyeilan barabo-barabo, gán-ke kánün kauwál piriwal barun kinbirug.

47. Gatun Iéthuko noa gímilléún kotatoara búlbúl labirúg barun kinbirúg mankulla noa wonnai, gáton yellawabunbáa bon gíkoug kin tarúg ka,

48. Gatun noa barun wiya, Ganto ba unni wonnai pitálmanún kinba, pitál manúñ gaiya tia ; gáton ganto ba tia pitálmanin, pitálmanin bon gala yuka tia ba ; gáton niuwoa katan waréa nurun kinba yantin taba, yantibó ta wal noa kauwál kánün.

49. Gatun noa Ioanneto wiya, wiyellowla, Piriwál, nakulla géen wakállo paibuúggulliela barun †diabol gíroug katoa birúg yitírra birúg ; wiya géen bon yanoa, koito ba keawai noa wa pa gearun katoa.

50. Gatun noa Iéthuko bon wiya, Wiwi yikora ; koito noa ba keawai bukka korien gearun, niuwoa gearun katoa ba.

51. Gatun yakita kakulla pureág manúñ bon ba wokka kolág, pirral noa kakillielo waitsa †Hierothalem kolág,

52. Gatun noa yuka barun puntimai gíkoúmba gánka ; gáton bara uwa kokerá kolag Thamaria kako, umulliko gíkoug.

53. Gatun bara bon keawai pitálma pa, kulla noa pirral kakulla wa pa †Hierothalem kolág.

54. Gatun bula wirrobullikan gíkoúmba, Yakobo gatun Ioanne, nakulla bula unni, wiya bula, Piriwál, wiya bi, wiya-uwil kua géen koiyug kua kauwál barán moroko kabirúg wina-uwil kua barun, yanti Elia noa ba unnoa ?

55. Wonto noa ba wakulléún, koakulla gaiya barun noa, gáton wiya, Keawaran nura gímilli korien nurúmba kóti búlbúl.

56. Koito ba noa yinal kúri koba keawaran noa tanan wa pa, búnkilliko kúri ko barun, wonto ba murrin umulliko. Gatun bara uwa tarai tako kokera ko.

57. Gatun yakita kakulla, uwollielo bara ba yuriúg yapúg kua, taraito bon wiya, Piriwál, wirrobuúgbínün banúg, wontariúg bi ba uwánün.

58. Gatun noa Iéthuko bon wiya, Murroúg-kai-ko kumiri barúnba, gáton tibbin moroko ka koba kunta barúnba, wonto ba yinal kúri koba keawaran bon gíkoúmba birrikilli-géel wallúg ko gíkoúmba ko.

59. Gatun noa tarai wiya, Wirrobulla tia. Wonta noa ba wiya, Piriwál, wamunbillia tia gánka bapa-uwil kua ba gearun emmoúmba biyuúgbai.

60. Wiya bon noa Iéthuko, Bapabunbillia barun tetti-tetti barúnba ; gíntoa yuriúg bi wolla wiyellowko piriwál koba Eloi koba.

61. Gatun taraito wiya, Piriwál, wirrobanún banúg; wamunbillia tia gánka wiyellowko barun ba gearun emmoúgb kua kokera ba.

62. Gatun noa Iéthuko bon wiya, Keawai tarai-kan-to upillinún mättára purrai-géel lo, gáton willúg-wuminún, keawaran noa murrárág korien kakilliko piriwál kua Eloi koba ko.

WINTA X.

YAKITA gaiya kakulla unni tara, Piriwállo noa gearimulléún †the bentý taraikan ta, gáton yuka barun buloara-buloara gíkoug kin mikan ta, yantin tako kokera ko uwánun noa ba niuwoa-bo.

2. Gatun noa barun wiya, Kauwál-lan unni nulai kátan, keawai bo katillikan kúri kauwálkál ; gáli tin wiyellow nura bon, Piriwál nulai-géel koba yuka-uwil kua noa barun katillikan nulai ko katilliko gíkoug kaiko.

3. Waita nura yuriúg wolla : A ! yukán nurun ba gearun kolaág yanti kiloa waréa ta éipu barun kin murroúg ka ta.

4. Kurri yikora yanoa munnigéel, gáton yinuúg, keawai tuúganúg ; gáton yanoa wiya yikora yapúg kua taraikan kúri.

5. Gatun uwánun nura ba kokera ko taraikan tako, wiyellow kurri giakai, Pitál kauwa unni kokera ba.

6. Gatun ba yinal koba pitál koba kánun unta, nurúmba pitál kánun gaiya unta ; keawai ba nurun kin katéa kánun willuúgbo.

7. Gatun yellawánun nura unta kokera, takilliko gáton pittelliko, gunúñ bara ba nurun ; kulla noa umulli-kan-to man ba guatoara gíkoúmba. Uwai yikora kokera kolág kokera kolág.

8. Gatun uwánun nura ba yantin ta kokeroa, gáton bara nurun pitálmanún, ta-uwa untoa tara wunún ba mikan ta nurun kin.

9. Gatun turon barun umulla unta tara ; gáton wiyellow barun, Piriwál koba Eloi koba papai uwa nurun kinba.

10. Uwánun nura ba tarai ta kokeroa, gáton bara keawai pitálma korien nurun, uwéa ka nura warai tako yapúg kako, gáton wiyellow,

11. Umulléún géen punul untikál gearun kinba nurun kin ; A ! kotellia nura unni ta uwánun ta papai kátan nurun kin piriwál koba Eloi koba.

12. Wiyan nurun ba gearun murrárág kánun unta ta tarai ta pureág, ka Thodom kako, keawaran gála ko kokera ko.

13. Yappallun bi Koradhin ! yappallun bi Betáthaida ! kulla umatoara ba kauwál-kauwál kaiyu birúg ka pa Turo ka gáton Thidoni ka uma gíroug kin, minki bara ka pa yuraki, yellawa pa bara pirral la kirrikin ta gáton bonoúg ka.

14. Murrárág buloara kánun Turo gáton Thidoni unta pureág wiyellowkanne ta keawaran bi.

15. Gatun gíntoa, Kapernaum, wunkulla wokka laág moroko ka, yuapinún wal barán pirri kako.

16. Niuwoa gúrran nurun ba, gúrran ta noa tia ; gáton niuwoa waitiman nurun ba, waitiman noa tia ; gáton niuwoa tia waitiman, waitiman noa bon yuka noa tia ba.

17. Gatun bara †thebenty ta willuúgbo kakulla pitálkan, wiyellowla, A Piriwál ! gúrrullikan bara †diabollo gearun gíroug katoa yitírra.

18. Gatun noa barun wiya, Nakulla bon bağ Thatannug puntimulléün barán moroko tin yanti málma kiloa.

19. A ! gütan bağ nurun kaiyu waitawolliko maiya ko gütun wuarai ko, gütun yanti ko kaiyu bukkakan ko ; gütun keawai wal nurun yarakai umulliko.

20. Pitál-mai yikora nura-nura, gáli tin gúrullikan tin barai marai nurun ba ; unti birug pitálma nura, kulla yitirra nurúnba upatoara moroko ka ba.

21. Yakita ta noa pitál-lan kakulla marai ta, gütun wiyeiliela, Kauwa tia yanti, Biyuğ, Piriwál ta moroko koba gütun purrai koba, kulla bi ba unnoa tara yuropa gáli unti birug gúraki ta birug, gütun bi túgkaiya unnoa tara barun boboğ ko ; kauwa yanti, Biyuğ, koito ba murrarág ta gírouğ kin kátan mikan ta.

22. Yantin ta tia wupéa emmouğ kinko Biyuğbaito ; gütun keawai kíriko bon yinal gímilli pa, wonto ba Biyuğbaito ; gütun Biyuğbaito yinallo gímilleün, gütun niuwoa yinallo túgunbinün bon Biyuğbai.

23. Gatun noa willariğ kakulla gíkouğ kai koba wirrobullikan koba, gütun wiyeiliela kara, Kauwa yanti murrarág ta natan gáikug ko unni tara natan nura ba :

24. Kulla bağ nurun wiyan, kauwálló t̄propetto gütun piriwallo na pa unni tara natan nura ba, gütun bara keawai na korien ; gütun gúrra pa unni tara gúrran nura ba, gütun keawai gúrra korien.

25. A ! tarai wakál t̄nomiko gárokéa wokka lağ, gütun wiya bon, wiyeiliela, Piriwál, minnuğ banín bag moron kakilliko yanti katala ?

26. Wiya bon noa, Minarig upa wiyeillikanne ? yakoi bi wiyan !

27. Gatun noa wiyyayelléün, wiyeiliela, Pitál kakilliko bi Piriwál ko Eloi ko gíroúmba ko yantin to búlbúl lo gíroúmba ko, gütun yantin to marai to gíroúmba ko, gütun yantin to kaiyu ko gíroúmba ko, gütun yantin to kotellító gíroúmba ko ; gütun kóti ta gíroúmba yanti gíntoa bo ba.

28. Gatun noa wiya bon, Gíntoa wiyyayelléün tuloa ; unni ta umulla gütun moron koa bi kauwál

29. Wonto noa ba kotelliela tuloa ko niuwoa bo, wiya bon noa Iéthunug, Gan-ke tia kóti ta emmoúmba ?

30. Gatun noa Iéthuko wiya, Taraikan waita uwa barán t̄Hierothealem kabirug Jeriko kako, gütun nuğgurrawa mankiye, mantilléin bon kirrikin, gütun búnkulla, gütun bara waiita uwa wareka gaiya bon búntoara.

31. Yakita gáti uwa wakál thiereu barán yapuğ koa ; gütun na kulla bon noa ba, uwa noa taruğ koa kaiyin ta koa.

32. Ganti yanti kiloa wakál Lebikan kakulla noa ba unta, uwa nakulla gáya bon, gütun noa uwa taruğ koa kaiyin ta koa.

33. Wonto ba wakál kúri Thamariakál uwolliela ba, uwa yapa rig kakilliko noa ba ; gütun nakulla bon noa ba, minki bon noa kakulla gíkouğ kai,

34. Gatun uwa gíkouğ kai koba, gütun gíra bon búntoara gíkoúmba, kiroabullielia kipai gütun twain, gütun yellawabunbéa, bon gíkouğ ka ta kóti ka buttikağ, gütun yutéa bon takilliğél lako, gütun miromma bon.

35. Gatun tarai ta purreag ka wakál la waiita noa ba uwa, mankulla gáya noa buloara t̄denari, gütun gúkulla kokeratín ko, gütun bon wiya, Golomulla bon ; kirun bi ba upinün, uwéa kánün bağ ba willugbo, gütéa kánün gáya banuğ.

36. Wonnug-ke kóti ta gíkoúmba nuğgurrawa mankiye unti birug goro kabirug kuri kabirug, kotella bi ?

37. Gatun noa wiya, Niuwoa góloma bon. Wiya noa bon Iéthu ko, Yuriğ, yanti kiloa umulla bi.

38. Gatun yakita kakulla, uwa bara ba, uwa noa murruğ kóea kokeroa ; gütun taraito nukugko, Maráthako yitirra, wamunbéa bon bounnouñ kin kokera.

39. Wúggubai bounnouñ ba gáya kai, yitirra Mari, yellawa bountoa Iéthu kin yullo ka, gütun gúrra bon wiyeillita.

40. Wonto ba Marátha kámullan bountoa marai-marai umullita, gütun uwa bountoa gíkouğ kin, gütun wiya, Piriwál, kora bi natan tia wareka tia wúggubai emmoúmba umulliko wakállo ? wiyeila bounnouñ umulli koa bountoa tia.

41. Gatun noa Iéthuko wiyeilléün, gütun wiya bounnouñ, Ela ! Marátha, Marátha, gíntoa kámullan marai-marai minnambo-minnambo ka ;

42. Wonto ba wakál murrarág kátan : gütun Mariko bountoa geremulléün unnoa murrarágbo, keawai wal mantillinün bounnouñ kinbirug.

WINTA XI.

GATUN yakita kakulla, wiyeiliela noa ba tarai ta purrai ta, kaiuleün noa ba wiyeili ta, wakállo bon wiya gíkouğ-ka-to wirrobullikan, Piriwál, wiyeila gearun bi wiyeilliko, yanti kiloa Ioanne-to noa wiya barun gíkoúmba wirrobullikan.

2. Gatun nos wiya barun, wiyanün nura ba, gíakai nura wiyanün nura, Biyuğbaito gíroúmba wokka ka ba moroko ka ba kátan, Kamunbillá yitirra gíroúmba yirri-yirri kakilliko. Paipibunbillá Piriwál koba gíroúmba. Gurrabunbillá wiyeillikanne gíroúmba, yanti moroko ka ba, yanti ta purrai ta ba.

3. Guwoa gearun purreag ka takilliko.

4. Gatun warekilla gearúnba yarakai umatoara, kulla géen yanti ta wareka yanti ta wiyyapaiyeün gearúnba. Gatun yuti yikora gearun yarakai umullikan kolağ ; miromulla gearun yarakai tabirug.

5. Gatun noa barun wiya, Gan nurun kinbirug kóti gíkoúmba, gütun uwánün gíkouğ kin tokoi ta, gütun bon wiyanün, Ela ! kóti, mumbilla tia wókkai to goro ko ;

6. Kulla noa emmoúmba kótí uwa kalög tin emmoug kinko, gátun keawai bağ wún korien gíkoug kin mikan ta takilliko?

7. Niuwoa murrug ka ba ko wiyanún, Wai tia wiylan; kulla unni kurrraka wirrigbakulla, kulla wonnai tara emmoúmba emmoug katoa ba birrikilliğél laba; keawaran bağ bougkulli korien gíkulliko gíroug.

8. Wiyan nurun bağ, Keawai noa bougkulli korien gílliko bon, kulla noa ba gíkoúmba kótí; kulla wal noa bon pirriral-mulli tin bougkullinún gáya noa gílliko bon wiylanún noa ba.

9. Gatun nurun bağ wiyan, Wiyella, gáutun gunún gáya nurun; gátun tiwolla, gáutun karawollinun gáya nura; wirrillia, gáutun umánún gáya nurun.

10. Yantin ba wiylanún, manún wal; gáutun noa tiwollinun, karawollinun gáya noa; gáutun gíkoug wirrillinún noa ba, umánún gáya wal.

11. Yinallo ba wiyanún nulai yantin ta nurun kin, biyuğba ta ba, wiya, noa gunún tunuğ? ga makoro, wiya, noa maiya gunún makoró?

12. Ga ba wiylan noa ba yarro, wiya, noa bon gúpaiyinún wuarai?

13. Nura ba yarakaijan kátan, gíkulliko gítoara murrárag wonnai ko nurúnba ko; kauwa yanti gunún noa Biyugbaito moroko ka ba ko Marai murrárag barun wiya bon ba?

14. Gatun noa ba paibuğguliela wakil fdiabol, gáutun noa gógo. Gatun yakita gáya kakulla, waita ba uwa fdiabol, wiya gáya noa gógo kabirug ko; gáutun bara kúri kotelliela.

15. Wonto ba tarai-kan-to wiya, Paibuğga noa barun fdiabol Béeldhebul kátan birug, piriwalloa birug fdiabol koba ko.

16. Gatun tarai-kan-to wiyelliela, wiya bon túga moroko tin.

17. Wonto noa ba gímilléun barúnba kotellianne, wiya barun, Yantin piriwal koba garuggara umulla barabo tetti bara kanún; gáutun kokera koba barabo warakullia bara.

18. Thatan noa ba garuggara kánún niuwoa-bo, yakoai gíkoúmba piriwal koba kánún? kulla nura wiyan paibuğga bağ ba barun fdiabol Béeldhebul katoa birug.

19. Gatun gátoea ba paibuğganún barun fdiabol Béeldhebul birug, gán katoa birug nurúnba-ko yinal-lo paibuğga?

20. Gátoea paibuğganún mättarroa birug Eloi koba ko barun fdiabol, kauwa tuloa uwa gáya piriwal koba Eloi koba nurun kin ba.

21. Golománún noa ba tarai kúri mokál porrol gíkoug kin kokera, gíkoúmba tullokan murroi kátan.

22. Wonto ba tanan uwánun tarai mokal porrolkan kauwál kan gíkoug kin, gáutun kéakéa-ma noa bon, mantillinún gáya wal bon kirun mokál gíkoúmba pirriral-matoara; gáutun gútillinún noa mokál gíkoúmba.

23. Niuwoa keawai emmoug katoa, niuwoa kátan kótí korien; gátun noa keawai boa-ma korien emmoug katoa, ware-ware-kan.

24. Paikullinún ba marai yarakai kúri kabirug, uwan noa yuriğ purroi toa tarawaroa, nakilliko korilliko; gátun noa keawai na korien, wiyan noa, Willugbanún wal bağ willügbo kokera ko emmoug ka ta ko, unta birug uwa bağ ba.

25. Gatun uwánun noa ba, nakulla gáya noa ba wiréa kiriiri gáutun konéin.

26. Uwan gáya noa gáutun yutéa taraikan ftheben ta marai yarakai kauwál yanti niuwoa ba; gáutun bara uwa murrariğ gáutun kakulla gáya bara unta; gáutun yarakai kauwál noa unnoa kátan yakita, kakulla noa ba kurri-kurri.

27. Gatun yakita kakulla, wiyelliela noa ba, kaaibulléun tarai nukúğ gáli koba konara koba, gáutun wiya bon bountoa, Murrárag kauwa yanti pika kurréa bon ba, gáutun payıl pitta bi ba.

28. Wonto noa bo wiya, Kauwa yanti, murrárag kauwál kátan bara gúrullikan wiyelliianne Eloi koba, gáutun mirromulli-ko.

29. Gatun yakita kakulla, wittillan bara ba kúri, wiya noa kurri-kurri, Unni ta yarakai kátan willüggél; nakillin bara túga; keawai wal barun gunún, unni bo ta wal túga Iona-úmba fpropet koba.

30. Yanti kiloa Iona túga kakulla noa barun kúri Ninebi ka, yanti bo ta wal kánún noa yinal kúri koba barun gáli ko willüggél ko.

31. Bouğkullinún wal piriwal kirín pakai biruğ purreág ka wiyejjigél la kúri koa untikál loa willüggél loa, gáutun pirralmanún barun; kulla bountoa uwa kalög kabirug purrai tabirug wiran tabirug gúrulli bon gúraki ko Tholomón ko; A! kauwál kátan Tholomón kiloa unni.

32. Bouğkullinín wal bara kúri Ninebikal purreág ka wiyejjigél la kúri koa untikál loa willüggél loa, gáutun pirral-manún barun; kulla bara minki kakulla wiyejli ta Iona-úmba ka; A! kauwál kátan Iona kiloa unni.

33. Keawai kúriko tarai-kan-to wirrouğ buğgánún kaibuğ wu-nun gáya gati ta, keawaibara ka wimbi ka, wonto ba kaibuggél la, bara ba uwánun na-uwil koa bara kaibuğ.

34. Kaibuğ ta murrin koba gáikuğ; wonto ba giroúmba gáikuğ tuloa kátan, yantin bin kátan murrin kaibuğkan; wonto bin ba gáikuğ yarakai, kánún murrin bin warapa tokoi to.

35. Yakoai bi, mirka unnoanuğ kaibuğ gírouğ kinba tokoi ta ba kátan.

36. Kulla ba yantin ta giroúmba murrin ta ba warapan kaibuğ ko, keawai taraikan tokoi, kánún yantinbo ta wal warapan kaibuğ ko, yanti kaibuğ koba wupin gáutun binkirréün.

37. Gatun wiyejliela noa ba, taraito Parithaioko wiya bon tauwil koa noa gíkoug katoa; gáutun noa uwa murrariğ gáutun yelawa takilliko.

38. Gatun noa ba Parithaioko nakulla, umulli korien noa bato ka kurri-kurri takilli kolağ, kotelliela noa.

39. Gatun bon noa Piriwallo wiya, Yakita nura Parithaioko umullia mirkun karai-góñ tunti gáatun pikirri ; wonto ba nurúnba murrin warapan williró gáatun yarakai to.

40. Woğkál nura! yan ta noa uma unnoa yanti unnoa ba warrai ta ba, yantibo uma noa murruğ ka ba?

41. Guwa nura untoakál nurun kinbiruğ, gáatun yantin nurun ba tuloa ka kátan.

42. Yapal nura Parithaioi ! kulla nura gúkillan wintakil t'men-tha tabiruğ, gáatun t'ruta tabiruğ, gáatun yaki tara, gáatun gúrramaiğan tuloa gáatun pitalumullikanne Eloi koba : unni tara nura uma pa, gáatun keawai taraikan wareka pa uma korien.

43. Yapal nura Parithaioi ! kulla nura pitalman yellawollikanne wokka kaba t'thonagóğ kaba, gáatun umullikanne gúkilligél lako.

44. Yapal nura t'garammateu gáatun Parithaioi, gákoiyaye! kulla nura yanti tulmun kiloa paipi korien, gáatun bara kúri uwan wokka lağ tulmun toa, keawaran bara na korien.

45. Wiyayelléin gáiya wakállo t'nomiko-ko wiyeelliela bon, Piriwal, giakai bi wiyan, pirralman bi gearun.

46. Gatun noa wiya, Yapal nura t'nomikoi yantinbo ! kulla nura wuntun kúri ka porrol ta lo kauwil porrol kurrilliko, gáatun keawai nura unnoa porrol numa korien nurun ka to mättárró.

47. Yapal nura ! kulla nura ba wittiman tulmun barúnba t'propet koba, gáatun biyugbaito nurúnba-ko bunkulla barun tetti kulpwon.

48. Kauwa tuloa ta pirralman nura umatoara biyuğbai koba nurúnba ; kulla bara yuna bo ta barun búnkulla tetti, gáatun nura wittillin tulmun barúnba.

49. Yaki tin wiya gúrakita Eloi koba ko, Yukánin wal bağ barun t'propet gáatun t'apothol barun kin, gáatun winta barun kinbirug búnin wal bara gáatun yarakai umánin ;

50. Wiya-uwil koa górog yantin koba t'propet koba kiroabatoara yaki tabiruğ kurri-kurri tabiruğ purrai tabiruğ, unni barun willuğgél;

51. Goroğ kabiruğ Abelúmba kabirug, górog kako Dhakaríáumba kako búnitoara willi ka t'bomo ta gáatun t'hieron ; kauwa tuloa to wiyan nurun bağ, wiya-uwil koa unni barun willuğgél.

52. Yapal nura t'nomikoi ! kulla nura mankulla wirrigbakilliğél gúrakita koba ; keawai nura wa pa, gáatun nura miya barun uwa bara ba.

53. Gatun wiya noa ba unni tara barun, pirralma bon bara gárammateuto gáatun Parithaioko, wiya-uwil koa noa minnambo wiyeiliki ;

54. Mittillin bara bon, gáatun nakillin gúrrulliko gíkouğ kin ba ko kurraka ba ko, wiyayein koa bara bon.

WINTA XII.

YAKITA kakulla, wittillan bara ba yantibo konara kúri, wata-wata-wollan barabo, wiya noa kurri-kurri barun wirrobullikan gíkoúmba, Yakoi nura t'lebben barúnba Parithaioi koba, gákoiyaye ta unnoa.

2. Yantin ba wutéa ta túgunbinin gáiya wal ; gáatun yantin yuropa ta namunbinin gáiya wal.

3. Yaki tin, wiyeellan nura tokoi ta gúrrabunbinin wal kaibug ka ; gáatun unni ta wiya nura ba gúrréúğ ka waiyakan ta, wiyelein wal wokka ka kokera.

4. Gatun bağ nurun wiyan kóti ta emmoúmba, Kinta kora nura barun kin búnkillikan tin murrin tin, gáatun yukita tantoa bo ta wal bara kaiyukanto banün.

5. Túgunbinin wal bağ nurun gán-kai nura kinta wal kánün : Kinta bon kauwa gíkouğ kai, yukita noa ba búnkulla kaiyukan noa warekulliko koiyuğ kako pirriko kako ; kauwa wiyan bağ nurun, Kinta bon kauwa gíkouğ kai.

6. Wiya, t'pente tibbin waréa ta gúpaiye ko buloara t'assari, gáatun keawai wakál untı biruğ woğgunti korien gíkouğ kin Eloi kin ?

7. Kulla yantin wolluğ kaba kittuğ murrapatoara kátan. Kinta kora nura gáli tin ; kulla nura murraráğ kauwálkan kátan, keawaran gáli tarako tibbinko waréa-ta-ko kauwál-kauwál-ko.

8. Unni ta nurun bağ wiyan, Yantinto emmoúğ wiyanin mikán ta kúri ka, gíkouğ wiyanin noa Yinal kúri koba mikán ta aǵelo ka Eloi koba ko.

9. Wonto ba niuwoa gánbullinín tia emmoúğ mikán ta kúri ka, gánbullinín wal bon mikán ta aǵelo ka Eloi koba ka.

10. Gatun gánto ba yarakai wiyanin gíkouğ Yinal kúri koba, kámunbinin wal bon ; wonto bon ba yarakai wiyeillian Maraikan yirri-yirri-kan, keawai bon kámunbinin.

11. Gatun manún nurun bara t'thonagóğ kako gáatun wiyeillian tako, gáatun kaiyukan tako, kota yikora nura wonnuğ nura ba wiyyellinan, ga minnuğ nura wiyanin.

12. Kulla nurun Marai-kan-to yirri-yirri-kan-to wiyanin wal yakita bo gáiya minnuğ wal nura wiyanin.

13. Gatun wiya bon wakállo konara biruğ ko, Piriwal, wiyeella emmoúmba biggainuğ, gúkulli koa noa purrai emmoúğ kai.

14. Gatun noa bon wiya, Kúri, gánto tia uma wiyeillian, ga gúkillikan gírouğ kin ?

15. Gatun noa barun wiya, Yakoi gáatun murroi kauwa williri koba ; kulla moron kúri koba ka korien ta kauwál-kauwál la tul lokan ka gíkouğ ka ta.

16. Gatun noa wiya barun unni t'parabol, wiyeelliela, Purrai ta porólkán koba poaikulléin kauwal :

17. Gatun noa kotelléin niuwoabo, wiyeelliela, Minnuğ banún bağ, kulla wal unni tuntan uwa, wiya wal bağ wonta wura-uwil unni tara emmoúmba ?

18. Gatun noa wiya, Unni bağ umánün ; umánün wal bağ barán wunkilligél emmoúmba, gatun wittia kánün kauwál ; gatun unta bağ wunún yantin emmoúmba nulai gatun tullokan.

19. Gatun bağ wiyanün emmoúmba marai, A marai! kauwál tullokan giroúmba wúnkulla kauwál lako wunál lako; yellawolla murroi bi, tauwa, pittella, gatun pitál kauwa.

20. Wonto ba Eloito bon wiya, Woğkál-lan bi ! unti tokoi ta giroúmba marai mantillinün wal giroúg kinbirúg ; gánto gaiya unnoa tara tullokan manün tuígko bi ba uma ?

21. Yanti niuwoa ba wupéakan tullokan gíkoúmba ko, gatun keawai porrol korien Eloi kai koba.

22. Gatun noa wiya barun wirrobullikan, Yaki tin wiyan bağ nurun, Yanoa, kota yikora nurúnba moron takilliko ; ga keawai murrin ko wupulliko.

23. Moron ta kauwál kátan murrárág takillikanne keawaran, gatun murrin ta kauwál kátan murrárág kirrikin keawaran.

24. Kotella wákun barun ; koito bara ba keawai wupa korien, gatun keawai kol bunti korien ; keawai barúnba tuígko wupilli-gál, keawai barúnba kokera ; gatun noa Eloito giratiman barun ; kauwál-kauwál nura kátan murrárág tibbin bara keawaran.

25. Gatun gán nurun kinbirúg kotellita kánün, uméa kánün moron gíkoúmba waréa ka kakilliko t'kubit kako ?

26. Wiya nura ba kaiyu korien to umulliko unni waréa, minariğ tin nura kotellin unnoa tara ?

27. Kotella nura kenukún turukin bara ba ; keawai bara uma korien, wupi korien bara ; gatun bağ wiyan nurun, Tholomón noa ba, konéinkan, keawai bon wupa korien yanti kiloa wakál unti tara birúg.

28. Upánün noa ba Eloito woijo yanti, yakita purreág ka unta ba purrai ta kátan, gatun kumba warekakin murrúg ka wollo ka ; wiya, nurun noa upánün, A ! nura gúrrullikan waréakan ?

29. Gatun na-ki yikora nura minariğ nurúnba takilliko gatun pittelliko, ga kota yikora nura minki ko.

30. Koito ba bara yantinto purrai ta ba ko natan yantin unni tara ; gatun nurúnba-to Biyuğbai-to gúrran unni tara gúkillikanne nurun ba murrárág kakilliko.

31. Wonto ba nura nauwa piriwál koba Eloi koba, gatun yantin unni rara gúnum nurun kin.

32. Kinta kora, wirrul waréa ; nulla pitálman bon Biyuğbai nurúnba gúkilliko piriwál-gél ta nurun kin.

33. Gukilléa nurúnba, gatun gúwa gúkillikanne : umulla nura yinúg nurúnba, keawai koa korokál katéa-kín, porrólkan ta moroko ka ba kakilliko ka korien kakilliko, keawai ba unta ko uwa korien mankiye, gatun keawai ba yarakai puntaye.

34. Wonnun ta nurúnba tullokan, untabo kánün nurúnba búlbúl yantibo.

35. Girullia nura winnal nurúnba, gatun nurúnba kaibug wina-bunbillia ;

36. Gatun nurabo yanti kiloa kúri ba mittillin barúnba ko Piriwál ko, willúg-banún noa ba mankilligél labirúg ; uwánün noa ba ba tanan gatun wirrillinün, umánün gaiya bon tanoa-kal-bo.

37. Pitálmatoara kánün bara unnoa tara mankillikan, yakita Piriwál noa ba uwánün, noa ba barun kin nanún noa ba barun nakilli ta ; wiyan bağ tuloa nurun, girullinün noa kótibo, gatun yellawabumbéa barun takilli kolağ, gatun uwánün noa gúkilliko barun.

38. Gatun tanan uwánün noa ba, yakita buloara nakillikan ta, yakita góro ka nakillikan ta, gatun nanún barun yantibo nakilli ta, pitálmatoara bara unnoa tara mankillikan.

39. Gatun gúrrulla unni, wiya noa ba kokera-tíu-to gúrra pa, yakounta ba uwa pa mankiye na pa noa, keawai gaiya kokera gíkoúmba potobunti pa.

40. Yanti tin kauwa nura nakilliko ; nulla noa Yinal kúri koba uwánün yakita kóta korien nura ba.

41. Wiya gaiya noa bon Peterko, Piriwál, wiyan bi unni †parabol gúearunbo, ga gúearun yantin ?

42. Gatun noa Piriwallo wiya, Gan-ke noa mankillikan murrárág gatun gúraki, piriwallo noa umánün bon wiýellikan kakilliko kokera ko gíkouúg ka ta ko, gú-wuil kua noa takilliko yakita gúkilligél la ?

43. Pitálmatoara kátan unnoa mankillikan, umánün noa ba gíkoúmba piriwal nanún gaiya noa bon umulli ta yanti.

44. Wiyan bağ tuloa, umánün bon noa wiýellikan kakilliko yantin tako.

45. Wonto noa ba wiyanün gála mankilli-kan-to, búlbúlla, Emoúmba piriwál minkin uwa korien ; gatun gaiya noa búnnillikolag barun kúri mankillikan gatun gápal, gatun takilli kolağ, gatun pittelli kolağ, gatun kuttawai kolağ ;

46. Piriwál gála koba mankillikan koba uwánün wal noa purreág ka na korien ta, gatun yakita gaiya kota korien ta bon, gatun búnnün bon buloarakan, gatun gúnum bon winta gíkouúg kai barun kin gúrra korien ta.

47. Gatun unnoa mankillikan gúrran noa kotelli ta piriwál koba gíkoúmba, gatun keawai uma korien, keawai noa uma pa yanti kotelli ta gíkoúmba, búnnün wal gaiya bon kauwál-kauwál.

48. Wonto noa ba niuwoa gúrra korien, gatun yarakai umatoara yaki tin búlbúlla ba bon, búnnün wal waréa. Kulla bon gúpa kauwál, wiýapaiyánün wal kauwál gíkouúg kinbirúg ; gatun kúriko gúkulla kauwál, wiýellia kánün bara gaiya kauwál-kauwál gíkouúg kinbirúg.

49. Uwan ta bağ unni yukulliko koiyúg ko purrai ta ko ; minug-bullinün bağ kauwa ba tanoa-kal-bo wirrog-kulléa ?

50. Kulla tia korimullikanne emmoug kinba korimulliko; gatun yakoai bag katan goloin koa ka-uwil kakilliko !

51. Kotan nura, uwa bag ba pital gukilliko purrai ta ko ? wiyan bag ba, keawai ; wonto ba gurruggurra kakilliko ;

52. Kulla wal unti birug kanun kakilliko tente kokera wakal la, gurruggurra birug, goro bulun kinbirug, gatun buloara goro kabirug.

53. Biyugbai gurruggurra kanun yinal labirug, gatun yinal biyugbai tabirug ; gatun tunkan yinalkun tabirug, gatun yinalkun tunkan tabirug, tunigaikun bounnou ba kurrianbai tabirug, gatun kurrianbai bounnou ba tunigaikun tabirug.

54. Gatun noa barun kuri wiya, Nanun nura ba yareil wokka lag punnil ba pulogkulligel lin, wiyanun gaiya nura koiwon tanan ba ; gatun kauwa yanti.

55. Gatun kareawug ba kinun, wiyellinun gaiya nura, karol kanun ; gatun yanti gaiya kinun.

56. A nura nakoiyaye ! natan nura tarkin moroko koba gatun purrai koba ; minariq tin koa nura na korian unti yakita ?

57. Kauwa, kora koa nura kota ba nurun kinbirug tuloa ?

58. Uwanun bi ba gikoug katoa bukkakan toa gikoug kinko wiyyekkan tako, yapug koa nuiyellia bi bon, wamunbi-uwil koa biloa muroi kakilliko gikoug kinbirug ; yutea-kun koa biloa wiyyekkan kauwal lako, gatun wiyyekkanto kauwallo wamunbinin biloa yarakan tako, gatun yarakanto wupinun biloa tjail kako.

59. Wiyan banug, keawai bi waita uwa korian unta birug, gkillinun bi ba tlepton ta kirun waraea ta.

WINTA XIII.

KAKULLA bara unta yakita taraikan, wiya bon barun Galilaiakal, gorog barunba tarogkama Pilato-to tjuhua barun barunba.

2. Gatun noa Iethuko wiyyellieun, wiyelliela noa barun, Wiya nura kotellin unnoa tara Galilaiakal yarakai bara kakulla kauwal barun kinbirug Galilaiakal labirug, kulla barun ba mankulla unnoa tara ?

3. Wiyan nurun bag, Keawai ; kulla nura keawai minki katan, yantin gaiya nura tetti-tetti kanun.

4. Ga barun tjetin ta wunkulleun kokera baran, gatun tetti-tetti barun wirria, wiya, nura kotellin barun yarakai bara ba kakulla kauwal barun kuri kabirug kakillin tjerothalem ka ?

5. Wiyan nurun bag, Keawai ; kulla nura keawai minki katan, yantin gaiya nura tetti-tetti kanun.

6. Wiya noa unni yanti tparabol : Taraikan ta kuriroko wupea yirriwilbin purrai ta gikoug ka ta ; gatun noa uwa yeai ko nakilliko, gatun noa keawai gaiya na pa.

7. Wiya gaiya noa bon upullikan, Ela ! goro ka wunal la unti, uwa bag nakilliko yeai ko unti birug ko yirriwiltabin tako, gatun

keawai gaiya bag na pa ; kolbuntilla unnoa baran ; minariq tin unnoa katan purrai ta ?

8. Gatun noa wiyyayelleun, wiyelliela bon, Piriwal, kamunbillla unnoa unti wunal la, pinni-uwil koa bag untoakal ko, gatun konug koa bag wupi-uwil ;

9. Gatun yeai ba kanun, murrarag gaiya kanun ; gatun ka korian ba, gatun yukita gaiya kolbuntinun wal bi unni baran.

10. Gatun noa wiyyelliela wakal la tjunagog ka purreag ka thabbat ka.

11. Gatun, a ! kakulla unta wakal nukuq munni-lan bountoa ba kauwal-kauwal wunal jetin ta, gatun woinu bountoa, gatun keawai bountoa kaiyu korian wokka-lan kakilliko.

12. Gatun nakulla noa ba Iethuko bounnou, kaaipa bounnou noa, gatun wiyyelliela bounnou, Nukuq, gintoa burug-kulleun woinu kabirug giroug kinbirug.

13. Gatun noa upilleun mattara bounnou kin ; gatun tanoakal-bo bounnou tuloa uma, gatun bountoa pitahua bon Eloinug.

14. Gatun piriwallo tjunagog kako wiyyayelleun bukka-kan-to, kulla noa Iethuko turon uma purreag ka thabbat ka, gatun wiya barun kuri, tHek ta purreag ka umilliko kuri ko ; unti tara purreag ka tanan uwella turon umilliko, gatun keawai thabbat ta purreag ka.

15. Piriwallo noa bon wiyyayelleun gatun wiyyelliela, Gintoa gakoiyaye ! wiya, yantinto nura burugbuggan gikoumba tbo gatun tjathino, purreag ka thabbat ka, unta birug kokera birug, yemmama-uwil koa kokoin kolaq pittelliko ?

16. Gatun keawai wal unni gapal, yinalkun ta Abaramumba, giratoara bounnou Thatanto noa unni tara jetin ta wunal la, burugbugulliko yanti birug, unti thabbat ta purreag ka ?

17. Gatun wiya noa ba unni tara, koiyun bara gaiya katan yantin bukkamaiye gikoug kai ; gatun yantin kuri pital kakulla yantin tin umatoarrin kauwal lin gikoug birug.

18. Wiya gaiya noa, Minariq kiloa Piriwal koba Elio koba ? gatun yakoai kiloa paggumbinun ?

19. Yanti kiloa ta yeai ba tmutard koba, mankulla kuriroko, gatun meapa purrai ta gikoug kai ta ; gatun boakullieun wokka lag, gatun kakulla kauwal kula ; gatun tibbin moroko tin yellawa wiran ta.

20. Gatun noa wiyea-kun, Yakoai kiloa bag tigunbinun piriwal koba Elio koba ?

21. Yanti tlebben kiloa, mankulla gapallo gatun yuropa gorog ka gukilligel la nulai ta, kakulla wal yantibo tlebben kiloa.

22. Gatun noa uwa kokeroa gatun kauwal loa kokeroa, wiyyatin, gatun uwollin tjerothalem kolaq.

23. Wiya gaiya bon wakallo, Piriwal, wiya, warai moron kakilliko ? Gatun noa wiya barun,

24. Nuwolla pulóhkulli kolág tuloa tin yapúg tin : nulla bag nurun wiyan, kauwál-kauwállo nuwanin murrárig pulóhkulli kolág gátun keawai wal kaiyu korian.

25. Bougkullinún noa ba kokera tín wokka laág, gátun wirri-gbakula pulóhkulligél, gátun nura garokéa warrai ta, gátun wirriléén toto pulóhkulligél, wiyeLLin, Piriwal, Piriwál, umulla gearun ; gátun noa wiyeLLinún gátun wiyanin, Keawaran bag nurun gímilli korian wonta birúg wal nura :

26. Wiyánin gaiya wal nura, Takéün géen gátun pittakéün giroug kin mikán ta, gátun gíntoa wiyeLLéun gearun kin yapúg ka.

27. Wonto wal noa ba wiyanin, Wiyan bag nurun, keawaran bag nurun gímilli korian, wonta birúg wal nura ; yuriq tia uwolla emmoug kinbirúg, yantin nura yarakai umullikan.

28. Unta ta wal tagkillinún gátun tirra-gatpuntullinún, nanin gaiya nura ba barun, Abáramnuág, gátun Itháknúg, gátun Yacóbnuág, gátun yantin t'propetnug, kakillin bara ba piriwal koba ka Eloi koba, gátun nurunno yuaipéa warrai tako.

29. Gátun bara uwánin murinégin tin, gátun krai tin, gátun kummarin tin, gátun pakai tin, gátun yellawanin wal piriwal koba ka Eloi koba ka.

30. Gátun, a ! bara willug kátan, kabo wal bara gánka kánún, gátun bara gánka kátan, kabo wal bara willug kánún.

31. Unta purreág ka winta uwa Parithaioi kabirúg wiyeLLin bon, Yuríq ba waita wolla unta birúg, nulla noa Herodto biloa búnnin tetti.

32. Gátun noa barun wiya, Yuríq nura wolla, wiya-uwil koba bon unnoa t'lopék, A ! paibúggan bag barun t'diabol, gátun turon bag uman buggai gátun kúmba, gátun kúmba-ken-ta wal góloin tia kánún.

33. Yantin tin uwánin wal bag buggai gátun kúmba, gátun kúmba-ken-ta ; nulla wal keawaran wal wakál t'propet ka kouien tetti t'Hierothalem kabirúg.

34. Yapallun t'Hierothalem, Hierothalem ! búnniye tetti wirriye barun t'propet, gátun pintia barun tunúg ko yupitoara gíroug kinko; murrin-murriin bag kauma pa bag barun wonnai tara gíroumba, yanti kiloa tibbinto ba kauma-uwil yirriq ka bara ka bounoun ba waréa tara, gátun keawaran nura kauma korian.

35. A ! nurúnba kokera kakillin mirrál kakilliko : gátun bag wiyan tuloa nurun, Keawai nura tia naniin, yakita ko kánún ba wiyanin wal nura ba, Pitálkámunilla bon uwánin noa ba yitirroa Piriwal koba koba.

WINTA XIV.

GATUN yakita kakulla, uwa noa ba murrárig kokera piriwal koba ka Parithaioi koba takilliko nulai ko purreág ka thabbat ka, tumiméa gaiya bon bara.

2. Gátun, a ! garoka ba kakulla wakál kúri kokoin-kan warakaág.

3. Gatun Iéthuko noa wiyeLLéun wiya barun t'nomikoinuág gátun Parithaioinuág, wiyeLLiela, Wiya, murrárig turon umulliko purreág ka thabbat ka ?

4. Gatun bara tullama pulli. Gatun noa bon turon uma, gátun wamunbáa bon ;

5. Gatun wiyeLLéun noa barun, wiyeLLiela, Ganto nurun kinbirúg-ko puntimanún buttikaág ba t'fathino ba ga t'boo ba nurúmba kírai ta, gátun keawai gaiya bon manún wokka laág purreág ka thabbat ka ?

6. Gatun keawai bara bon wiyeLLi pa unni tara.

7. Gatun noa wiya wakál t'parabol barun gála ko wiyeLLora ko, nakulla noa ba gíriméa bara murrárig waiyakan ; wiyeLLiela barun,

8. Wiyánin bin ba taraito kúriko uwa-uwil koba bi mankilli kolág nukúg kolaág, yellawa yikora wokka waiyakanto, mírka ta tarai kúri piriwal wiyeLLora ta ;

9. Gatun noa niuwoa wiya biloa gátun gíkouág tanan uwolliko gátun wiyeLLiko bin, Guwa bon gáli ko ; gátun gíntoa koiyun bi ba kánún waita uwánin waiyakan kolaág bará ka bo.

10. Wonto ba bin wiyanin ba, yuriq bi yellawolli ta ka bará kako waiyakan kako ; gátun uwánin noa ba wiya biloa ba wiyanin biloa, Kóti, yuriq wokka laág uwolla : yakita gaiya pitálmanún bin mikán ta barun kin tanún ba kunto gíroug katoa.

11. Gan umullinún niuwoa bo wokka kako, umánin wal bon bará kako ; gátun niuwoa umullinún niuwoa ba bará kako, umullinún wal wokka kako.

12. Wiya gaiya noa gála wiya bon noa ba, Gunún bi ba takilliko búlwára ka ga yareá ka, wiya yikora bi gírotúmba kóti, ga kótita, ga porrólkán ; wiyeá kánún bin ba bara, gátun gúpaiyéa kánún bin yaruq ka.

13. Wonto bi ba umánin takilliko, wiyeLLa barun mirrál-mirrál-kan, gátun munni-munni-kan, gátun wiir-wiirkán, gátun munmin-kan :

14. Gatun bin pitálmanún ; nulla bara keawai gúpaiyéa korian yaruq ka ; nulla bin gúpaiyéa kánún yaruq ka, yakita ba moron kánún murrárig-tai tetti-tetti kabirúg.

15. Gatun wakál barun kinbirúg yellawa gíkouág kin takilliela, gúrra noa ba unni tara, wiya bon noa, Pitálmatóora noa tanún wal kunto piriwal lako Eloi koba ka.

16. Wiya gaiya noa bon, Taraito kúriko wupéa kauwál takilliko yareá ka, gátun wiya barun kauwál-kauwál kúri :

17. Gatun yareá ka yuka noa bon gíkouámba mankillikan, wiyeLLiko barun wiyeLLora ko, Tanan ; nulla yantin unnuq tara wupéa yakita.

18. Gatun bara yantin wiyeLLan wakál-wakál gákoiyellan. Kurri-kurrito wakállo wiya gíkouág, Gukilléun bag winta purrai, gátun waita wal bag uwánin nakilliko gála ko ; wiyan biloa wamunbillico tia.

19. Gatun taraito wiýá, Gukilléún baǵ tpeñe tumba tboo buttikaǵ, gatun baǵ waita uwan numulliko barun ; wiyan biloa wamumbilliko tia.

20. Gatun taraito wiýá, Mankulla baǵ nukuǵ emmoúmba, yaki tin keawai baǵ uwa korian.

21. Uwa gaiya noa unni mankillikan, gatun wiya bon piriwál gikoúmba unni tara. Wiya bon gaiya noa kokeratinto bukka-kanto gikoúmba mankillikan, Yuríg wolla kurra kai yapuǵ koa kokeria, gatun yutilla barun tanan untiko mirrál-mirrál-kai, gatun munni-munni-kai, gatun wiir-wiir-kai, gatun munmin-kai.

22. Gatun noa mankillikan kato wiýá, Piriwál, upatoara ta yanti bi ba wiya, gatun kauwá�-kauwá� lako ka untiko.

23. Gatun noa bon piriwallo wiya mankillikan, Yuríg uwolla yapuǵ koa gatun koruǵ koa, gatun pirrimalmulla barun tanan uwolliko, emmoúmba koa kokera warapa-uwil.

24. Kulla baǵ wiyan nurun, Keawai wal bara untoakálló wiatoara nutunún emmoúmba kunto.

25. Gatun kúri kauwá�-kauwá� uwa gikouǵ katoa : gatun noa willariǵ warkulléún, gatun wiya gaiya barun,

26. Uwánún tia ba taraikan kúri emmoúg kin, gatun wareka korian gikoúmba biyuǵbai gatun tunkan, gatun nukuǵ, gatun wonnai tara, gatun kóti tara, gatun wuǵgunbai, kauwa, gikoúmba kata moron, keawai noa kánún emmoúmba wirrobullikan.

27. Ganto-bo ba kurni korian gikoúmba talig-kabillikanne, gatun uwolla emmoúg katoa, keawai noa kánún emmoúmba wirrobullikan.

28. Ganto nurun kinbiruǵ-ko, kotellin wittimulliko kokera, wiya, noa yellawánún kurri-kurri, gatun tuiǵko umulliko, mirka keawai góloin witti korian ?

29. Mirroma, yukita wupéa noa ba tuǵga, gatun keawai noa kaiyu korian góloin wittimulliko, yantinto ba nańún béelmańún gaiya bon,

30. Wiyellinún, Gali kúriko nutéa wittimulliko, gatun kaiyu korian noa góloin wittimulliko.

31. Ga, gan piriwál uwánún noa ba wuruwai koláǵ tarai ko piriwal ko, yellawa noa kurri-kurri, gatun kotelliela, wiya, noa ba kaiyukan uwa-uwil koa tdekom-millia to nuggurrawa-uwil koa bon taimin to ke tbih-dekem-millia to ?

32. Ga ba, kalog ka ba noa piriwál taraito, yuka noa wakál puntimai wiyeñliko pital koa kakillai.

33. Yanti kiloa, yantinto nurun kinbiruǵ-ko wareka korian noa yantin gikoúmba, keawai noa kánún emmoúmba wirrobullikan.

34. Pulli ta unni murraráǵ ; wonto ba pulli ka korian, yakoai kánún upilliko !

35. Keawai murraráǵ korian ta purrai ko, ga ba konuǵgél ko ; wareka gaiya kúriko. Niuwoabo gurréuǵkan gurrulliko, gurrabilla bon.

WINTA XV.

PAPAI gaiya bara uwa gikouǵ kin yantin télónai gatun yarakai-willuǵ gurrulliko bon.

2. Gatun koiya bara Parithaioiko gatun tágarammateuko, wiyelliela, Unni kúri murraráǵ korian, noa uman barun yarakai-willuǵ gatun tatan noa barun katoa.

3. Gatun noa wiya barun unni tparabol, wiyelliela,

4. Gan kúri nurun kinbiruǵ, thekaton ta tóipu gikoúmba, wakál noa ba yuréa umánún barun kinbiruǵ, wiya, noa wunún barun tainty-nain ta koruǵ ka, gatun waita noa uwánún na-uwil koa noa yuréa-matoara, kara-uwilli koa noa ?

5. Gatun karawolleún noa ba, wúnkilleún gaiya noa ba mirruǵ ka gikouǵ kin, pitallo ba.

6. Gatun uwa noa ba gura kako, wiya noa barum kótita gatun taraikan, wiyellin barun, Pitállía kauwa emmoúg katoa ; kulla baǵ karawolleún tóipu ta emmoúmba unni, yuréa ba kakulla.

7. Wiyán baǵ nurun, yanti kiloa pitál kánún kauwállan moroko ka ba minki noa ba wakál yarakaikan, keawai barun kai murraráǵ-tai tin tainty-nain ta tin, minki korian.

8. Ga wonnuǵ-ke nukuǵ púndol tārguro tén ta bounnoun kinba, yuréa bountoa ba umánún wakál púndol, wiya, bountoa wirroǵ-banún kaipuǵ, gatun wirillinún wirrillikanno kirra-kirra-uwilli koa bountoa ?

9. Gatun karawolleún bountoa ba, wiya gaiya bountoa ba kótita gatun taraikan tuigko, wiyellin, Pitállía kauwa emmoúg katoa ; kulla baǵ karawolleún yuréa baǵ ba uma.

10. Yanti kiloa, wiyan baǵ nurun, unnuǵ ta pitál kátan mikan ta ágelo ka Eloi koba wakál lin ba yarakai-willuǵ minki kánún.

11. Gatun noa wiya, Taraito kúriko yinal bula-buloara gikoúmba :

12. Gatun mittiko bulun kinbiruǵ-ko wiya bon biyuǵbai gikoúmba, Biyuǵ, gúwa tia winta tullokan ka-uwil koa emmoúmba. Gatun túnbilliela noa bulun tullokan.

13. Gatun keawai kauwá�-kauwá� korian ta purreáǵ ka yukita, kau-ma noa mittiko yinallo, gatun waita noa uwa kalog koba, gatun unta noa wari-wareka tullokan gikoúmba pittelligél la.

14. Gatun wari-wareka noa ba kirun, kauwá� kakulla unta kunto korian ; gatun tanoa-kal-bo kakulla gaiya noa kapirrikan.

15. Gatun uwa gaiya noa umulliko kúri kako unta ko purrai ta ko ; gatun noa bon yuka gikouǵ ka tako purrai tako girati-mulliko buttikaǵ ko tporák ko.

16. Pitál-gaiya noa kakulla takilliko, ta-uwil ba buttikaǵko : gatun keawai kúriko bon gúpa.

17. Gatun noa kakilliela ba niuwoabo, wiyelliela gaiya noa, Kauwá�-kauwálla umullikan biyuǵbai koba emmoúmba koba kun-

to kauwäl barünba takilliko gatun gükilliko, gatun gatoa kapirrō wirribanbillin !

18. Bougkullinün wal bağ, waita biyuğbai tako, gatun wiyanün wal bon, Biyuğ, yarakai bağ uma mikan ta moroko ka, gatun girouğ kin,

19. Gatun keawai bağ murraräg korien wiya-uwil koa tia giroúmba yinal yitirra : umulla tia wakäl yanti umullikan giroúmba.

20. Gatun noa bougkulléün, uwa gaiya noa biyuğbai tako. Wonto noa ba kaloğ ka kauwäl kakulla, nakulla noa bon biyuğbai to gikoúmba-ko, minki gaiya noa kakulla, murrä gaiya noa, pumtimülleün gaiya noa giköug kin wuroka, gatun bumbúmbéa-kan gaiya bon.

21. Gatun noa bon yinallo wiya, Biyuğ, yarakai bağ umulleün mikan ta moroko ka gatun girouğ kin, keawai bağ murraräg korien wiya-uwil koa tia giroúmba yinal yitirra.

22. Wonto noa ba biyuğbaito wiya barun mankillikan giroúmba, Mara unnoa-unnuğ upilliğél, gatun upilla bon konéin kako, gatun upilla třig giköug kin mattara, gatun upilla bon tuğganog yulo ka giköug kin :

23. Gatun mara tanan untiko buttikäg titalo giratimatoara kipai, gatun turulla; tamunbillä gearun, gatun pitäl koa géen kauwäl :

24. Koito ba unni emmoúmba yinal tetti kakulla, yakita gaiya noa moron kätan : garawatilleün noa, gatun yakita bummilleün gaiya bon. Gatun pitäl bara kakilli koläg.

25. Unta ta garro gikoúmba kakilliela upulligél la purrai ta ; gatun uwollielä noa ba papai kokera koba, gurra noa tekki gatun untelli ta.

26. Gatun noa kaaipa wakäl mankillikan, gatun wiya minnuğ ban gali tara minariğ tin.

27. Gatun wiya bon noa, Unni ta uwan giroúmba biiggai ; gatun giroúmba-ko biyuğbaito tura giratimatoara buttikäg titalo kipai ta, kulla wal pitäl noa giköug kai moron tin kätan.

28. Gatun noa niuwara kakulla, keawai noa murruğ kolağ uwa pa; yaki tin noa biyuğbai gikoúmba uwa gatun pirriyalma bon.

29. Gatun noa bon wiyayelliela gikoúmba biyuğbai, Ela ! kauwäl-kauwälla wunalla umala bağ girouğ; keawai bağ giroúmba wiyellikanne uma korien ; gatun keawai bi tia gupa waréa buttikäg t'kid, pitäl koa tia ka-uwil bara emmoúmba kótita :

30. Wonto ba tanoa-bo giroúmba yinal uwa gali, wari-wareka giroúmba tullokan yarakai-willuğ koa ko gápal loa, tura gaiya bi giköug buttikäg titalo giratimatoara.

31. Gatun noa wiya bon, Yinal, yellawan bi emmoúg kin yanti-katai, gatun yantin unni tara emmoúmba giköug kin känün.

32. Murraräg ta kakulla takilliko gatun pittelliko ; koito ba unni giroúmba umbeara-kög tetti kakulla, gatun moron katéakan ; gatun garawatilleün, gatun bummilleün bon yakita.

WINTA XVI.

GATUN noa wiya barun gikoúmba wirrobullikan, Untoa ta tarai ta wakäl kuri tullokan porrökan, mankillan piriwäl gikoúmba ; gatun wiyyayéma bon giköug wareka noa gikoúmba tullokan.

2. Gatun noa wiya bon, wiyelliela, Yakoa bağ gurra girouğ kinba ? wiyella bi tia minariğ bi ba umullielä ; keawai bi kara känün umullikan.

3. Wiyelléün gaiya noa mankillikan niuwoabo, Minnuğ banün bağ ? nulla wal lia piriwallo emmoúmba ko mantilléün keawai bağ mankillikan känün ; keawai bağ pinninün ; koiyun bağ poi-yelliko.

4. Gali wal bağ umulliko, yipamün tia ba emmoúmba mankilég labiruğ, wamunbi-uwil koa tia bara kóti ko kokera ko.

5. Yanti ba wiya noa barun wiyatoara piriwäl koba gikoúmba, gatun noa wiya wakäl kurri-kurri ka, Minnan ba wiyapaiyéün emmoúmba piriwäl koba ?

6. Gatun noa wiya, †Hekaton ta wimbi ka karauwa. Gatun noa wiya bon, Mara bi unni, yellawa kurakai, upulla †pentékonta koa ka-uwil.

7. Wiya gaiya noa tarai, Minnan bi wiyapaiyéün piriwäl koba ? Gatun noa wiya, †Hekaton ta wimbi †wiet. Gatun bon noa wiya, Mara bi unni, upulla †téty koa ka-uwil.

8. Gatun noa piriwallo murraräg bon wiya unnoa mankillikan yarakai ka, nulla noa uma gurakito ; nulla bara wonnai tara uni ko purrai tako barünba willuğgél koba guraki bara, keawai bara wonnai kaibuğ koba.

9. Gatun gatoa nurun wiyan, Umulla nura bo kótita kakilliko tullo-yarakai tabiruğ ; tetti nura ba känün, wamunbillä gaiya nurun kokera yuraki ba kätan yanti-katai.

10. Niuwoa miroman gali waréa ta, yanti miroman noa kauwäl gali ta ; gatun niuwoa yarakai-maye gali waréa ta, yanti yarakai-maye gali kauwil ta.

11. Yaki tin keawai nura ba miroma pa tullo yarakai ta, ganto wal nurun günün tullo tuloa ta miromulliko ?

12. Gatun keawai nura ba miroma pa tarai koba, ganto wal gü-nün nurünba kótita tako ?

13. Keawai wal mankillikanto umänün buloara-bulun piriwal bula ; nulla noa yarakai umänün wakäl bon, gatun murraräg umänün tarai ; ga ba känün noa wakalla, gatun béelmnün bon tarai. Keawai nura kaiyu korien umulliko Eloi ko gatun tullokan ko yarakai ko.

14. Gatun unni tara bara gurra Parithaioiko, willirrikan bara kätan, gatun bon bara béelma.

15. Gatun noa barun wiya, Kauwa murraräg koa nura ka-uwil mikan ta barun kin kuri ka ; wonto noa ba Eloito gurran nurünba bülbul la ba ; nulla unni tara murraräg ta kätan barun kinba kuri ko, yakaran ta kätan mikan ta Eloi kin.

16. Wiyellikanne-ta gatun bara t̄propet kakulla Ioanne noa ba paipéa ; yaki tabirug piriwai koba Eloi koba wiyabunbéa, gatun yantin kuri waits-waitawollétin murruug kolag.

17. Gatun moroko ta gatun purrai ta kaiyukan kanún waits kolag, keawai waréa ta wiyellikanne koba ka korian kakilliko.

18. Ganto ba warekullinún porikunbai gikoúmba gatun tarai bumbéa ka, yarakai bumbéa noa : gatun ganto ba bumbinún warekatoara poribai tabirug, yarakai bumbéa noa.

19. Kakulla ta noa wakal porrókan, upulléun noa górog-gorog ko gatun murrárag ko karigkareug ko, gatun bon kakulla minnúgo-minnuúgo kauwál takilliko gatun pittelliko yantin ta puréug ka:

20. Gatun kakulla ta wakal poiyaye giakai yitirra Ladharo, wunkulla bon ba yapuúgél gíkouúg ka ta, warapal mita-mitaag,

21. Gatun wiya bon ba mutuúg ko takilliko gíkouúg kai porróbin tin takilligél labirug ; gatun warikál uwa bara, woata gaiya bon mita-mitaag.

22. Yakita-kalai tetti kakulla poiyaye, gatun kurriá bara bon agelo-ko Abáram kinko parraag kako : tetti gaiya noa porrókan kakulla, gatun bon nulka.

23. Gatun noa unta koiyug ka thell ka bougkulléun gíkoúmba gaikug, kakilliela tiriki ka, gatun nakilliela bon Abáramnuúg kalog ka, gatun noa Ladharo parraag ka kakilliela Abáram kin.

24. Gatun noa kaaibulléun, wiyeiliela, Biyuúg Abáram, gúrrara tia kauwa, gatun yukulla bon Ladharonuúg, kurrimulli koa noa kokoin to, gatun moiya koa tia tallag wupi-uwil ; kulla wal bag kirrin katan unti tiriki ka koiyug ka.

25. Wonto noa ba Abáramko wiya, Yinal, gúrrulla gíntoa yakita moron ta mantala murrárag-tai gíroúmba, wonto noa ba Ladharo yakaran mantala ; gatun noa yakita pitál katan, wonto bi ba kirrin katan.

26. Gatun yanti unni ba, gearun kinba willika ba pirriko wunkulla ; keawai uwánun untilkál untoa kolag : keawai bara unta birug uwánun untilko gearun kinko.

27. Wiya gaiya noa, Wiyan banuúg, Biyuúg, yuka-uwil koa bon bintun kinko kokera kolag :

28. Kulla wal lia emmoúmba kótita t̄pente; wiya-uwil koa noa barun, yanoa bara ba tanan uwánun untilko kolag tiriki-tiriki kako.

29. Abáramko noa wiya bon, Mothé noa gatun bara t̄propet barun katoa ba ; gúrrabunbilla barun.

30. Gatun noa wiya, Keawaran, biyuúg Abáram ; wakal ba uwolla barun kin unta birug tetti kabirug, gúrranún gaiya wal bara.

31. Gatun noa bon wiya, Keawai bara ba gúrranún bon Mothénúg gatun barun t̄propetnuúg, keawai wal bara gúrranún wakal ba paikullinún moron tetti kabirug.

WINTA XVI

WIYA gaiya noa barun wirrobullikan gíkoúmba, Kauwa yanti kanún bo ta wal yarakai ; yapalla noa gíkouúg kimbirug yarakai tabirug !

2. Murriai ka ba noa gíra-uwil kea kulleug koo bon tunug, gatun wareka-uwil koo bon korowa ka, unni noa yanoa yarakai umabunbi yikora unti tara birug wakal womai tara birug.

3. Yakoai nura kauwa : Kótiko ba gírouúg yarakai umánun gírong ka to, wiyeilia bon ; gatun minki noa ba kanún, kámunilla bon.

4. Gatun kauwál-kauwál-la biloa ba yarakai umánun wakil la purreág ka, gatun kauwál-kauwál-la biloa willariúg noa kanún wakal la purreág ka, wiyeillinún biloa, Minki bag katan ; kámunbinún wal binug.

5. Gatun bon bara t̄apothol wiya, Piriwál, kauwál koo gíearúnba gúrrulli-ta ka-uwil kakilliko.

6. Gatun noa Piriwallo wiya, Ka ba nurúnba gúrrulli-ta yanti kiloa mitti yeai t̄mutard koba, wiyeilia wal nura ba unni kúlai t̄thukamín, Wokka bag bi kauwa wirrakan-bo, gatun meapullia bi korowa ka ; gatun gála nurun gúrranún gaiya wal.

7. Gan nurun kinbirug-ko upullin purrai nurun ka to mankillikan-to, ga tamunbin buttikag, wiyanún bon kabo, uwáníun noa ba upulligél labirug, Yurig bi wolla, yellawolliko ta-uwil koo ?

8. Gatun wiya bon noa wiyanún, Kurraíai unulla ta-uwil koo bag, gatun gírullia bi gíntoabo, gatun mara-uwil koo bi tia ta-uwil koo bag gatun pitta-uwil ; gatun willuúg gaiya bi tanún gatun pitánun ?

9. Wiya noa, wiyapaiyéun bon mankillikan, koito noa ba una unni tara wiya bon ba ? Kotan bag kearan.

10. Yanti nura wiyeilia, umánun nura ba yantin unni tara wiyoatoara nurun, Umullikan géen murrárag korian katan ; umá ta géen unni wiyoatoara umulliko gearun.

11. Gatun yakita kakulla, uwollielo noa ba t̄Hierothalem kolaag, uwa willi koo noa Thamaria koo gatun Galilaia koo.

12. Gatun noa uwollielo ba tarai toa kokeróa, nuégarawa bon bara kuri t̄ten ta purrl-wommuun-wommuun, garokéa kalog ka ;

13. Gatun bara paibugga pulli, gatun wiya Iéthu, Piriwal, gúrranulla gearun.

14. Gatun nakulla noa barun, wiya barun noa, Yurig nura wolla, túgúnbilla nura barun kin thiereu koo. Gatun yakita kakulla, uwollielo bara ba, turon bara kakulla tanoa-kal-bo.

15. Gatun wakallo barun kinbirug-ko, nakilléun noa ba turon noa kakulla, willuúgo noa uwa, gatun kaaipulléun noa wokka, pitálmuilliela bon Eloinuúg,

16. Gatun puntimulléun noa baran goara ko gíkouúg kin tinna ka, murrárag noa bon wiyeelinún ; gatun noa Thamaria-kal.

17. Gatun noa Iéthuko wiayelléun, wiyelliela, Wiya, †ten ta turon kakulla ? ga wonnuğ-ke bara taraijan tñain ta ?

18. Keawai bara willuğ pa ba pitálmullico bon Eloinuğ, wakal ba noa umni gówikan ko.

19. Gatun noa wiya bon, Bouğkullía, yuriğ bi wolla ; girouğ ka ba ko górrulli biruğ ko turon bi kátan.

20. Gatun wiya bon ba Parithaoiko, yakounta-ke paipinún piriwál koba Eloi koba, wiayelléin noa barun, wiyelliela, Tanan uwan piriwál koba Eloi koba keawai na korien.

21. Keawai bara wiyanún wal, A unni ta ! ga unta ta ! kulla, a ! piriwál koba Eloi koba murrug kaba kátan nurun kinba.

22. Gatun noa wiya barun wirrobullikan, A ! purreág ta wal kánún, na-uwil koa nura wakal purreág Yinal koba kúri koba, gatun keawai wal nura nanún.

23. Gatun bara nurun wiyanún wal, Na-uwa unni ; ga, na-uwa unnuğ : yanoa barun uwa yikora, wirroba yikora.

24. Yanti kiloa pirruğgun-to uwani tarai tabiruğ ko moroko biruğ ko, tarai ta kako moroko kako ; kauwa yanti kiloa wal kánún Yinal kúri koba purreág ka gókouğ ka ta.

25. Gatun kurri-kurri ta bon umanún minnuğbo-minnuğbo, gatun warekatéa wal bon góli koba willuğél koba.

26. Gatun yakita ba kakulla purreág ka Noe-úmba ka, yanti bo ta wal kánún purreág ka Yinal koba kúri koba.

27. Takillala bara, pittellala bara, búmbillala bara nukuğ, gókilala búmbilli ka, yakita purreág ka kakulla noa ba Noe uwa murarriğ murrinauwai ka, gatun tunta-tunta kakulla, gatun kirun góipa barun nuropa.

28. Gatun yanti yakita ba kakulla purreág ka Lot-úmba, takillala bara, pittellala bara, wirrillala bara, gókillala bara, meapala bara, wittiala bara ;

29. Wonto ba yakita unta purreág ka Lot noa uwa Thodóm kabiruğ, patéa góya koiyuğ-ko gatun †brimtón-ko wokka tin moroko tin, gatun kiyupa barun yantin kirun tetti-tetti.

30. Yanti kiloa kánún yakita purreág ka paipinún noa ba Yinal kúri koba.

31. Unta yakita purreág ka kátan noa ba wokka kokera, gatun gókoúmba tullokan murruğ kaba kokera ba, keawai bon uwabunbi yikora barán mankilliko tullokan ko ; gatun kátan noa ba upulligél laba, keawai bon uwabunbi yikora willuğ kolağ.

32. Kotella bounnouñ kai nukuğ Lot-úmba tin.

33. Ganto ba gókoúmba moron mirománún moron kakilliko, woğintinún wal noa ; gatun góanto ba woğintinún gókoúmba moron, kánún wal moron kakilliko.

34. Wiya nurun bağ, yakita unta-unta tokoi ta buloara ta kánún birrikilligél la wakal la ; manún wal wakal, gatun tarai góya wunún.

35. Buloara umullinún bula ; manún wal wakal, gatun tarai góya wunún.

36. Buloara katéa-kánún upulligél la ; manún wal wakal, gatun tarai góya wunún.

37. Gatun wiyelléun bon bara, wiyelliela, Piriwál, wonnuğ-ke ? Gatun noa wiya barun, Unta wonto ba katéa-kánún murrin ta, unta kolağ ba kautillinún bara porowi.

WINTA XVIII.

GATUN noa wiya barun wakal †parabol, wiya-uwil koa bon bara kúriko Eloinuğ, gatun yari koa bara kaiyaléa-kún ;

2. Wiyelliela, Unta ta kokerá tarai ta wakal wiyellikan piriwál kakulla, kinta korien kakulla noa bon Eloi kai, gatun keawai noa tuma korien barun kúri :

3. Gatun kakulla wakal mabogun unta kokerá ; gatun bountoa uwa gókouğ kin, wiyelliela, Timbai kakillía tia emmoúmba bukkawaye.

4. Gatun keawai wal noa górra pa kabo kakullai tako ; wonto noa ba yukita wiya gókouğ kinko minki ka, Keawai bağ kinta korien bon Eloi kai kítan, ga keawai kúri tuman korien ;

5. Kulla bountoa tia unni mabogunto pirralman, góatoa timbai kánún bounnouñ kin, murrin-murrin koa bountoa tia uwa-uwil kumburrobawan bountoa tia.

6. Gatun noa Piriwállo wiya, Gurrulla bon unni yarakai wiyellikan piriwál wiyan ba.

7. Gatun wiya noa Eloito timbai katillinún barun gókoúmba górimatoara, bara wiyan bon purreág ka gatun tokoi ta, górralin noa barun wiyelli-ta kaloğ tinto ?

8. Wiyan nurun bağ, timbai wal noa katillinún barun kurraçai. Wonto noa ba uwánún wal Yinal kúri koba tanan, wiya, noa na-nún górrullikanne purrai taba ?

9. Gatun noa wiya barun unni †parabol tarai tako kotelleúñ bara ba murraráğ-tai barabo, gatun yarakai bara kotellin taraijan :

10. Buloara-bula kúri uwa †hieron kolağ wiyelliko : wakal la noa Parithao gatun tarai ta †teloné ;

11. Garokéa noa Parithao gatun noa yanti wiyelliela niuwoabo gókai : A Eloi ! pitálman bağ girouğ, kulla bağ ka korien yanti tarai ba kátan, bara kau-maye, tuloa uma korien mankiye nukuğ ka, ga ka korien bağ yanti unni noa ba †teloné :

12. Ta korien bağ buloarakál kátan wakal la thabbat biruğ ka, gótan bağ winta untíkál emmoúğ kai yantin tabiruğ.

13. Gatun noa †teloné górokkillila ba kaloğ ka, keawai noa gókouğ ka wokka lag na pa moroko koba, wonto noa ba minki motillila wiyelliela ba, A Eloi ! miromulla bi tia, yarakai bağ ba kátan.

14. Wiyan nurun bağ, unni noa kúri uwa barán kokera koba gókouğ ka tako górramatoara, keawai tarai ta : kulla yantin bara

piriwal-buntelliko, kānūn wal bara koiyun-barátoaro ; gatun niuwwoa bo koai-koai korien bon, umānūn kauwál bon kakilliko.

15. Gatun mankulla bara gíkoug kinko wonnai tara numa-uwil koa barun noa : wonto ba nakulla bara ba wirrobullikanto, yipa bara barun.

16. Wonto ba noa Iéthuko wiya barun, wiyeiliela, Wamunbillä barun wonnai tara emmoug kinko, gatun yanoa barun yipai yikora ; nulla barun-kai-kal katéa-kānūn piriwal koba Eloi koba.

17. Wiyan baǵ tuloa nurun, Ganto ba ǵurra korien piriwal koba Eloi koba yanti wonnai waréa ba, keawai wal noa pulóǵkullinún unta kolaǵ.

18. Gatun taraito umullikanto piriwallo wiya bon, wiyeiliela, Piriwal murraráǵ-tai, minnuǵ-bullinún baǵ moron kakilliko yanti-katai ?

19. Gatun noa Iéthuko wiya bon, Minarig tin bi tia wiyan murráǵ-tai emmoug ? keawai wal wakál murraráǵ-tai, wonto noa ba wakálbo, Eloi ta.

20. Gurran bi yantin wiyeilikanne, Yanoa manki yikora nukúǵ taraikan koba, Yanoa búnki yikora tetti, Yanoa manki yikora, Yanoa nakooya yikora, Gurulla bon biyuǵbai gatun tunkan giroúmba.

21. Gatun noa wiýá, Gurra baǵ unni tara wiyeilikanne yaki-kalai tabiruǵ, wonnai baǵ ba kakulla.

22. Gatun yakita ǵurra noa ba Iéthuko unnoa tara, wiya bon noa, Wakál unnoa-unnuǵ uma korien bi ba ; ǵukillía yantin tullokan giroúmba, ǵu-uwil koa barun mirral ko, gatun tullokan giroúmba kānūn wal wokka ka moroko ka ; gatun kaai, wirroba-uwil koa bi tia.

23. Gatun ǵurra noa ba unni, minki noa kakulla kauwál ; nulla noa porrol kakulla kauwálkan.

24. Gatun noa ba Iéthuko nakulla bon minki noa ba kakulla kauwál-lan, wiya ǵaiya noa, Pirral ta pulóǵkulliko bara tullokan ta ba piriwal koba kako Eloi koba kako !

25. †Kamel noa kaiyukan kátan pulóǵkakilliko tiǵkuǵkoा ko †aku lako, keawai porrólkan pulóǵkakilliko piriwal koba kako Eloi koba kako.

26. Gatun bara ba ǵurrá, wiya bara, Gan-ke wal moron kānūn kakilliko ?

27. Gatun noa wiýá, Unni tara kaiyu korien kúri ko umulliko, kaiyu-kan-to Eloito noa umulliko.

28. Gatun Peterko noa wiýá, Ela ! wínkulla ǵéen yantin ta, gatun wirroba ǵéen bin.

29. Gatun noa wiya barun, Wiyánún baǵ tuloa, Niuwoa wareka kokera ǵíkoumá, ǵa biyuǵbai, ǵa tunkan, ǵa ǵapal, ǵa wonnai, ǵíkoug kinko piriwal koba tin Eloi koba tin,

30. Manún wal noa kauwál unti yakita, gatun untoa tarai ta purrai ta tanan kakilliko, moron noa kānūn yanti-katai.

31. Mankulla ǵaiya noa barun †dodeka ta wirrobullikan, gatun wiya barun, A ! waita ǵéen wokka kolag †Hierothalem kolag, gatun yantin tara wiyoatoara †propet to ǵíkoug kai Yinal lin kúri koba tin kānūn wal umatoara kakilliko.

32. Gatun bon ǵurún wal barun kin ǵethánékal kinko, gatun bon bukka-manún wal, gatun karaǵkobinún :

33. Gatun wélkorinún wal bara bon, gatun wal bon wirrinún : gatun kúmba-ken-ta bouǵkullinún ǵaiya noa willugbo.

34. Gatun keawai bara ǵurrapa unni tara wiyoatoara : gatun unni wiyeilikanne yuropa barun kai, keawai bara ǵurrapa unni tara wiyoatoara.

35. Gatun yakita kakulla, uwolliela noa ba papai Yeriko ka, wakál munmin kúri yellawolliela yapuǵ ka bitta ka, poiyeiliela :

36. Gatun ǵurrulliela noa barun konara yapuǵ koa, wiya non minariǵ unni ?

37. Gatun bara bon wiýá, Uwan noa Iéthu Nadharet-kál.

38. Gatun noa kaaipulléun, wiyeiliela, Ela Iéthu ! yinal Dabidúmba, ǵurrára-mulla bi tia.

39. Gatun bara uwa ǵanka, wiya bon koiyelli koa noa : wonto noa ba butti paipelléun, Yinal Dabidúmba ǵintoa, ǵurrára-mulla noa ba tia.

40. Gatun ǵarokéa noa Iéthu, gatun wiya bon yutilliko bon ǵíkoug kinko ; gatun uwa noa ba papai, wiya bon noa,

41. Wiyeliela, Minnuǵ-bulliko bi tia wiyan ? Gatun noa wiyan, Piriwal, namunbilliko tia umulla.

42. Gatun noa Iéthuko wiya bon, Kámunbillä bin nakilliko ; giroúmba tin ǵurrulli tin moron uma.

43. Gatun noa tanoa-kal-bo nakulla, gatun bon noa wirropa, pitálmuiliela bon Eloinuǵ ; gatun yantin unni kúri nakulla bara ba, pitálma bon Eloinuǵ.

WINTA XIX.

1. GATUN noa Iéthu uwa willi koa Yeriko koa.

2. Gatun kakulla untakál wakál kúri ǵiakai Dhakké yitirra, piriwal †telónékal noa kakulla, gatun noa porrólkan.

3. Gatun noa numéa nakilliko Iéthunuǵ, ǵan noa ba ; gatun noa keawai, nulla konaró núntima, nulla noa waréa goiyog.

4. Gatun noa murra ǵanka, gatun noa kuliwa wokka-laǵ kúlai tin nakilliko bon, nulla noa unta kolaǵ uwolli kolaǵ.

5. Gatun Iéthu noa ba uwa untako, nakulla noa wokka-laǵ, gatun bon nakulla, gatun bon wiýá, Ela Dhakké ! tanan kurra kai tirabulla, nulla buggai koa baǵ yellawanún ǵiroyúǵ ka ta kokerá.

6. Gatun tiraba noa kurra kai barán, gatun pitál ma-uwa bon.

7. Gatun nakulla bara ba, wiyeiliar niuwarakan bara yantinto, wiyeiliela, Waita noa uwa yarakai toa kóti kakilliko.

8. Gatun noa Dhakké ǵarokéa, gatun wiya bon Piriwalnuǵ, Ela Piriwal ! winta baǵ ǵutan emmoúmba tullokan kabiruǵ mirral

kai ko ; gatun mankulla baḡ ba tullokan taraikan tabiruḡ yaki tin gakoiyaye tin, wupinün gaiya bon baḡ willuḡbo waran tako.

9. Gatun noa Iéthuko bon wiýá, Tanan uwa moron unti buggai purreaḡ ka unti ko kokera ko, kulla noa kátan yinal ta Abáram-úmba.

10. Kulla Yinal kúri koba uwa tiwolliko gatun tumulliko woḡuntitoara ko.

11. Gatun gurra bara ba unni tara, wiýéakan butti noa gatun wiya wakal̄ †parabol, kulla noa papai ta ba †Hierothalem ka, gatun kulla bara kota paipillinün piriwal̄ koba Eloi koba tanoa-kal-bo.

12. Yaki tin noa wiýá, Tarai ta piriwal̄ uwa tarai tako purrai tako kaloḡ koko, mankilliko gikouḡbo piriwálkanne-ta, gatun wiluḡbulliko.

13. Gatun wiya noa barun gíkoúmba mankillikan †ten ta, gatun gúkulla noa barun kin †mina ta †ten ta, gatun wiya barun, Miro-mulla uwánün baḡ ba willuḡbo.

14. Wonto ba gíkoúmba-ko konara niuwama bon, gatun yuka bon puntimai gíkouḡ, wiýelliela, Keawai wal noa unni piriwal̄ katillün gearun.

15. Gatun kakulla yakita, willuḡ ba noa ba, mantoara piriwál-koba, wiya gaiya noa barun unnoa mankillikan gán kin noa ba gúkulla †money, tanan gíkouḡ kin, gurra-uwil koa noa minnan barun kinba gútoara gúkilli tabiruḡ.

16. Tanan gaiya uwa kurri-kurri wakal̄, wiýelliela, Ela Piriwal! gíroúmba ta †mina unni wittia kauwál †ten †mina ta.

17. Gatun bon noa wiýá, Kauwa yanti, gíntoa mankillikan murráraḡ; kulla bi miroma unnoa warea ta, kaiyukan bi kauwa †ten ta kokera.

18. Gatun tarai uwa, wiýelliela, Ela Piriwal! gíroúmba ta †mina unni wittia kauwál †pente †mina ta.

19. Gatun noa wiya gaiya bon, Kauwa bi kaiyukan †pente ta kokera.

20. Gatun tarai uwa, wiýelliela, Ela Piriwal! na-uwa unni ta †mina gíroúmba, wánkulla baḡ ba koroka wurobilla :

21. Kulla baḡ kinta kakulla gírouḡ kai, kulla bi bukka kauwal̄; mantan bi wokka-laḡ keawai bi ba wunpa barán, gatun kólbúntia bi unnoa keawai bi ba meapa ba.

22. Gatun noa bon wiýá, Gírouḡ kinbiruḡ kóti ko kurraka ko wiyan piriral-manún banuḡ, gíntoa ta mankillikan yarakai. Gurra bi tia bukka kauwal̄ baḡ; mantillin wokka-laḡ keawai baḡ wunpa barán, gatun kólbúntilliu unnoa keawai baḡ ba meapa ba:

23. Kora koa bi gúpa emmoúmba †money gúkilligél lako, maruwil koa baḡ emmoúmba kóti gatun kopatoara ta, emmouḡ ka ta uwoli ta ?

24. Gatun noa wiya barun gárokilliela bara ba taruḡ ka, Mantillia unnoa †mina unti biruḡ bon, gatun gúwa bon gála ko †ten-kan ko gíkouḡ.

25. (Gatun bara wiya bon, Piriwal̄, †ten ta †mina mantan noa).

26. Wiyan nurun baḡ, Yantinko barun mantan bara ba gúnum wal butti ; gatun keawaran noa ba, unnoa ta mantan noa ba mantillinün wal bon gíkouḡ kinbiruḡ.

27. Kulla bara unnoa emmoúmba niuwa-maye, keawai bara emmouḡ kánün bi ba piriwal̄ barun, mara barun, bú-uwil koa barun emmouḡ kin miikan ta.

28. Gatun wiya noa ba unnoa, waita gaiya noa gánska uwa wokka-laḡ †Hierothalem kolaáḡ.

29. Gatun kakulla yakita, uwa noa ba papai Bethábage tako gatun Bethany tako, bulkára ta gíakai yitirra †Elaión ka la, yakunbéa noa buloara-bulun gíkoúmba wirrobullikan,

30. Wiyelliela, Yuríg nura wolla kokerá ko kaiyin tako ; uwolinün nura ba untariáḡ, nanún gaiya nura wirritoara waréa butti-kaáḡ, keawai yellawa pa kúri bulká ka : burugbúggulla unnoa, gatun yemmamulla untiko.

31. Gatun tarai-kan-to ba wiýánün, Minariág tin nura unnoa ta burugbúggan ? gíakai nura wiýella bon, Kulla noa Piriwallo wiýá.

32. Gatun bara ba yukatoara, waita uwa, gatun nakulla gaiya bara yanti noa ba wiya barun ba.

33. Gatun burugbúggullila bara ba unnoa waréa butti-kaáḡ, gíkoúmba-ko wiya barun, Minariág tin nura burugbúggan unni warea butti-kaáḡ ?

34. Gatun bara wiýá, Piriwallo noa wiya gála.

35. Gatun bara yemmama bon kinko : gatun bara wupéa barun ba kirrikin bulká ka butti-kaáḡ ka, gatun wupéa bon bara Iéthunuáḡ wokka ka.

36. Gatun uwollielo noa ba, wupéa bara yapuáḡ ka kirrikinkan nurúnba.

37. Gatun uwa noa ba papai, bará ka †Elaión ka ba koba bulká koba, yantin konara wirrobullikan pitál gaiya kakulla, gatun pitálfullielo bon Eloinuḡ 'kauwal̄ lo pullí to, yantin tin kauwál lin uma ba nakulla bara ba ;

38. Wiyelliela, Pitálhabunbillia bon Piriwal̄ ta uwan noa ba Yehóá-úmba koa yitirroa : pitál-kámunbillia moroko ka, gatun kilibinbin kámunbillia wokka ka.

39. Gatun winta-ko Parithaioi kabiruḡ konara biruḡ wiya bon, Piriwal̄, koawa bi barun gíroúmba wirrobullikan.

40. Gatun noa wiýelléün barun, wiýelliela, Wiyan nurun baḡ, wiya, bara ba kaiyellinün mupai, kaibullinün wal gaiya unni tara tunuḡ tanoa-kal-bo.

41. Gatun uwa noa ba papai, nakulla noa kokera kariáḡ, gatun noa tuğkillimilléün gála rin,

42. Wiyelliela, Gúrrapa bi ba, gíntoa ta, unti purreaḡ ka gírouḡ ka ta unni tara pitál-kakilliko gíroúmba ko ! wonto ba yaki-ta yuropa ta gírouḡ kai nakilli tin gákuáḡ tin.

43. Kulla purreaḡ ta kánün gírouḡ kin, bukka-kan-to gírouḡ

wirrinün wal bara kirrai karai-karai giroúg, gatun karai-karai wirrinün giroúg, gatun mirrāmanün bin willi ka yantin ta kaiyinkaiyin ta,

44. Gatun pirikibunpinün bin purrai ta, gatun giroúmba wonnai tara murrug kaba giroúg kinba; gatun keawai bara wupinün tunug tarai ta wokka ka; kulla keawai bi ba gurra pa yakita natala ba giroúmba.

45. Gatun noa uwa murrarig kolaág, gatun yipa gaiya noa barun gukillikan, gatun barun mankillikan unta birug;

46. Wiyelliela barun, Upatoara unni, Emmoúmba kokera ta wiyeiligél kokera; wonto ba nura uma unni wollo kakilliko barun mankiye-ko.

47. Gatun wiyeilliela noa purreig ka yantin ta murrug ka ūhieron ka. Wonto ba piriwál ūhieren, gatun bara gárammateu, gatun bara piriwál kúri koba, numa bara bon búnkilla kolaág;

48. Yakoai bara ba umulliko gatun keawai bara, kulla yantin ta kúri pitál kakillielia gúrrulliko bon.

WINTA XX.

GATUN yakita kakulla, wakál la tarai ta purreig ka, wiyeilliela noa ba barun kúri ka, gatun wiyeilliela euagélion, uwa gaiya bon bara piriwál gatun bara ūgárammateu gatun bara ūparethbuteroi,

2. Gatun wiya bon, wiyeilliela, Wiyella gearun, minariág tin kaiyu tin umullia bi unni tara? ga ganto-ke noa bin unni ta kaiyu gúkulla giroúg?

3. Gatun noa wiayelleün, gatun wiyeilliela barun, Gatoa wiyanün nurun unni ta wakál; gatun wiayelleá tia;

4. Korimullikanne-ta Ioanne-úmba, wiya, ta morokó kabirug, ga kúri koba?

5. Gatun bara wiyatani barabo, wiyeilliela, Wiyánün géen ba, Morokó kabirug ta; wiyanün gaiya noa, Kora koa nura gúrrapa bon?

6. Kulla géen wiyanün ba, Kúri koba ta; yantinto gaiya gearun kúriko pintinün tunug ko: kulla bara kotan bon Ioannenug ūpropet ta kakulla.

7. Gatun bara wiya, keawai bara gúrrapa wonta birug ta.

8. Gatun noa barun Iéthuko wiya, Keawai baág wiyanün nurun minariág tin kaiyu tin uman baág unni tara.

9. Gatun potopaiyá gaiya noa barun kúri wiyeilikó unni-ta ūparabol: Taraito kúriko meapa ūwain-gél la, gatun wúnkilla barun kin upullikan ta, gatun uwa gaiya noa kaloág kolag, yuraki.

10. Gatun yakita poikulléün ba, yuka noa bon wakál umullikan barun kin upullikan ta, gú-uwil koa bara bon yeai ūwain-gél kabirug; wonto bara ba búnkilla bon, gatun yuka bara bon waita yeai korien.

11. Gatun noa toanta yukéa-kan tarai umullikan: gatun bara bon búnká-kan yantibo, gatun yarakai uma bara bon, gatun bara yuka waita yeai korien.

12. Gatun noa toanta yukéa-kan goro-ta, gatun bara bon mulá-kan, gatun wareka bara bon warrai tako.

13. Wiya gaiya noa piriwálló ūwain-gél koba, Minnuúg banün kan baág? Yukánün wal baág emmoúmba yinal pitálmatoara; mirka bara bon gúrránün, nanün bon bara ba.

14. Wonto bara ba upulli-kan-to nakulla bon ba, barabo gaiya wiyeellan, wiyeilliela, Unni ta wúggurra piriwáll: kaai géen búwil bon, purrai koa ka-uwil gearúmba.

15. Yanti bon bara wareka ūwain-gél labirug, gatun búnkilla gaiya bon tetti. Minnuúg banün noa barun piriwálló ūwain-gél koba ko?

16. Uwánün wal noa tanan búnkilla koko barun upillikan-ko, gatun gunün wal ūwain-gél taraikan ko. Gatun gurra bara ba unni, wiya gaiya bara, Kámunbi yikora Eloito.

17. Gatun noa barun nakilliela, gatun wiya, Minariág-ke unni upatoara yanti, Tunug ta wareka wittilli-kan-to, unnoa ta katéakanin wokka ka waiyakan ta wollug?

18. Gan-ba puntimullinün untoa tunug ka tiipuntimullinün, wal; gan kinba puntimullinün, minbinün wal bon muta-mutan.

19. Gatun tanoa-kal-bo kota bara piriwálló ūhierenko gatun ūgárammateuko mankilliko bon; gatun bara kinta kakulla konarátin; kulla bara gúrrá, wiya noa ba unni ūparabol barun kin.

20. Gatun bara bon tumiméa, gatun yuka barun gákoiyellikan, gákoigkilliko barunbo kúri murrarig-tai, gurra-uwil koa bara gíkoúmba wiyeilikanne, yaki tin mara-uwil koa bara bon kaiyu kabo ūkobána kinko.

21. Gatun wiya bon bara, wiyeilliela, Piriwáll, gúrran géen wiyan bi ba tuloa, kinta kora bi kauwa taraikan tin kúri kurrig tin, wonto bi ba wiyan tuloa wiyeilikanne Elio koba:

22. Wiya tuloa ta gúkilliko gearun tullokan gíkouág kin ūKai-thari kin, ga keawai?

23. Wonto noa ba gurra gákoiya barúmba, gatun wiya barun, Yakoai nura tia numan?

24. Túgúnbilla tia wakál ūdenari. Gan kiloa umoa góora gá-tum upatoara unni ta? Wiyayelleün bon bara gatun wiyeilliela, ūKaitharúmba ta.

25. Gatun noa wiya barun, Koito ūKaithari kinko gúwa ūKai-tharúmba ta, gatun Elio kinko umoa tara Elio-úmba ta.

26. Gatun keawai bara man pa gíkoúmba wiyeili-ta mikan ta barun kin kúri ka: gatun mupai kakulla bara.

27. Uwa gaiya taraikan barun kinbirug Thadukaiioi kabirug, bara gúrramaigaye moron ta katéa-kánün tetti kabirug; gatun bara bon wiya,

28. Wiyelliela, Ela Piriwáll! Mothéto noa upa gearun, Tarai-kan koba ba kóti tetti kánün ba porikunbai gíkoúmba ta, gatun tetti noa ba kánün, wonnai korien, mara-uwil koa gíkoúmba kóti

bounnouñ gikoúmba porikunbai ka-uwil koa wonnai gikoúmba kóti koba.

29. Yakita gaiya warán kakulla kótita †theben ta: gatun kurri biruğ ko búmbéa porikunbai kakilliko, gatun tetti kakulla, wonnai korien.

30. Gatun willi-kaba-ko †deutero-to búmbéa bounnouñ porikunbai kakilliko, gatun tetti noa kakulla, wonnai korien.

31. Gatun willi-kaba-ko †trito-to búmbéa bounnouñ porikunbai kakilliko; gatun yaki-bo †thebento; gatun bara keawai wimba wonnai, gatun tetti bara kakulla.

32. Willuğ ta tetti ba bountoa nukug.

33. Ganúmba barun kinba unnoa porikunbai kánún kakilliko moron ba katéa-kánún tetti kabiruğ? nulla bara †thebento bounnouñ búmbéa porikunbai kakilliko.

34. Gatun noa Iéthuko wiayelleún, wiyelliela barun, Wonnai ta untikal búmbillan porikunbai gatun gúkillaiko búmbilliko:

35. Wonto ba bara murrárág-tai kánún uwolliko unta kolag tanai tako purrai tako, gatun moron kakilliko tetti kabiruğ, keawai bara búmbúmbillan, keawai gúkitan búmbilliko:

36. Keawai wal bara tetti banùn yukita; nulla bara yanti katan †ágelo kilo; gatun wonnai tara katan Eloi-úmba, katan bara wonnai tara gáli koba moron kánún tetti kabiruğ.

37. Gatun Mothéko noa ba túgaiya wakál la külai ta, bouğbugga barun tetti-tetti kabiruğ, wiya noa ba bon Yehóanuğ, Eloi ta Abáramúmba, gatun Eloi ta Ithákúmba, gatun Eloi ta Yacobúmba.

38. Keawai noa Eloi ta barúnba tetti-tetti koba, wonto ba barúnba moron koba; nulla yantin moron katan gíkouğ kin.

39. Taraito bara †gírammateukállo wiya gaiya, Piriwál, murra rág bi wiyan.

40. Gatun yukita keawai bara bon wiya pa kinta-kan-to.

41. Gatun noa barun wiya, Yakoai bara wiya Kritht ta yinal ta Dabidúmba?

42. Gatun Dabidto noa niuwoabo wiya, †biblion kaba †tehillím koba, Yehóako noa wiya bon Piriwál emmoúmba, Yellowolla bi túgkağkeri ka emmoúğ kin,

43. Uma-uwil koa bağ barun bukkakan gikoúmba yulogél ko kakilliko gíkouğ.

44. Dabidto noa ba wiya bon Piriwál yitirra, yakoai gaiya noa yinal ta gikoúmba?

45. Wiya gaiya noa barun gikoúmba wirrobullikan mikan ta yantin ta kuri ka,

46. Yakoai nura barun kai †gírammateu tin, pitál koa bara uwa-uwil kurrawitaikan, gatun umulliko gúkilligél laba ko, gatun yellowoliğél la wokka ka †thunagóg ka, gatun piriwál-gél takilígél laba;

47. Mantan bara kokera ba mabogun koba, gatun umánún wiyellikanne-ta kurra-uwai túgumbilliko: yaki tin bara kánún kauwl tetti kakilliko.

WINTA XXI.

GATUN noa nakulla wokka-lağ, gatun nakulla barun porrólkan wúnnilliela gútoara barúnba wúnnilliela.

2. Gatun noa nakulla tarai mabogun mirrálkan wúnnilliela bountoa †lepto buloara unta ko taroğ kako.

3. Gatun noa wiya barun, Wiyan bağ nurun tuloa, gáli mabogunto mirrállo wúnnulla kauwl ta bara yantin kearan.

4. Kulla yantin gáli wúnnulla bara tullokan barúnba kauwl labiruğ gútoara Eloi koba ko : wonto bountoa ba bounnouñ kinbiruğ mirrál koba wúnnulla yantin tullokan bounnouñla.

5. Gatun winta koba wiyelliela †hieron tin, umatoara unni korian tunuğ ko murrárág ko gatun gútoara, wiya noa,

6. Unni tara natan nura ba, uwanún ta purreág kariğ ka, korien gaiya ba wakál tunuğ wokka-ka-wokka-ka, yantin wal warekullinun barán.

7. Gatun bara bon wiya, wiyelliela, Piriwál, yakounta-ke unni tara kánún? gatun minaríg túga kánún unni tara ba gaiya kánún?

8. Gatun noa wiya, Yakoai nura, gákoiya kora koa nura ka-uwil; nulla kauwl-kauwllo tanan uwánun emmoúğ kin yitirra, wiyellinún, Gatoa ta (Kritht ta); gatun papai ta kakillin; yanoa uwa yikora nura barun.

9. Gurránún gaiya nura ba wuruwai kauwl gatun koakillita ba, kinta kora nura: nulla unni tara kánún wal kurri-kurri, nulla wiran keawai kánún kabo.

10. Wiya gaiya noa barun, Bara kúriko wuruwai wal kánún barun kúriko, gatun bara piriwál koba barun piriwál koba ko:

11. Gatun purrai tako pulululu kakilliko winta ka bo, gatun kunto korien ta ko, gatun munni kauwlkan; gatun kinta nakillin gatun kauwl kánún túga morokó kabiruğ.

12. Wonto ba kurri-kurri ka unni tara ba kánún, manún wal bara mättárro nurun, gatun yarakai nurun umánún, gúmullinún nurun †thunagóg kako, gatun †jail ko, mantoaro nurun mikan ta ko piriwál lako, gatun wiyellikan tako emmoúğ kinko yitirra ko.

13. Gatun unni ta kánún nurun túga kakilliko.

14. Yanoa nura kota yikora minki ko, minaríg nura wiyalinún.

15. Kulla bağ gunún nurun curraka gatun gúraki kakilliko, keawai wal yantin bara nurúnba bukka-kan-to kaiyu kánún wiya-yellico ga pírriral umulliko.

16. Gatun nura gákoiyellinún wal nurun biyúgbaito gatun kóti tako kariğ ko, gatun winta nurun kinbiruğ búnún wal tetti barun kai.

17. Gatun nurun yarakai umánún yantinto, emmoúmba tin yitirra tin.

18. Wonto ba keawai wal wakál kittúg gíkouúg kinbirúg wollúg kabirúg tetti kánún.

19. Murrai kakillikanne nurúnba ka, miromulla nura marai nurúnba?

20. Gatun nanún nura ba †Hierothalem kirrai-kirrai ta ba konara ba, gúrrulla papai ta ba gáya wari-warekulli ta ba unnuúg.

21. Murrabunbillá gáya barun Iudaia kaba waita bulkára kólag; gatun uwabunbillá barun willi kaba waita warai tako; gatun uwabunbi yikora barun tanan korúg kaba untako.

22. Kulla yakita uni tara purreág ka bukka kakillikanne, kawil koa yantin upatoara kánún wal kakilliko.

23. Yappallun bara wonnaikun gatun bara pittallikun, yakita gáya purreág ka! kulla wal kánún kauwál yarakai purrai ta, gatun bukka uni yantin ta kúri ka.

24. Gatun bara tetti kapaiyinún yirrá birúg, gatun barun yutinún wal mantoara kakilliko yantin tako purrai karié kako: gatun †Hierothalem wattawanin barán bara †ethánékál-lo, yakita kalai tako barúnba koba góloin kánún †ethánékál.

25. Gatun gáya kánún wal túga punnál la, gatun yellana ka, gatun mirri ka; gatun purrai taba yarakai ta barun kin kúri ka, gatun kinta kauwál; korowa ta gatun bókkalög kólbilagúllin;

26. Kúri koba búlbúllo kotan kínta-kan-to, gatun nakilli tabirúg gáloa tara kotanan ba uwánún purrai kolaág; kulla wal barun tolománún wal kaiyukan ta moroko koba.

27. Gatun yakita gáya wal nanún Yinal ta kúri koba tanan uwollinún yareil loa kaiyu koa, gatun killibinbin koa kauwál loa.

28. Gatun kánún ba unni tara paipinún, na-uwa wokka-laág, gatun wokka-laág kauwa kia-kia nurúnba wollúg; kulla tanan uwánún paipai nurúnba wommubillikanne-ta.

29. Gatun noa wiya barun wakál †parabol; Na-uwa kokuúg ta, gatun yantin kúlai ta;

30. Paikullinún báva ba, nanún nura gatun gúrranún nura nurún kinbirúg wunál kátan paipai taba.

31. Yaki kiloa nura, nanún nura ba unni tara paikulliko, gúrrulla gáya nura piriwál koba Eloi koba kátan papai taba.

32. Wiyan tuloa nurun bag, Keawai unni willuggél tetti-tetti kánún, yakita-ko góloin ba kánún.

33. Moroko ta gatun purrai ta kánún wal waita uwánún, wonto ba keawai wal emmoúmba wiyejjikanne unni tara keawai wal waita uwánún.

34. Gatun yakoai nura nurabo, kauwa ba yantin ta nurúnba búlbúl matayeí koa katéa-kún gatun kuttawaiban koa katéa-kún, gatun umillikéún koa katéa-kún gáli koba moron koba, gatun yantita purreág ka paipinún gáti nurun kin.

35. Kulla pika kiloa yanti uwánún untoa purreág ka barun kin yellowan yantin ta yaki tin purrai ta.

36. Tumimilla nura, gatun wiyejjilia yanti-katai to, ka-uwil koa nura murrárág kakilliko moron ko unti tara birúg paikullinún wal, gatun garokilliko mikán tako yinal lako kúri koba ko.

37. Gatun purreág ka wiyejjiliela noa murruúg ka †hieron la; gatun noa uwa waita tokoi ta, gatun yellawa noa bulkára giakkai yitirra †Eláion ka la.

38. Gatun yantin bara kúri uwa gorokan ta gíkouúg kinko †hieron lako, gúrrulliko bon.

WINTA XXII.

YAKITA kakulla papai takillikanne nulai tlebbén korién koba, giakkai yitirra †Pathak.

2. Gatun bara piriwál †hiereuko gatun gárammateuko nukilliela bùnkilli kolaág bon tetti wirriliko; kulla bara kinta kakulla kúri tin.

3. Pulóggkulléún noa Thatánto murruúg ka bon Iudathkin, tarai yitirra giakkai Ithákariot, wakál noa †dodeka kabirúg.

4. Gatun noa waita uwá, gatun wiyejjiliela barun piriwál †hierenug gatun barun †kapátin, yakoai noa ba gákoyánún bon barun kin.

5. Gatun pitál kakulla, gatun bara wiya gúkilliko bon †arguro.

6. Gatun noa wiya, gatun mittilliela noa gákomulliko bon barun kin, yakita bara ba konara waita gáya uwa.

7. Kakulla gáya purreág nulai tlebbén korién ta, yakita †Pathak bùnnún wal ba tetti.

8. Gatun noa yuka Peternuúg gatun Ioannenuúg, wiyejjiliela, Yuríug uwolla umulliko †Pathak ta, ta-uwil koa géen.

9. Gatun bara bon wiya, Wonta-ke géen umánún?

10. Gatun noa barun wiya, A! nuwa nura, yakita uwánún nura ba kokerá karig ka, unta gáya nurun wakállo kúriko wimbí-kaba-kan-to kokoin-kan-to nuuggurra uwánún nurun; wirrobulla bula bon murruúg kolaág kokerá kolaág unta-ko pulóggkullinún noa ba.

11. Gatun wiyanún nura bon kokeratín, Piriwallo wiyan bin, Wonnuúg waiyakan takilligél, unta baág ba tanún †Pathak ta emmoúmba katoa wirrobullikan toa?

12. Gatun nurun túgkaiyánún wal noa kauwál ta waiyakan wokka koba wupitoara: unnuúg unnulla.

13. Gatun bara waita uwa, gatun nakulla bara unni tara yantin ba wiya barun: gatun bara upéa †Pathak ta.

14. Gatun yakita kakulla †hóra ba, yellawa noa barán, gatun †dodeka ta †apothol ta gíkouúg katoa.

15. Gatun noa barun wiya, Kauwál ta emmoúmba kotatoara takilliko unni †Pathak ta nurun katoa, ta-uwil koa kurri-kurri tetti kolaág ke bag.

16. Kulla bag wiyan nurun, Keawai wal bag tanún unta-kál kabó ba kánún piriwál koba ka Eloi koba.

17. Gatun noa mankulla wimbi, gatun pitálma gaiya noa, wiye-liela, Mara unni gúkillai koa nurabo :

18. Kulla baǵ wiyan nurun, Keawai wal baǵ pittánun yeai tabirug tāmpelo tabirug, kabo koa uwa-wil piriwäl koba Eloi koba tanan.

19. Gatun noa mankulla ḡarto ta, gatun pitálma gaiya noa, gatun yiirbuǵga, gatun gúkulla barun, wiye-liela, Unni ta emmoúmba murrin gutoara nurun kin : umulla unni yanti gúrrulliko tia.

20. Yantibo wimbi takilli birug yaréa ka, wiye-liela, Unni wimbi ta wiyoatoara ta buǵgaikál emmouǵ kinbirug góroǵ kiroapa nūrun kai.

21. A! na-uwa, unni ta māttára gíkoúmba gákoyelli-kan-to tia, emmouǵ katoa ba takilligél laba.

22. Yuna bo ta wal noa uwánún Yinal kúri koba, yanti wiyoatoara ; yapallun unnoa kúri gákoyelli-kan-to bon ba !

23. Gatun bara wiye-liela barabo, gáñ-to barun kinbirug-ko umá-nún ta unni.

24. Gatun koakillan bara barabo, gáñ-ke kánún piriwäl barun kinbirug.

25. Gatun noa wiya barun, Bara ta piriwäl ethánékál koba katillén bara ; gatun bara ta katillikan giakai yitirra murroǵ-tai.

26. Wonto nura ba keawai yanti kanún ; wonto noa kurrikóǵ nurun kinba, kámumbilla bon yanti mitti ; gatun noa piriwäl ká-tan, yanti umullikan ta.

27. Wonnuǵ-ke kauwál unnuǵ, niuwoa yellawan noa ba takilli ta, niuwoa umánún noa ba ? wiya, unni ta noa yellowollin ba takilli taba ? wonto baǵ ba ká-tan nurun kinba yanti niuwoa ba umullikan ta.

28. Nura ta emmouǵ kiu minkéa emmouǵ ka ta numatoara :

29. Gatun gútan nurun baǵ kakilliko piriwäl-ǵel lako, yanti tia emmoúmba Biyúgbaito gúkulla tia ;

30. Ta-uwil koba nura gatun pitta-uwil emmouǵ ka ta takilligél la emmouǵ ka ta piriwäl-ǵel la, gatun yellawa-uwil yellowolligél la piriwäl koba ka, wiye-liela barun konara ḡdodeka ta Ithárel koba.

31. Gatun noa piriwällo wiya, Ela Thimon, Thimon ! gúrrulla, Thantánto noa wiyan bin mankilliko kirrai-kirrai koa biloa umá-wil yanti ḡwet kiloa :

32. Wonto baǵ ba wiye-liéum gírouǵ kai gúrra-uwil koba bi ; gatun minki bi ba kánún, pirralmulla gaiya barun bi kóti ta gíroúmba.

33. Gatun noa wiya bon, Piriwäl, ká-tan baǵ unni mirigil uwoli kolag gíkouǵ katoa ko ḡjail kolag gatun tetti kakilli kolag.

34. Gatun noa wiya, Wiyan banug, Peter, keawai wal mukkaka ko tibbinto wiyanún unti purreág ka, kurri-kurri ka bi ba gáko-yánún tia góro-ka gímillin bi tia ba.

35. Gatun noa wiya barun, Yuka nurun baǵ ba yinuǵ korien,

gatun pika korien, gatun tuǵganog korien, wiya, nura-minariǵ lo? gatun bara wiya, Keawai.

36. Wiya gaiya noa barun, Wonto ba yakita unti, niuwoa ba yinuǵkan, mainunbillá bon unnoa, gatun yanti pika ; gatun niuwoa yirra ḡorien, gúmumbilla kirrikín gíkoúmba, wakál koba noa gúkilli ko.

37. Wonto baǵ ba wiyan nurun, unni ta upatoara ka-uwil koba emmouǵ kin kakilliko giakai, Tumbitoara noa barun kin yarakai willug ka : kulla unni tara emmouǵ kin ba kakillinún góloin ko.

38. Gatun bara wiya, Piriwäl, na-uwa unni tuloa buloara yirra. Gatun noa wiya barun, Tantoa-bo-ta.

39. Gatun noa uwa warrai koba, gatun waita uwa uwolli kolag bulkára kolag ḡElaión ko la kako ; gatun gíkoúmba wirrobulli-kan wirroba bon.

40. Gatun uwa noa ba unta, wiya gaiya noa barun, Wiyella, keawai koba nura pulóǵkulli korien yarakai kolag.

41. Gatun noa waita uwa barun kinbirug yanti kiloa tunuǵ koba pintia, gatun waroǵbuǵko upullin baráin, gatun wiya,

42. Wiyelliela, Biyuǵ, wiya bi unni wimbi manún emmouǵ kinbirug : yanoa emmoúmba kotellikanne gíroúmba ta kámumbilla kakilliko.

43. Gatun paipéa wakál ágelo moroko kabirug pírrimalmállin bon.

44. Gatun kirrínkan noa kauwálkan, wiye-liela noa pírriral butti ; gatun gíkoúmba kurrol upulléun baran purrai kolag yanti kiloa komonba kauwál góroǵ koba.

45. Gatun bouǵkulléun noa ba wiye-liela tabirug, gatun uwa gíkoúmba tako wirrobullikan tako, nakulla gaiya noa barun birriki birriki minkikan,

46. Gatun noa wiya barun, Minariǵ tin nura birrikin ? Bouǵkullia gatun wiye-liela, uwéa-kún koba nura yarakai kolag.

47. Gatun yakita wiye-liela noa ba, a! konara, gatun noa yitirra giakai Iudath, wakál ta ḡdodeka kabirug, uwa gáñka barun kin, gatun uwa gaiya noa papai Iéthu kin, búmbúmkakilliko.

48. Wonto noa ba Iéthuko bon wiya, Ela Iudath ! gákomán bi-nug Yinal kúri koba búmbúggullito ?

49. Nakulla bara ba gíkouǵ kinba minnuǵ-bulli kolag, wiya-bon bara, Ela piriwäl ! wiya, gíen búntan yirra ko ?

50. Gatun wakál barun kinbirug kúnbuntéa wakál umullikan ḡhiereu koba piriwäl koba, gatun kúnbuntéa bon túǵkaǵ-keri gurreuǵ.

51. Gatun Iéthuko noa wiye-liela, gatun wiye-liela, Kámumbilla nura unni. Gatun bon noa numa gúrréug gatun turon bon uméa-kan.

52. Wiya gaiya Iéthuko barun piriwäl ḡhiereu koba, gatun baǵun ḡkapátin ḡhiereu koba, gatun barun gárookál, uwa bara gí-

koug lin, Wiya, nura tia uwan yanti mankiye ko yarakaikan ta, yirrakan gatun kotarakan?

53. Kakulla baḡ ba nurun kin yanti-katai purreaḡ ka thieron ka, keawai nura tia manpa mattar̄ro: wonto ba unni yakita ta kātan nurūnba gatun kaiyukan tokoi tako.

54. Mankulla gaiya bara bon, gatun yutéa bon, mankulla gaiya bon kokera ko piriwäl koba kako thiereu koba kako. Gatun Peterko noa wirroba kaloğ kolağ.

55. Gatun upilléun bara ba koiyuḡ ko willi ka kokera, gatun yellawa yantin, Peter gaiya noa yellawa barun kin.

56. Gatun taraito murrakinto nakulla bon, yellawa noa ba koiyuğ ka, gatun pimmieliela bon pirrallo, gatun wiyá, Unni noa kuri-kakulla gikouğ katoa.

57. Gatun noa gakooya bon, winellyela, Ela murrakin! keawai bon baḡ gimilli korien.

58. Gatun toanta taraito bon nakulla, gatun winellyela, Gintoa ta yanti bo barünba. Gatun noa Peterko wiyá, Kuri, keawaran baḡ.

59. Gatun, yakita toanta, wakal thora ta yukita, taraito wiya pirralma winellyela, Yuna bo ta unni kuri kakulla gikouğ katoa; kula noa Galilaiakal.

60. Gatun noa Peterko wiyá, Ela kuri! keawai baḡ gurran yakoai bi ba wiyan. Gatun winellyela noa ba, tanoa-kal-bo mukkaka-ko gaiya wiya tibbinto.

61. Gatun noa Piriwäl warkulléun, gatun nakilléun bon Peter-nuḡ. Gatun Peterko noa gurra winellyita Piriwäl koba, wiya bon noa ba giakai, Gikoyanún wal bi tia kurri-kurri tibbinto mukkaka-ko wiyanún góro-ka.

62. Gatun Peter noa uwa warrai koba, gatun túgkilléun gaiya noa kauwäl.

63. Gatun bara kuriiko mankulla bon Iéthunuḡ bélma bon, gatun búnkulla bon.

64. Gatun mummin bara ba upéa bon, búnkulla gaiya bon bara góará, gatun wiya bon, winellyela, Wiyella bi, ganto-ke bin búnkulla?

65. Gatun kauwäl-kauwäl taraikan yarakai wiya bara gikouğ kin.

66. Gatun purreaḡ ba kakulla, kau-umullan gaiya bara garrotai kuri koba, gatun bara piriwäl thiereu koba, gatun bara garammateu, gatun yutéa gaiya bon kau-umulligél lako barünba tako,

67. Wiyellyela, Kriht ta bi unni? wiyella gearun. Gatun noa wiya barun, Wiyánún nurun baḡ ba, keawai gaiya wal nura gurranún:

68. Gatun wiyanún nurun baḡ ba, keawai wal nura wiayiellyi-nia, keawai wal nura tia wamunbinún.

69. Kabo noa Yinal kuri koba yellawanún túgkağ ka kaiyukan ta Eloi koba ka.

70. Wiya gaiya bara yantinto, Yinal ta bi unni Eloi koba? Gatun noa wiya barun, Wiyan nura gatoa ta unni.

71. Gatun bara wiya tantoa ta, Yanoa gearun kin gurrullikanto taraito? kulla géen gurra géenbo kurrraka kabiruḡ gikouğ kinbiruḡ kóti kabiruḡ.

WINTA XXIII.

GATUN bara yantin konara bougkulléun, gatun yutéa bon Pilato kin.

2. Gatun bon bara pirralma, winellyela, Gurra géen bon unni gakoyelliela noa ba barun kuri willuggél, gatun winellyela, yanoa guki yikora tullokan Kaitharinuḡ, winellyela, niuwoa-bo-ta Kriht ta wakal ta Piriwäl.

3. Gatun Pilato-to wiya bon, winellyela, Ga gintoa ta Piriwäl katan barünba Iudaioi koba? Gatun noa wiyyelleun bon, gatun wiyá, Gintoa ta wiyan.

4. Wiya gaiya noa Pilato-to barun piriwäl thiereu gatun barun kuri, Keawai baḡ gurra pa yarakai unti kuri ka.

5. Gatun bara bukka-buttibugkéa, winellyela, Pirralman noa barun kuri, winellyin, yantin ta Iudaia ka, Galilaia tinto unti kolaḡ.

6. Gurra noa ba Pilato-to Galilaia ka, wiya noa, Unni kuri Galilaikál?

7. Gatun gurra noa ba Herodúmba-kan noa wottaikan, yuka bon noa Herod kinko, yakita gaiya niuwoabo kakulla thierothalem ka.

8. Gatun nakulla bon noa ba Herodto Iéthunuḡ, pitál gaiya noa katan kauwäl, kulla noa natelli ba bon yuraki tabiruḡ, kulla noa gurra kauwällan gikouğ kinba; gatun nakilliko tarai umatoara gikouğ kai.

9. Wiya gaiya bon noa wiellyikanne kauwäl-kauwäl; wonto noa ba keawai winelly pa bon.

10. Gatun bara piriwäl thiereu gatun bara garammateu garokillielia, gatun pirralmullielia bon kauwäl.

11. Gatun Herod katoa ba bara wuruwai koba gurramaiiga bon, bara, gatun bélma bon, gatun wuda bon konéin to kirrikin to, gatun yukéa-kan bon Pilato kinko.

12. Gatun unta purreaḡ ka wakal la, Pilato gatun Herod kóti bula umullan: yakita unta kakillan bula bukkakan bula-bo.

13. Gatun Pilato-to noa kau-wiya noa ba barun piriwäl thiereu, gatun barun piriwäl, gatun barun kuri,

14. Wiya gaiya barun, Mankulla nura bon unni kuri emmouğ kinko, yanti wakal noa gakoya-uwil ba kuri; gatun, a! gurulla, nuiya ta bon baḡ unni mikan ta nurun kin keawai baḡ gurrapa yarakai gikouğ kin, ginoa-tara tin pirralma bon nura:

15. Keawaran, keawai Herodto: kulla baḡ yuka nurun gikouğ kin; gatun, nauwa, keawai gali tin tetti korian noa kánin.

16. Wékorinún wal bon baḡ, gatun wamunbinún gaiya bon.

17. (Kulla noa buruğbuggánún wal wakal yakita ta takillikan-ne ta.)

18. Gatun bara kaaibulleün wakalla purawai, wiyeiliela, Yurig unni kuri; gatun burugbuggulla bon Barabbanug gearun kinko:

19. (Gali noa wakal wuruwai tin kokera gatun bunksilli tin tetti tin, wunkulla bon tjail ka.)

20. Koito noa ba Pilato-to kotelliela burugbuggulliko bon Iethunuug, wiyea ka barun.

21. Wonto bara ba wiya, wiyeiliela, Buwa bon tetti, buwa bon tetti.

22. Gatun noa barun wiya yukita goroka, Minarig tin? minarig noa yarakai uma? keawai bag gurrapa taraikan gikoug kin galoa kola bag bunksilli kola bag tetti wirilliko; welkorinun wal bon bag, gatun wamunbinun bon.

23. Gatun bara tanoa-kal-bo pulli kakulla kauwal, wiyeiliela, bwil koa bon tetti. Gatun pulli barunba gatun barunba piriwal thiereu pirral kakulla.

24. Gatun Pilato-to noa wiya, ka-uwil koa yanti wiya bara ba.

25. Gatun noa bon burugbugga barun kin unni bon wuruwai tin gatun bunksilli tin tetti tin wunkulla bon tjail ka wiyoatoara barunba; gatun noa bon Iethunuug wamunbea barun kin.

26. Gatun yutea bon bara ba yurig, mankulla gaiya bara wakal Thimonnug Kureniakal ta, tanan uwollieila korug tin, gatun wuea bara gikoug kin taligkabillikanne, kurri-uwil koa noa willug tin Iethu katoa.

27. Gatun wirroba bon bara kauwallo konaro, gatun bara nukug-ko, tigkilliela gatun minki kakilliela gikoug kai.

28. Wonto noa ba Iethu warkulleün barun kai koba, wiya, Yinalkun Hierothalemkalin, tigki yikora emmouug kai, wonto ba tigkillia nura nurunbo, gatun nurun kaiko wonnai tara ko.

29. A! na-uwa, purreag kariig tanan uwollinun, yakita unta wiyanun bara ba, Murraraag bara wonnai korian, gatun unnuug tara pika keawai porkulli korian, gatun payil keawai pittelliko.

30. Yakita gaiya bara wiyeilan bulkara kariig, Puntimullia gearun kin, gatun yunko ko, Wutilla gearun.

31. Gatun uwullinun bara ba unni tara kulaia ta kirug ka, minnuug banun wal kulaia ta turrall la?

32. Gatun unnuug bula taraikan yarakai willug, yutea gikoug katoa wunkilliko tetti wirilliko.

33. Gatun uwa bara ba unta ko, giakai yitirra Kalabary, unta gaiya bara bunksilli bon gatun bulun yarakai bula, wakal ta tigkag-keri ka gatun tarai ta wunto-keri ka.

34. Wiya gaiya noa Iethuko, Biyuug, kamunbillia barun, nulla bara keawai gurra korian umulli ta. Gatun toinbillan bara kirrikin gikoumba, gatun wupillan wooyo.

35. Gatun bara nakilliela garokito. Gatun bara piriwal yantibo barun katoa beelmulliela, wiyeiliela, Miromá noa taraikan; miromabunbillia bon gikoug koti, wiya noa ba Kritht ta, girimatoara Eloi-umba.

36. Gatun bara tmilitiko beelma bon, uwollieila gikoug kin, gatun nupilliela bon taret,

37. Gatun wiyeiliela, Wiya bi ba piriwal Iudaioi koba, miro-mullia bi gintoabo koti.

38. Gatun upulleün wakal upatoara wokka ka gikoug kin puli tHellenik koba, gatun Latin koba, gatun Hebaraio koba, gialai, Unni ta Piriwal Iudaioi koba.

39. Gatun wakallo yarakai bulun kinbirug-ko, kakilliela ba kulaia ta, beelmulliela bon, wiyeiliela, Wiya bi ba Kritht ta, miro-mullia bi gintoabo gatun gearun.

40. Wonto ba taraito wiayelleün, koakilliela bon, wiyeiliela, Keawai bi kinta korian Eloi kai, gatun gintoa ta katan wakal la umatoara?

41. Gatun galin yakita murraraag uma; yaki tin galin kai umatoara tin: wonto noa ba gali kuri, keawai noa yarakai uma pa.

42. Gatun noa wiya Iethunuug, Piriwal, gurrulla bi tia, uwaniun gaiya bi ba piriwalgel lako giroug ka tako.

43. Gatun noa Iethuko wiya bon, Yuna bo ta wal bag wiyan gaiya, Unti buiggai purreag ka kanun bi tia emmouug katoa Paradeith ka tako.

44. Gatun yakita kakulla thora ka thekto ta, tokoi ta kakulla yantin ta purrai ta katea ka thora kako tnanin tako.

45. Gatun punnal ta tokoi kakulla, gatun kirrikin ta thieron kako yiirkulleün bülwa koa.

46. Gatun noa ba Iethuko kaaibulleün wokka wiya noa, Biyuug, wunun bag emmouumba marai giroug kin mattara; gatun wiye-wunun noa ba unni, wunkulla gaiya noa marai.

47. Yakita gaiya noa ba kenturionko nakulla unni umatoara, pitalma noa Eloinug, wiyeiliela, Yuna bo ta wal murraraag unni kuri.

48. Gatun bara yantin kuri uwa nakilliko gala ko umatoara ko, wirillieün bara wapara, gatun willugbo bara uwa.

49. Gatun yantin gikoumba koti ta, gatun bara nukug wirroba bon Galilaia kabirug, garokéa kaloog ka, nakilliela unni tara.

50. Gatun kakulla wakal kuri, giakai yitirra Yothe, wiyeillian katan; murraraag kakillikan, gatun tulos kakillikan:

51. Gali keawai noa pital korian barunba ko wiyeillianne ko gatun barunba umatoara ko; Arinathéakal noa, wakal ta kokera Iudaioi koba; niuwoa ba mittilliela piriwal lako Eloi koba kako.

52. Unni noa uwa Pilato kin, bon wiyeilliko murrin ko Iethu koba ko.

53. Gatun noa mankulla baran, gatun muggama kirrikin ta, gatun wunkulla tulmun ta umatoara tunug ta; keawai ba unta kuri wintelli ta.

54. Gatun unta purreag ka tupoi-tupoi-kanne-ta, gatun papai kakulla thabbat ta.

55. Gatun bara nukuğ uwa gíkouğ katoa Galilaila kabiruğ wir-roba yukita, gáton nakulla tulmun, yakoai ba wúnkulla murrin.

56. Gatun bara willuğbo, gáton mankulla ̄faramata gáton t̄mulra; gáton koréa purreág ka thabbat ta, yaki tin wiyatoara tin.

WINTA XXIV.

YAKITA kakulla purreág ka yukita thabbat biruğ ka, góikan ta, uwa bara unti ko tulmun tako, mankillin ̄faramata uma bara ba, gáton taraikan uwa barun katoa.

2. Gatun bara nakulla tunuğ umatoara kurrai-kurrai biruğ kur-raka ko tulmun tabiruğ.

3. Gatun bara uwa murrağı, gáton keawai bara na korian-murrin ta Piriwál koba Jéthu koba.

4. Gatun yakita kakulla, kotelliela bara ba gé tin, a! buloara kúri bula garokéa barun kin killibinbin kaba kirrikin taba,

5. Gatun bara ba kinta kakilliela, gáton wúnkulliela barúmba goara barán purrai tako, wiya bula barun, Minariğ tin nura nakillín moron-kan ta unti tetti-tetti ka?

6. Keawai noa unti, kulla noa waita ka ba bougkulléün: gúrulla nura yanti wiya nurun noa ba, yakita noa ba kakulla Galilaila ka,

7. Wiyelliela, Yinal ta kúri koba wunún wal bon mättára yarakai-willuğ koba ka, gáton búnún wal tetti, gáton purreág ka tarai ka kúmبا-ken bougkullía kánún noa.

8. Gatun gáya bara kotelliela gíkoúmba wiyelli tara,

9. Gatun willuğbo bara uwa tulmun tabiruğ, gáton wiya unni tara barun kin t̄dódeka ta, gáton barun yantin ta.

10. Gala bountoa Mari-ko Magdalakálín-to, gáton bountoa Ioanna-ko, gáton bountoa Mari-ko tunkan-to Yacóbo-úmba-ko, gáton taraikan-to bara nukuğ-ko barun katoa, wiya unni tara barun ̄apotholnuğ.

11. Gatun bara ba wiyelli tara kakulla barun kin yanti kilo ̄gakoyelli tara, gáton bara keawai gúrraiyelli pa barun.

12. Peter gáya noa garokéa, gáton muurra tulmun tako; gáton woinkulliela barán, nakulla noa kirrikin wuntoara pitaka, gáton waita noa uwa, kotelliela unni tara kátan ba.

13. Gatun yakita purreág ka yantibo, buloara-bula barun kin-biruğ uwa kokera kolag, giakai yitirra Emmaou, yakita kolag ̄Hierothalem kabiruğ purlog ̄hekékonta ta.

14. Gatun bara wiyeilan unni tara kakulla ba.

15. Gatun yakita kakulla, wiyelliela ba, gáton kotelliela bara ba, Jéthu noa niuwoabo uwa papai barun kin, gáton uwa barun katoa.

16. Wonto ba ̄aikug barúmba tullamá, gímilli korian koa bara bon.

17. Gatun noa wiya barun, Minariğ nura unni tara wiyeilan, uwollin nura ba, gáton minkí kátan ?

18. Gatun wakál bulun kinbiruğ, giakai noa yitirra Kleopa, wiyyayelléün, wiyeiliela-bon, Gintoa bo ta wakál ̄owikan ̄Hierothalemkál, gáton keawai unni tara gúrrapa kakulla ba unti tara purreág ka?

19. Gatun noa wiya barun, Minariğ-ke unni wonnuğ? Gatun bon bara wiyá, Gíkouğ kin Jéthu kin Nadharetkál unni kakulla ̄propet ta kaiyukan umulliko gáton wiyeiliko mikan ta Eloi koba kin, gáton yantin ta barun kin kúri ka:

20. Gatun yakoai bara ba piriwál ̄hieren, gáton ̄gearúmba piriwál karig wúnkulla bon wiyyayelliko tetti kolağ, gáton bara bon búnkulla tetti.

21. Wonto géen ba kota niuwoa miromulliko Itháraelnuğ: gáton yantin unni tara ba, unni buğgi kúmبا-ken-ta kátan unnoa tara umatoara biruğ.

22. Kauwa, tarai bara nukuğ ̄gearúmba konara biruğ kota bun-béa bara ̄gearun, bara góikanéen kátan tulmun ta:

23. Gatun keawai bara ba na pa gíkoúmba murrin, uwa gáya bara, wiyeiliela, nakeün bara natoara ̄ágelo kariğ koba wiya moron noa kakulla.

24. Gatun taraikan barúmba ̄gearun kinba uwa tulmun kolağ, gáton nakulla yanti bara nukuğko wiya; keawai bon bara na gáton nakulla yanti bara nukuğko wiya;

25. Wiya gáya noa barun, A! woğkál nura, gáton pírralí bút-bül gúrrulliko yantin ta wiyyatoara bara ba ̄propet to!

26. Keawai noa Kriht kámüngibia ta umatoara ba unni tara, gáton uwolliko kirrikin kolağ gíkouğ ka tako?

27. Gatun kurri-kurri Mothe ko noa ba wiya, gáton yantin to ̄propet kariğ ko, gúrrabuñbéa gáya noa barun unnoa tara upatoara biruğ gíkouğ kai.

28. Gatun bara papai uwa unta kolağ kokerá kolağ, unta kolağ bara: gáton noa puntellieila kolağ kolağ.

29. Wonto bara ba pírralma bon, wiyeiliela, Kauwa ̄gearun katoa; kulla wal yaréa kakillilin, gáton purreág ta waita uwollilin. Gatun noa uwa murrağı kakilliko barun katoa.

30. Gatun yakita kakulla, yellawa noa ba barun katoa takilliko, mankulla noa ̄arto, gáton pitálma noa, gáton yiirbuğga, gáton gúkulla gáya barun.

31. Gatun gaikug barúmba buğkulléün, gáton gímilléün gáya bara bon; noa gáti kakulla barun kinbiruğ.

32. Gatun bara wiyeilan barabo, Wiya, ̄gearúmba búlbúl winna ba ̄gearun kinba ko murruğ kaba ko, wiyeiliéün noa ba ̄gearun katoa, gáton gúrrabuñbéün noa ba ̄gearun upatoara ta?

33. Gatun bougkulléün tanoa-kal-bo gáton willuğ ba kakulla ̄Hierothalem kolağ, gáton nakulla barun ̄hendeka ta, gáton barun taraikan barun katoa,

34. Wiyelliela, Bougkulléün bo ta yuna Piriwál ta, gáton pílléün Thimon kir.

35. Gatun bara wiya unni tara upatoara yapiǵ koa, ǵatun gi-milléún bara bon yiirbuǵgullielia noa ba ǵarto.
36. Gatun bara ba wiyelliela, Iéthuko noa niuwoabo ǵarokéa willi ka barun kin, ǵatun wiya barun noa, Pitál nura kauwa.
37. Wonto bara ba pulul-pulul kakulla ǵatun kinta-kan, ǵatun kotelliela bara marai ta bara nakulla.
38. Gatun noa wiya barun, Minariǵ tin nura kinta kátan ? ǵatun minariǵ tin nurúnba búlbúllo kotan ?
39. Nauwa tia mättára emmoúmba, ǵatun yulo emmoúmba, Gatoa bo : numulla tia, ǵatun nauwa ; nulla keawai marai koba purriúg korien ǵatun tibun korien, yanti nakulla nura tia ba emmoúmba.
40. Gatun wiya noa ba unni, túǵumbéa barun noa ǵikoúmba mättára ǵatun yulo.
41. Gatun keawai bara ba ǵurra pitál ko, ǵatun kotelliko, wiya noa barun, Wiya, nurúnba kunto unti ?
42. Gatun bara bon ǵukulla pundol koiyubatoara makoro birug, ǵatun pundol nuparai kabirug.
43. Gatun noa mankulla, ǵatun takulla barun kin mikan ta.
44. Gatun noa wiya barun, Unni tara wiyellikanne-ta wiya nurun baǵ ba, kakulla baǵ ba nurun katoa, yantin koa ka-uwil kakilliko upatoara wiyellikanne-ta Mothé-úmba, ǵatun barun ba †propet koba, ǵatun †tehillím kaba, emmouǵ kai.
45. Gurrabunbéa ǵaiya noa barun, ǵurra-uwil koa bara upatoara ta ;
46. Gatun wiya noa barun, Yaki upatoara, ǵatun yaki murrá-raǵ ta Kritht ko ǵikouǵ kakilliko tetti ko, ǵatun bouǵkulliko kúmba-ken-ta purreág ka tetti kabirug :
47. Gatun wiyabunbi-uwil koa minkikanne-ta ǵatun warekullikanne-ta yarakai umullikan ko ǵikouǵ katoa birug yitirra birug yantin ta konara, kurri-kurri kabirug †Hierothalem kabirug.
48. Gatun nura nakillikan kátan ǵali tara ko.
49. Gatun, gurrulla, wupin baǵ nurun kin wiyatoara emmoúmba koba Biyuǵbai koba : wonto nura ba minkéa kokerá †Hierothalem ka, kaiyu koa nurun kauwál búlwára tin.
50. Gatun yutéa noa barun kalog kolag Bethany ka bo, ǵatun noa wupilléún mättára ǵikoúmba wokka-laǵ, ǵatun pitálma noa barun.
51. Gatun yakita kakulla, yaki pitálfullielia noa ba barun, mantilléún ǵaiya bon barun kinbirug, ǵatun kurréa bon wokka-laǵ moroko kako.
52. Gatun bara bon murráraǵ koiyelliela, ǵatun willug ba kakulla †Hierothalem kolag kauwál-kan pitál-kan :
53. Gatun kakilliela murruǵ †hieron ka, murráraǵ wiyelliela ǵatun pitálfullielia bon Eloinug.

AMEN.